

**PLAN
ROZWOJU LOKALNEGO
GMINY NOWA DĘBA
NA LATA 2004-2006**

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP	2
2.	OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	3
3.	AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA TERENIE GMINY NOWA DĘBA.....	3
3.1.	POŁOŻENIE I POWIERZCHNIA GMINY.....	3
3.2.	LUDNOŚĆ	4
3.3.	GOSPODARSTWA DOMOWE I MIESZKANIA	8
3.4.	ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	10
3.5.	TURYSTYKA	16
3.6.	ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	17
3.7.	IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	34
3.8.	GOSPODARKA.....	34
3.9.	ROLNICTWO I LEŚNICTWO	39
3.10.	LOKALNY RYNEK PRACY.....	42
3.11.	IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	46
3.12.	OŚWIATA.....	46
3.13.	OPIEKA ZDROWOTNA	49
3.14.	OPIEKA SPOŁECZNA	51
3.15.	KULTURA.....	58
3.16.	AKTYWNOŚĆ LOKALNA	59
3.17.	IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	60
4.	CELE STRATEGICZNE WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY NOWA DĘBA NA LATA 2004-2013	61
5.	ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE	62
6.	POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANIAMİ.....	72
7.	LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZACYJNYCH WSPÓLFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU REGIONALNEGO W LATACH 2004-2006.....	73
8.	SYSTEM WDRAŻANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	76
8.1.	INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PLANEM ROZWOJU LOKALNEGO	76
8.2.	INSTYTUCJA WDRAŻAJĄCA PLAN ROZWOJU LOKALNEGO	76
9.	MONITOROWANIE, OCENA I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA	77
9.1.	SYSTEM MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	77
9.2.	SPOSOBY OCENY PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	77
9.3.	KOMUNIKACJA SPOŁECZNA	77

1. WSTĘP

1.1. CEL OPRACOWANIA

Celem niniejszego opracowania jest sformułowanie „Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Nowa Dęba na lata 2004 -2006”.

Plan jest kontynuacją i uzupełnieniem Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Nowa Dęba na lata 2004-2013, która została wypracowana przez Komitet Rozwoju Społeczno-Gospodarczego i przedłożona wraz z Planem Radzie Miejskiej w Nowej Dębie do uchwalenia. Należy dodać, że Plan Rozwoju lokalnego był wypracowywany przez wewnętrzny Zespół Zadaniowy, ale podlegał opinowaniu przez Komitet Rozwoju Społeczno-Gospodarczego. KRSG rekomenduje przyjęcie tego Planu przez Radę Miejską.

Systematyczna poprawa warunków życia w gminie Nowa Dęba, dzięki rozwojowi gospodarczemu oraz sprostanie wyzwaniom przyszłości, to zadania niezbędne dla rozwoju gminy. Dla sprostania tym wymogom należało opracować Plan Rozwoju Lokalnego, jako dokument, który w okresie krótkoterminowym wskazuje najważniejsze projekty do realizacji.

Zrównoważony rozwój gminy wymaga planowania strategicznego, łączącego problematyką gospodarczą, społeczną, ekologiczną oraz przestrzenną. Zadanie to spełnia Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Nowa Dęba i Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego dla miasta i gminy. Plan Rozwoju Lokalnego będzie podstawowym dokumentem decyzyjnym, wpływającym z w/w aktów planistycznych, kierującym działalnością organów samorządu gminnego. Będzie podstawą do opracowania przedsięwzięć rozwojowych planów inwestycyjnych gminy Nowa Dęba.

Plan Rozwoju Lokalnego jest także dokumentem niezbędnym przy inwestycjach, które objęte są wsparciem Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego – działanie 3.1. Obszary wiejskie i działanie 3.2 Obszary podlegające restrukturyzacji:

- Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- Budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody,
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- Poprawa jakości powietrza,
- Gospodarka odpadami,
- Przeciwdziałanie powodziom,
- Budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym,
- Kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje,
- Budowa lub modernizacja lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej.

1.2. PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest:

- Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na terenie gminy Nowa Dęba
- Zadania polegające na poprawie sytuacji na danym obszarze
- Realizacja zadań i projektów inwestycyjnych w latach 2004 -2006
- Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi w regionie
- Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego
- Plan finansowy na lata 2004 – 2006
- System wdrażania i sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

2. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Obszarem realizacji Planu Rozwoju Lokalnego jest teren miasta i gminy Nowa Dęba. Realizację Planu przewidziano na lata 2004 -2006.

3. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA TERENIE GMINY NOWA DĘBA

3.1. POŁOŻENIE I POWIERZCHNIA GMINY

3.1.1. Rys historyczny

Najstarszą miejscowością w naszej gminie jest wieś Chmielów, założona w dobrach królewskich. Pierwsze wzmianki o niej datuje się na XIV wiek. Powstała ona na obrzeżach Puszczy Sandomierskiej, stanowiąc wylom w jej dotychczasowej zwartej strukturze. Podobnie władcy założyli inne wsie – Cygany i Jadachy (przysiółki Chmielowa). Również na terenie Puszczy Sandomierskiej swoje dobra posiadał możny ród Tarnowskich, który lokował tu kolejne wsie: Dęba z przysiółkiem Poręby Dębskie (XVII w.), Tarnowska Wola, Alfredówka i Rozalin (XVIII w.).

Gospodarka na tym terenie oparta była o las. Pozyskiwano tu drewno, wypalano smołę, potaż i popiół, zajmowano się polowaniem i bartnictwem. Karczując lasy starano się pozyskać grunt pod uprawę roli, ale była ona słabej jakości. Żyło się więc mieszkańcom tych terenów biednie.

Wielkim przełomem było powstanie w okolicach Dęby Wytwórni Amunicji Nr 3 w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego (1937). Fabryka wchłonęła znaczną rzeszę ludzi ze wsi, którzy osiedlali się w tworzącym się Osiedlu Dęba. Umieszczenie fabryki na tym terenie było również podyktowane istniejącym tu od 1927 r. poligonem wojskowym. Już przed wybuchem II wojny światowej fabryka wyprodukowała pierwsze partie amunicji.

W okresie II wojny światowej teren Dęby był jednym wielkim poligonem wojskowym, na którym m.in. VI Armia von Paulusa przygotowywała się do walki o Stalingrad.

Po wojnie odbudowana została fabryka, która otrzymała nazwę Zakłady Metalowe „Dezamet”. Produkowało się w nich, obok wyrobów zbrojeniowych, również żelazka, silniki motocyklowe i motorowerowe, silniki do łodzi motorowych. Dzięki zakładom rozwijało się osiedle, które 31 grudnia 1961 r. otrzymało prawa miejskie i nazwę Nowa Dęba. Drugim znaczącym zakładem w tym czasie była Spółdzielnia Inwalidów „Zjednoczenie”, produkująca na potrzeby przemysłu motoryzacyjnego.

Lata 90-te to okres znaczących przeobrażeń gospodarczych. Zakłady dzielą się na kilka spółek, które już nie oddziałują tak na rozwój miasta, jak przed laty. Teraz miasto zaczyna pomagać zakładom, co dzisiaj przynosi widoczny efekt w postaci zahamowania wzrostu bezrobocia na terenie gminy.

Dzięki inicjatywie władz rządowych i wojewódzkich, samorządu gminnego, dyrekcji „Dezamet”, udało się utworzyć w Nowej Dębie w roku 1997 podstrefę Tarnobrzeską Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Euro-Park Wisłosan”. Dzięki tej strefie powstało tu kilka nowych zakładów, m.in. Bester Medical System (narzędzia chirurgiczne), Marma-Plast (folie dachowe), uruchamia się zakład farmaceutyczny Sanfarm, który jest największą inwestycją w podstrefie. Ten nowy zakład zatrudni docelowo (2006 r.) 250 osób. To wszystko stwarza nadzieje na rozwój naszego miasta i gminy.

3.1.2 Położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna

Gminę Nowa Dęba stanowi miasto Nowa Dęba oraz sołectwa: Alfredówka z osiedlem Buda Stalowska, Chmielów, Cygany, Jadachy, Rozalin, Tarnowska Wola.

Miasto i gmina Nowa Dęba położona jest w południowo-wschodniej części kraju, na nieopartym obszarze polskiego Podkarpacia. Zlokalizowana jest w granicach Kotliny Sandomierskiej i posiada cechy charakterystyczne dla tego całego makroregionu. Kotlina ta pod względem geobotanicznym nosi nazwę Krainy Sandomierskiej. W jej lasach zachowały się drzewostany dębowe, bukowe i jodłowe, jako pozostałości Puszczy Sandomierskiej. Teren gminy znajduje się w zachodniej części makroregionu zwanego Kotliną Sandomierską, na obniżeniu Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Ponad połowę gminy zajmują lasy. Wody to naturalizowane stawy hodowlane w Budzie Stalowskiej i ciek wodny - Trześniówka, Mokrzychówka, Dąbrówka, Potok Dęba, należące do zlewni rzeki Wisła.

W województwie podkarpackim gmina leży w północnej jego części i należy do powiatu tarnobrzeskiego (wraz z gminami Baranów Sandomierski, Gorzyce i Grębów).

Gmina od północy graniczy z miastem Tarnobrzeg, od wschodu z gminą Grębów, od południa z gminą Majdan Królewski (powiat kolbuszowski) i od zachodu z miastem i gminą Baranów Sandomierski.

Powierzchnia miasta i gminy wynosi 143 km², w tym 16,7 km² zajmuje miasto i 126,3 km² - 6 sołectw. Gminę zamieszkuje 19.236 mieszkańców, w tym w mieście 11.984 i w sołectwach 7.252 osób.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa międzyregionalna Nr 9 w ciągu komunikacyjnym Radom - Rzeszów oraz droga wojewódzka Nowa Dęba – Bojanów - Nisko. Przez teren gminy przebiegają także 3 drogi powiatowe. Zlokalizowane tu są linie kolejowe jednotorowe Ocice - Nowa Dęba – Rzeszów, Chmielów - Staszów – Kielce i Rozwadów - Chmielów – Dębica, a ponadto Linia Hutnicza Szerokotorowa.

Najbliższe większe ośrodki miejskie to Tarnobrzeg, Kolbuszowa, Sandomierz, Stalowa Wola, Rzeszów - stolica województwa.

Miasto Nowa Dęba zaliczane jest do ośrodków obsługi lokalnej (siedziba gminy) z zasadniczymi funkcjami: przemysłową, administracyjną-usługową, turystyczną i obsługi rolnictwa.

3.2. LUDNOŚĆ

3.2.1. Rozmieszczenie ludności

Mieszkańcy naszej gminy zamieszkują w mieście Nowa Dęba oraz w 6 wsiach: Alfredówka, Chmielów, Cygany, Jadachy, Rozalin, Tarnowska Wola. Buda Stalowska, traktowana często jako oddzielna miejscowość, jest de facto częścią integralną wsi Alfredówka, chociaż równocześnie jest jednostką pomocniczą gminy.

Dane dotyczące liczby ludności z ewidencji znajdującej się w Urzędzie Miasta i Gminy Nowa Dęba odbiegają znacząco od danych ze spisu w 2002 r. (stan na 20 maja). Z danych spisowych wynika, że w naszej gminie było w tym czasie 18492 osoby, zaś dane ewidencyjne na koniec 2002 r. wskazują, że tych osób było 19298. Różnica ok. 800 osób wynikać może z „nierejestrowanych” migracji lub też z problemów klasyfikacyjnych w trakcie spisu.

Tabl. 1. Liczba ludności w gminie Nowa Dęba (wg danych ewidencyjnych)

Wyszczególnienie	Ogólna liczba ludności			
	2001	2002	2003	30.06.2004
Nowa Dęba	11991	12025	12028	11984
Alfredówka z Budą Stalowską	856	861	862	850
Chmielów	2140	2139	2138	2134

Cygany	1093	1097	1088	1094
Jadachy	1542	1546	1552	1548
Rozalin	739	751	748	742
Tarnowska Wola	886	879	886	884
Ogółem	19247	19298	19302	19236

W roku 1998 odnotowano ogółem 19570 osób, zaś w kolejnych latach odnotowaliśmy spadek liczby mieszkańców naszej gminy. Od 2001 r. obserwujemy powolny wzrost liczby mieszkańców. Może to być powiązane z powstawaniem firm, które zatrudniają fachowców z zewnątrz. Ten rozwój gospodarczy powoduje także zwiększanie się liczby osób spoza gminy, które na terenie naszej gminy budują swoje domy mieszkalne.

Wsie w naszej gminie możemy ocenić jako miejscowości dość duże, przy średniej dla województwa podkarpackiego wynoszącej 580 osób. Możemy mówić tutaj o dużej koncentracji mieszkańców w miejscowościach naszej gminy.

Mieszkańcy gminy Nowa Dęba stanowią 35,12% ludności powiatu tarnobrzeskiego (54762). Gęstość zaludnienia wynosi dla Nowej Dęby 717 osób na km², zaś dla obszarów wiejskich 67 osób na km²; średnia dla całej gminy 134 osób na km².

Tabl.2. Porównanie powierzchni i ludności w powiecie tarnobrzeskim

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ²	Ludność
Baranów Sandomierski	122	12142
Gorzyce	69	13790
Grębów	186	9594
Nowa Dęba	143	19236
Powiat tarnobrzeski – ogółem	520	54762

3.2.2. Struktura demograficzna gminy

Jak widać z danych zamieszczonych w powyższej tabeli liczba mieszkańców gminy w ostatnich latach oscyluje w granicach 19300 osób. W ruchu migracyjnym jednakże obserwujemy przewagę odpływu nad napływem. Saldo migracji – ujemne - zdecydowanie wyższe jest w mieście Nowa Dęba niż na wsi, przewyższa także saldo migracji w powiecie tarnobrzeskim. Nie uwidacznia tego tabela nr 1, z której wynika, że w roku 2002 przybyło nam mieszkańców, ale wynika to z danych ewidencyjnych; natomiast saldo migracji wynika z danych spisowych. Jest ono nieco mniejsze niż w powiecie tarnobrzeskim.

Tabl.3. Migracje w roku 2002

Wyszczególnienie	Napływ	Odpływ	Saldo migracji	
			ogółem	na 1000 ludności
Gmina Nowa Dęba – miasto	98	133	-35	-3,0
Gmina Nowa Dęba – obszar wiejski	59	69	-10	-1,4
Gmina Nowa Dęba – ogółem	157	202	-45	-2,3
Powiat tarnobrzeski	446	595	-149	-2,7

Z danych demograficznych wynika tendencja charakterystyczna dla całego województwa podkarpackiego, dotycząca przesuwania się grup wiekowych. Zmniejsza się w porównaniu z latami ubiegłymi liczba osób w wieku przedprodukcyjnym – dzieci i młodzieży - na rzecz osób w wieku produkcyjnym. Związane jest to z wchodzeniem w dorosłe życie osób z roczników tzw. wyżu demograficznego (przełom lat 70-tych i 80-tych). Zauważyć przy tym należy, że osoby te nie powodują automatycznie zwiększenia liczby urodzin, co można wiązać ze zmianą stylu życia ludzi młodych.

Tabl.4. Ludność wg płci i ekonomicznych grup wieku – stan na 30.06.2004

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	19236	9419	9817
W wieku: <i>przedprodukcyjnym</i> (mężczyźni i kobiety w wieku 0-17 lat)	4111	2137	1974
<i>produkcyjnym</i> (mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18-59)	12386	6375	6011
<i>poprodukcyjnym</i> (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej)	2739	907	1832
Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada osób w wieku nieprodukcyjnym	55	48	63

Tabl.5. Porównanie według płci i ekonomicznych grup wieku

Wyszczególnienie	Ogółem		w tym			
			mężczyźni		kobiety	
	1998	2004	1998	2004	1998	2004
Ogółem	19570	19236	9588	9419	9982	9817
W wieku: <i>przedprodukcyjnym</i> (mężczyźni i kobiety w wieku 0-17 lat)	28%	22%	14%	11%	14%	11%
<i>produkcyjnym</i> (mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18-59)	59%	64%	31%	33%	28%	31%
<i>poprodukcyjnym</i> (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej)	13%	14%	4%	5%	9%	9%

Z tych danych porównawczych wyraźnie wynika, że o 5% w porównaniu z rokiem 1998 wzrosła liczba osób, która weszła w wiek produkcyjny. Stawia to nowe wyzwania przed gospodarką gminną, ponieważ większość tej grupy osób, po zakończeniu różnego rodzaju szkół, będzie wchodzić na nowodębski rynek pracy.

Kolejne dane obrazują ruch naturalny w naszej gminie, który uzupełnia wylaniający się obraz zmian demograficznych.

Tabl.6. Ruch naturalny (2002 r.)

Wyszczególnienie	W liczbach bezwzględnych					Na 1000 ludności			
	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt					
Gmina Nowa Dęba – miasto	57	71	81	-	-10	4,7	5,9	6,7	-0,9
Gmina Nowa Dęba – obszar wiejski	44	75	72	2	3	6,0	10,3	10	0,4
Gmina Nowa Dęba – ogółem	101	146	153	2	-7	5,3	7,6	8	-0,4
Powiat tarnobrzeski	298	519	460	4	59	5,5	9,5	8,4	1,1

Dane wyraźnie wskazują na niekorzystną tendencję zmniejszania się przyrostu naturalnego, kształtującego się poniżej zera dla całej gminy, nawet w sytuacji, gdy w wiek prokreacyjny wkraczają osoby urodzone w okresie wyżu demograficznego na przełomie lat 70-tych i 80-tych. W roku 1998 mieliśmy jeszcze przyrost naturalny wynoszący 3,5 na 1000 ludności oraz dodatnie saldo migracji. Skala zjawiska może być jeszcze większa, gdyż dane oficjalne dotyczą osób zameldowanych i wymeldowanych, a wiadomo, że jest jeszcze grupa osób, która obowiązku meldunkowego nie dokonuje, a wyjeżdża poza teren gminy na wiele lat.

Jeśli chodzi o okres zamieszkiwania, to 64% mieszkańców gminy zamieszkuje ją od urodzenia, zaś pozostali - 36% - przybyli do gminy głównie przed rokiem 1988 (76% ogółu przybyłych); w latach 1989-2002 do naszej gminy przybyło tylko 1588 osób (24% ogółu przybyłych). Mieszkańcy wsi w zdecydowanej większości – 80% - zamieszkuje swoje miejscowości od urodzenia. Mieszkańcy Nowej Dęby zamieszkuje to miasto od urodzenia, stanowią 54% ogółu jego mieszkańców. Jest to tendencja podobna jak w Tarnobrzegu, które to miasto od urodzenia zamieszkuje 47% ogółu jego mieszkańców. Bardziej zasiedzali są mieszkańcy okolicznych gmin, co obrazuje poniższa tabela.

Tabl.7. Okres zamieszkiwania mieszkańców powiatu

Wyszczególnienie	Baranów Sandomierski	Gorzyce	Grębów	Nowa Dęba	Powiat tarnobrzeski	Miasto Tarnobrzeg
Zamieszkali od urodzenia	75,10%	60,12%	84,40%	64,23%	69,21%	47,93%
Przybyli w tym:	24,90%	39,88%	15,55%	35,63%	30,73%	51,48%
- do 1988 roku	16,27%	27,31%	8,61%	27,04%	21,41%	40,24%
- 1989-2002	8,63%	12,56%	6,94%	8,59%	9,32%	11,24%

3.3. GOSPODARSTWA DOMOWE I MIESZKANIA

3.3.1. Gospodarstwa domowe

Według danych ze spisu powszechnego z 2002 r. na terenie miasta i gminy odnotowano 5754 gospodarstwa domowe, z czego 3947 (68,5%) znajdowało się w mieście, zaś 1807 (31,5%) w sołectwach. W porównaniu z danymi ze spisu w 1988 r. zauważamy wzrost gospodarstw o 13% (w 1988 było ich 5076). Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 3,21 (spadek w porównaniu z 1988 r. – 3,54), przy czym w mieście było to 2,90, zaś na wsi 3,88.

Gospodarstwa domowe bez użytkownika indywidualnego gospodarstwa rolnego stanowiły 63,5% ogółu, z tego 84% znajdowało się w mieście. Gospodarstwa z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego stanowiły 36,5% gospodarstw domowych ogółem, z czego blisko 70% znajdowało się w sołectwach. Zarówno w mieście, jak w sołectwach zdecydowanie przeważają gospodarstwa jednorodzinne i nierodzinne nad dwurodzinnymi, z tym, że tych ostatnich więcej jest we wsiach.

Tabl.8. Gospodarstwa domowe i ludność według liczby osób w gospodarstwie

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe ogółem	Gospodarstwa domowe wg liczby osób					Przeciętna liczba osób w gosp. domowym	Przeciętna liczba osób w gosp. wieloosobowym
		1	2	3	4	5 i więcej		
Ogółem	5754	1196	1145	1032	1110	1271	3,21	3,79
Gospodarstwa rodzinne, w tym:	4476	-	1075	1022	1108	1271	3,82	3,82
jednorodzinne	4034	-	1075	1022	1056	881	3,56	3,56
dwurodzinne	413	-	-	10	52	361	5,98	5,98
Gospodarstwa nierodzinne	1278	1196	70	10	2	-		

Kolejna tabela obrazuje rodziny w gospodarstwach domowych. Z danych spisowych wynika, że w gminie mamy 4948 rodzin, w tym 80% małżeństw; 34% tych małżeństw jest bez dzieci (nie oznacza to, że bezdzietnych). Resztę rodzin stanowią matki z dziećmi (17,9%) i ojcowie z dziećmi (2,1%).

Tabl.9. Rodziny w gospodarstwach domowych według typów rodzin

Wyszczególnienie	Ogółem	w tym				
		małżeństwa			matki z dziećmi	ojcowie z dziećmi
		razem	bez dzieci	z dziećmi		
Rodziny ogółem	4948	3980	1009	2971	835	106
W gospodarstwach domowych:						
jednorodzinnych	4034	3265	737	2528	655	90
dwurodzinnych	826	648	242	406	164	11
trzy i więcej rodzinnych	88	67	30	37	16	5

3.3.2. Mieszkania

3.3.2.1. **Ogólne dane o mieszkaniach**

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2002 r. na terenie naszej gminy spisano 5320 mieszkań, z tego stale zamieszkanym 5165. W roku 1998 odnotowano we właściwej ewidencji 5043 mieszkań stale zamieszkanym, a więc mamy do czynienia ze wzrostem w ciągu 4 lat o 122 mieszkania (2,3%).

W mieście znajdowało się w 2002 r. 3449 mieszkań, zaś we wsiach 1716. W ciągu czterech minionych lat wzrost ilości nastąpił w mieście, zaś na wsi odnotowujemy spadek mieszkań zamieszkałych, co też łatwo zauważyć, przemieszczając się po naszych sołectwach.

Do osób fizycznych należała zdecydowana liczba mieszkań, bo 3133 (59% ogółu); własność gminy stanowiło 1146 mieszkań (21,5%); spółdzielnie mieszkaniowe posiadały ich 888 (16,7%); Skarb Państwa – 93 (1,7%), zakłady pracy – 49 (0,9%), pozostałe podmioty – 11 (0,2%).

We wszystkich tych mieszkaniach odnotowano 19292 izby. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wyniosła – 3,77, zaś powierzchnia użytkowa jednego mieszkania 68,4 m². Dodać należy, że dla osób fizycznych ta przeciętna powierzchnia użytkowa wyniosła ponad 82 m². W mieszkaniach stale zamieszkałych na 1 mieszkanie przypadało 3,62 osoby, co dawało 19 m² powierzchni użytkowej na osobę.

Ceny mieszkań komunalnych kształtują się na poziomie 660 zł za m², z tym, że gmina stosuje bonifikaty sięgające do 50%.

Obecnie gmina dysponuje działkami budowlanymi w Alfredówce; przygotowywane są plany zagospodarowania pod tereny budowlane w os. Poręby Dębskie i w Cyganach.

Tabl.10. **Przyrost liczby stale zamieszkanym mieszkań**

Wyszczególnienie	1988	1998	2002
Ogółem	4553	5043	5165
w tym:			
miasto	2812	3282	3449
wieś	1741	1761	1716

3.3.2.2. **Mieszkania wg okresu budowy**

Mieszkań wybudowanych przed 1918 r. spisano 30 (miasto – 7, wieś - 23); w latach 1918–1944 wybudowano 396 (m. – 269, w. - 127); w latach 1945-1970 wybudowano 2128 (m. – 1447, w. – 681); w latach 1971-1978 wybudowano 897 mieszkań (w tym: m. – 533, w. – 364); w latach 1979-1988 wybudowano 1070 (m. – 763, w. 307); w latach 1988-2002 wybudowano 619 (m. – 413, w. – 206), z tego w latach 2001 – 2002 – 30 (m. - 11, w. – 19).

3.3.2.3. **Wyposażenie mieszkań**

Na 5165 mieszkań w całej gminie do wodociągu z sieci podłączonych było 5075 (m. – 3375, w. – 1700). Ustęp splukiwany z odprowadzeniem do sieci kanalizacyjnej posiadało 3177 mieszkań (m. – 3011, w. – 166). Do lokalnych szamb ścieki odprowadzono z 1361 mieszkań (m. – 284, w. – 1077).

W łazienkę wyposażonych było 4652 mieszkania (m. – 3304, w. – 1348). Ciepłą wodę bieżącą posiadało 4666 mieszkań (m. – 3333, w. – 1333).

Centralne ogrzewanie zbiorowe posiadało 2583 mieszkania, zaś indywidualne 1805; w piecach palono w 770 mieszkaniach.

4329 mieszkań wyposażonych było w gaz z sieci, z tego w mieście 3262, na wsi – 1067.

Tabl.11. Mieszkania oddane do użytku w 2002 r.

Wyszczególnienie	Mieszkania		Izby		Pow. użytkowa mieszkań		Przeciętna pow. użytkowa 1 mieszkania
	ogółem	w tym w budownictwie indywidualnym	ogółem	w tym w budownictwie indywidualnym	ogółem	w tym w budownictwie indywidualnym	
Gmina Nowa Dęba - miasto	17	17	98	98	2584	2584	152
Gmina Nowa Dęba - obszar wiejski	13	13	68	68	1590	1590	122,3
Powiat Tarnobrzeski	56	56	309	309	7489	7489	133,7

3.4. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

3.4.1. Lokalizacja geofizyczna

Gmina Nowa Dęba jest zlokalizowana na Równinie Tarnobrzeskiej będącej częścią makroregionu Kotliny Sandomierskiej (zgodnie z klasyfikacją fizyczno-geograficzną J. Kondrackiego, 1998). Granice równiny stanowią od zachodu - Dolina Wisły (region Niziny Nadwiślańskiej) - od południa Płaskowyż Kolbuszowski, natomiast od południowego wschodu - Dolina Dolnego Sanu. Równina Tarnobrzeska zbudowana jest z piasków rzecznych, które tworzą miejscami duże kompleksy wydmore, z miejscowymi obniżeniami deflacyjnymi zlokalizowanymi pomiędzy nimi. Wysokość wydm wynosi około 25 metrów, dominuje kształt paraboliczny. Miejscami, na peryferyjnych obszarach równiny, aluwialne mady holocenu przykrywają plejstocenijskie piaski. W podłożu tych osadów wytworzona jest warstwa pogipsowej serii siarkonośnej, której strop opada w kierunku południowym.

3.4.2. Rzeźba terenu

Równina Tarnobrzeska jest obszarem równinnym, o lekko falistej powierzchni terenu. Jedyne naturalne wyniesienie, zwane Garbem Tarnobrzeskim, jest położone pomiędzy Doliną Wisły a Równiną Tarnobrzeską. Pomiędzy nią a Równiną Tarnobrzeską znajduje się obniżenie plejstocenijskiej doliny Prawisły, które obecnie jest wykorzystywane przez potok Trześniówkę. Przez środkową część równiny przebiega kolejne obniżenie terenu, jakim jest dolina potoku Łęg, przebiega ona w kierunku północno-zachodnim od Płaskowyżu Kolbuszowskiego.

Naturalna rzeźba terenu gminy jest wyraźnie zróżnicowana, w związku z czym obszar gminy można podzielić na dwie części. Większa, równinna część, zajmuje środkowy i północny obszar gminy, jest to teren obniżony, którego średnia wysokość wynosi około 150 m n.p.m. Obszar ten jest lekko nachylony w kierunku doliny Wisły. Przez środek tej części przechodzi łukowato wygięty pas wydm, wyniesionych kilka metrów ponad poziom terenu. Najniżej zlokalizowany punkt znajduje się w dolinie rzeki Trześniówki, koło miejscowości Cygany i jest on położony na wysokości 148,4 m n.p.m.

Południowa, mniejsza część obszaru gminy, jest wyniesiona względem północnej części nawet o kilkadziesiąt metrów. Jest to teren falisty, zróżnicowany z licznymi wyniesieniami. Obszar ten należy do północnego skraju Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Najwyższej wyniesiony naturalny punkt terenu jest zlokalizowany na wzniesieniach położonych na południe od Porąb Dębskich. Jego wysokość wynosi 215,3 m n.p.m., deniwelacja terenu gminy miejscami dochodzi więc nawet do 65 m.

3.4.3. Budowa geologiczna i kopaliny

W granicach administracyjnych gminy, w jej północnej części, jest zlokalizowany fragment złoża siarki „Tarnobrzeg-Machów”, o oszacowanych zasobach w kategorii C i B - klasyfikujących złoża do wydobycia. Decyzją Ministerstwa Ochrony Środowiska i Zasobów Mineralnych z dnia 28 maja 1993 roku, złoża to jednak zostało docelowo zamknięte. Inne złoża siarki, o zinwentaryzowanych zasobach, znajdują się już poza granicami gminy. W granicach gminy znajdują się również liczne złoża kruszyw naturalnych, do których należą złoża czwartorzędowych piasku i żwiru. Występują one między innymi w okolicach Nowej Dęby, Porąb Dębskich, Jadachów i Tarnowskiej Woli. Ich zasobność klasyfikuje je jednak do wydobycia wyłącznie na potrzeby lokalne. Podstawową wadą tego kruszywa jest jego zanieczyszczenie organiczne i nieodpowiednie uziarnienie. Występują tutaj również surowce ilaste, trzeciorzędowe ily krakowieckie oraz plejstocenijskie gliny zwałowe. Występują one głównie w okolicach Chmielowa.

3.4.4. Charakterystyka hydrogeologiczna

a) Wody podziemne

Gmina Nowa Dęba należy do Przedkarpackiego Regionu Hydrogeologicznego. Dla obszaru tego charakterystyczną cechą jest średnia lub zmienna zasobność wód podziemnych, głównie pierwszego poziomu użytkowego. Natomiast wzdłuż cieków Trześniówka zasobność ta jest określana jako niska. Region ten charakteryzuje się znacznym zagrożeniem wód podziemnych przez infiltrację zanieczyszczeń z powierzchni terenu.

Na obszarze Polski zostały wyznaczone tzw. **Główne Zbiorniki Wód Podziemnych**, których wytypowanie uwzględnia takie cechy jak zasięg występowania, wodonośność, zasobność, jakość i znaczenie dla gospodarki (A. Kleczkowski, 1996). Dla obszarów tych wyznaczone zostały strefy ochrony. Oznaczone są one jako **Obszary Najwyższej Ochrony (ONO)** i **Obszary Wysokiej Ochrony (OWO)**. Obszary ONO wyznacza się w przypadku, gdy czas przenikania zanieczyszczeń do zbiornika wynosi mniej niż 25 lat. Obszary OWO określa się dla terenów, gdy czas przenikania zanieczyszczeń jest dłuższy i wynosi od 25 do 100 lat. Wyznaczenie GZWP dotyczy również określenia: wydajności ujęcia studziennego, które powinno wynosić powyżej 70 m³/s, możliwości budowy nowego ujęcia o wydajności powyżej 100 m³/dobę oraz przewodności warstw wodonośnych - powyżej 10 m²/h.

W granicach gminy Nowa Dęba wyznaczone zostały granice jednego zbiornika GZWP - „**Debica-Stalowa Wola-Rzeszów**”. Zgodnie z inwentaryzacją ma on numer 425 i jest największym zbiornikiem w regionie. Zbiornik zajmuje powierzchnię 810 km² (na terenie byłego województwa tarnobrzeskiego). Jest to zbiornik wykształcony w utworach czwartorzędowych, zalegający w piaszczysto-żwirowej warstwie wodonośnej i zlokalizowany w ośrodku porowym. Zasobność dyspozycyjną wód tego zbiornika szacuje się na poziomie 140 tys. m³/dobę, zaś średnia głębokość ujęć waha się na głębokości 10-30 metrów. Okres infiltracji zanieczyszczeń dla tego zbiornika najczęściej wynosi poniżej 5 lat.

b) Wody powierzchniowe

Obszar gminy charakteryzuje się rozwiniętą siecią hydrologiczną. Należy on do bezpośredniego dorzecza Górnej Wisły, a odwadniany jest przez wpadający do Wisły potok Trześniówka,

większe jego dopływy - Mokrzeszówkę, Koniecpólkę i Dębę oraz wiele drobniejszych cieków. Współczesny potok Trześniówka, zlokalizowany na terenie gminy, wykorzystuje obniżenie Pradoliny Wisły. Potok Łęg, który biegnie w sąsiedztwie i odwadnia część powierzchni gminy, bierze początek na Płaskowyzu Kolbuszowskim i dochodzi do Wisły.

Na terenie gminy Nowa Dęba znajduje się wiele zbiorników wód powierzchniowych, z których największy jest zlokalizowany w północno-wschodniej części gminy – jest to kompleks stawów rybnych w Budzie Stalowskiej. Znajdują się tu również zbiorniki małej retencji powierzchniowej w postaci oczek wodnych. Zbiorniki te są zwykle starymi wyrobiskami poeksploatacyjnymi wypełnionymi wodami opadowymi. W zbiornikach tych poziom wody uzależniony jest od intensywności opadów, dlatego też czasami są one pozbawione wody. Największy zbiornik wód powierzchniowych to osadnik poeksploatacyjny kopalni „Machów”, znajdujący się koło Cyganów. Przez obszar gminy przechodzi wododział drugiego rzędu, przebiegający po pasie lokalnych wyniesień, które są położone równoległe do Wisły. Poza tym przez gminę przechodzą dwa lokalne wododziały trzeciego rzędu, które dzielą gminę na cztery zlewnie elementarne, odwadniane kolejno przez: Trześniówkę, Starą Rzekę, Dębę i Klewiec.

Dla cieków zlokalizowanych na terenie gminy charakterystyczne są okresy wezbrań roztopowych (I-IV) i wezbrań opadowych (V-VIII), w mniejszy zaś stopniu wezbrań roztopowych (II-III).

3.4.5. Gleby

Grunty orne pochodzenia mineralnego, klas bonitacyjnych III - F/a, należą do gleb chronionych dla zachowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zajmują niewielki odsetek powierzchni w gminie. Znajdują się one w dużym rozdrobieniu, w kilku grupach: w okolicach Hermanówki i Grądek w Jadachach, na wschód od Tarnowskiej Woli, między Rozalinem a Bielami (cz. Rozalina) i Tarnowską Wolą oraz koło Budy Stalowskiej. Niewielkie fragmenty tych gleb znajdują się również koło Porąb Dębskich, Jadachów, Nowej Dęby i Chmielowa. Gleby te nie tworzą zwartego kompleksu, poszczególne fragmenty są niewielkie, o wielkości około 1-5 ha, natomiast największy obszar obejmuje powierzchnię około 63 ha.

Gleby pochodzenia organicznego zagospodarowane jako użytki zielone, zajmują w gminie również niewielką powierzchnię. Ich największe skupisko znajduje się w północno-wschodniej części gminy, szczególnie w okolicach Chmielowa (Kolnica) i Jadachów (Załuże). Poszczególne obszary zajmują powierzchnię około 12 ha.

Znaczna część gleb znajduje się pod trwałym użytkowaniem leśnym, co stanowi blisko 50% powierzchni gminy. Pozostała część gleb to gleby klas bonitacyjnych V i VI, wytworzone na piaskach kompleksu żytniego i żytniowo-lubinowego.

3.4.6. Warunki klimatyczne

Na klimat Kotliny Sandomierskiej największy wpływ ma położenie u północnego podnóża Karpat. Występują tutaj wiatry typu fenów, zwłaszcza w zachodniej części kotliny, czyli w Tarnowskiej Dzielnicy Klimatycznej. Obszar ten, wraz z dzielnicą wrocławską, należy do najcieplejszych w Polsce. Natomiast wschodnią część kotliny, położoną na wschód od Sanu, cechuje większy stopień kontynentalizmu, w wyniku czego, zwłaszcza zimą, jest ona znacznie chłodniejsza.

Gmina Nowa Dęba jest położona w obrębie Sandomiersko-Rzeszowskiej Dzielnicy Klimatycznej. Najbliższe stacje klimatyczne znajdują się w Sandomierzu i Nisku. Na obszarze opracowania przeważają wiatry o kierunkach zachodnim, północno-wschodnim i południowo-zachodnim, które są charakterystyczne dla wszystkich pór roku. Czas zalegania pokrywy

śnieżnej wynosi średnio 83 dni w roku. Dni pochmurnych jest 130, pogodnych - 46, z mgłą - 43. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, jego średnie temperatury wynoszą 18,5 st. C. Najchłodniejszy jest styczeń o temperaturach średnich -3,8 st. C. Pokrywa śnieżna zalega średnio od połowy listopada do połowy marca. Średnia wielkość opadów w skali roku wynosi powyżej 600 mm.

3.4.7. Szata roślinna

Obszar Równiny Tarnobrzeskiej jest pokryty przez pozostałości Puszczy Sandomierskiej. Lasy te składają się głównie z borów mieszanych z domieszką sosny i dębu.

a) Rzeczywista szata roślinna

Szata roślinna gminy Nowa Dęba jest dosyć zróżnicowana. Przeważa tutaj trwała pokrywa roślinna, którą w większości stanowią lasy pokrywające gminę w blisko 50% powierzchni. Znaczną część stanowią również trwale użytki zielone, jak łąki i pastwiska, występujące na glebach organicznych. Roślinność pól uprawnych zajmuje niewielki procent powierzchni gminy. Natomiast szata roślinna miasta Nowa Dęba jest silnie przekształcona. Występują na tym obszarze fragmenty lasów, które jednak niestety często ulegają wycinaniu w celu zmiany przeznaczenia. Powoduje to negatywne przekształcenie krajobrazu miasta. Lasy w mieście są głównie zachowane na obszarach lokalnych wydm, tworzą one harmonijne enklawy roślinności wśród zabudowy mieszkalnej. Zróżnicowana szata roślinna w mieście znajduje się również w otoczeniu zbiornika wodnego i wzdłuż cieków. Niestety ocena tzw. zieleni osiedlowej nie wypada zbyt pomyślnie. W otoczeniu budynków zachowane są grupy wysokich sosen, które podnoszą walory estetyczne miasta i pełnią pewną rolę w przyrodniczym funkcjonowaniu miasta, szczególnie w występowaniu ornitofauny. Na większości obszarów szata roślinna jest jednak monogatunkowa i dosyć zaniedbana, miejscami wręcz zniszczona.

b) Lasy

Lasy państwowe, położone na terenie gminy, należą do nadleśnictwa Buda Stalowska. Nadleśnictwo to zostało utworzone w 1944 roku z lasów należących głównie do majątku hr. Tarnowskiego oraz częściowo do Janiny Jezierskiej i Marii Koźmianowskiej.

Udział typów siedliskowych lasów na obszarze gminy Nowa Dęba jest dosyć zróżnicowany. Przeważający typ siedliskowy lasu, stanowi bór mieszany świeży - 37,0%, mniejsze powierzchnie zajmują bór świeży - 18,1% i las mieszany świeży - 14,9%. Siedlisko lasu mieszanego wilgotnego zajmuje ok. 6,6% powierzchni. Typy siedliskowe lasów o najmniejszym udziale są zbudowane z lasu świeżego, olsu, łągu i boru bagiennego (wielkości podane dla całego nadleśnictwa). Siedliska grądowe charakterystyczne dla opisywanych lasów należą do najżyźniejszych i najzasobniejszych w gatunki. W lasach panującym gatunkiem jest sosna, która w niektórych oddziałach osiąga znaczne rozmiary.

Powierzchnia gminy charakteryzuje się niezwykle wysokim - jak na średnią krajową wynoszącą 28% - poziomem zalesienia. Gmina Nowa Dęba jest zalesiona w blisko 50%. Powierzchnia zalesiona wynosi 71,76 km², powierzchnia gminy 143 km². Na terenie gminy występują lasy ochronne, należą do nich lasy pełniące funkcje wodochronne oraz lasy o szczególnym znaczeniu obronnym. W leśnictwie Buda Stalowska znaczny jest niestety odsetek lasów uszkodzonych przez przemysł. W nadleśnictwie tym występują również liczne dojrzałe drzewostany, np. sosnowe, które chroni się w gospodarce leśnej jako drzewostany nasienne.

Na terenie Nadleśnictwa Buda Stalowska znajduje się poligon wojskowy, który zajmuje całkowitą powierzchnię lasów w obrębie Dęba oraz poniżej 40% w obrębie Buda. Obecność obiektu wojskowego wpływa na jakość środowiska przyrodniczego lasów oraz na gospodarkę nadleśnictwa.

Stan drzewostanów, w tym szczególnie dębowych i olchowych, ulega degradującym zmianom pod wpływem dwóch czynników, są to: obniżanie się poziomu wód gruntowych oraz zanieczyszczenia przemysłowe.

3.4.8. Najcenniejsze elementy środowiska przyrodniczego i krajobrazu

Do największych walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy Nowa Dęba zaliczyć należy obszar kompleksu stawów rybnych w otoczeniu lasów, obszarów podmokłych i łąk o wysokich walorach ornitologiczno-wodno-leśnych w Budzie Stalowskiej. Obszar ten charakteryzuje się wysokim stopniem zachowania walorów krajobrazowych. Jest to również niezwykle atrakcyjny obszar pod względem estetyki i harmonii fizjonomii krajobrazu. Łączna powierzchnia stawów i terenów je otaczających, noszących wspólną nazwę "Stawy Budy Stalowskiej", wynosi 753,12 ha. Stawy te istnieją od okresu międzywojennego, obecnie są użytkowane gospodarczo w celach hodowli ryb. Na omawianym terenie występuje niezwykle cenna ornitofauna. Z dostępnych informacji wynika, że na obszarze występuje 177 gatunków ptaków, z których na szczególną uwagę zasługują: gatunki ptaków z różnorodnych siedlisk wodnych, bagiennych, leśnych, łąkowych, polnych i zaroślowych; gatunki ptaków łągowych; gatunki ptaków wodnych i bagiennych, w tym 85 gatunków podlegających ochronie; gatunki ptaków wymierających i najrzadszych.

Z najcenniejszych gatunków ptaków należy wymienić następujące: czapłę purpurową, orlika krzykliwego, rybołowa, wąsatkę, bielika, zielonkę, rybitwę zwyczajną, perkoza rogatego, orla przedniego, żurawia, sieweczkę obrożną, bataliona, bekasika i kulika wielkiego.

Na omawianym obszarze występują również rzadkie zbiorowiska roślinne. Są to zbiorowiska z grzybieniem białym, grąd mieszany świeży z zespołem grądu wschodniopolskiego. W strefie otulinowej omawianego obszaru rośnie około 70 sztuk dębów szypułkowych. Rozmiary tych drzew kwalifikują je na objęcie statusem pomników przyrody.

Na terenie gminy Nowa Dęba licznie występują rzadkie i chronione gatunki roślin. Wśród nich znajdują się takie rośliny jak: storczyk podkolan biały, bez koralowy, konwalia majowa, grzybień biały, śnieżyczka przebiśnieg, szczyr trwały, fiolek bagienny oraz rutewka orlikolistna. Gmina Nowa Dęba stanowi ostoję wielu chronionych i rzadkich gatunków zwierząt. Do najważniejszych ssaków zaliczyć należy wilki, bobry oraz liczne gatunki zwierząt łownych. Na obszarze leśnym zinwentaryzowano również niezwykle rzadkie stanowisko modliszki. Znajduje się ono w lasach położonych po wschodniej stronie od miasta Nowa Dęba.

Przez obszar gminy przebiega turystyczny zielony szlak pieszy, który prowadzi od Majdanu Królewskiego do Baranowa Sandomierskiego.

Lasy rosnące na terenie gminy należą do dobrze utrzymanych i atrakcyjnych, pod względem walorów turystycznych i rekreacyjnych zbiorowisk leśnych. Lasy te są w większości dojrzałymi drzewostanami, z licznym, interesującym starodrzewiem. Wśród nich wyróżniają się grupy starych sosen i dębów. Prawdopodobnie dzięki ograniczonej dostępności, związanej ze strefą ochrony poligonu wojskowego, było możliwe zachowanie na obszarach leśnych licznych, cennych stanowisk występowania roślin i zwierząt.

3.4.9. Ustanowiona ochrona prawna

Na obszarze Gminy Nowa Dęba występują następujące obszary i obiekty podlegające różnym formom ochrony prawnej środowiska przyrodniczego, są to: miejsca gniazdowania chronionych gatunków ptaków; pomniki przyrody; lasy ochronne, wodochronne oraz o funkcjach specjalnych oraz strefy ochronne głębinowych ujęć wody. W granicach gminy są wyznaczone obszary ochrony szczególnej. Dotyczy to stanowisk występowania rzadkich i chronionych gatunków ptaków oraz zwierząt w lasach Nadleśnictwa Buda Stalowska. Na obszarze Gminy Nowa Dęba występuje 177 gatunków ptaków, wśród nich znajdują się bocian czarny, orlik krzykliwy, orzeł bielik, orzeł przedni, kania, perkoz, rybołów, kormoran, czapla siwa i purpurowa, rybołów. Wiele pojedynczych obiektów przyrody ożywionej na terenie gminy jest objętych ochroną prawną. Statusem **pomników przyrody ożywionej** objęto drzewa pomnikowe, m.in.:

- **lipa szerokolistna**, 1 sztuka rosnąca koło dworu w Chmielowie;
- **dąb szypułkowy**, 5 sztuk (2 sztuki rosnące koło dworu w Chmielowie, 1 sztuka rosnąca na prywatnej posesji w Nowej Dębie, 2 na terenie Nadleśnictwa Buda Stalowska);
- **7 sztuk jesionu wyniosłego, grab zwyczajny, dąb szypułkowy, wiąz szypułkowy, sosna zwyczajna** (rosnące na terenie Nadleśnictwa w Budzie Stalowskiej).
-

Wiele innych drzew, których parametry i stan zdrowia klasyfikują do objęcia ochroną jako pomnik przyrody, znajdują się na obszarze lasów Nadleśnictwa Buda Stalowska. Część z nich postuluje się do objęcia ochroną, szczególnie zaś drzewa rosnące na obszarze otoczenia stawów rybnych.

Statusem **pomnika przyrody** objęte jest stanowisko krzewinki **zimoziółu północnego**. Ochrona ta została wprowadzona Zarządzeniem nr 8 Wojewody Tarnobrzесьkiego z dnia 25 lutego 1986 roku *W sprawie uznania stanowiska zimoziółu północnego za pomnik przyrody* (Dziennik Urzędowy Województwa Tarnobrzесьkiego Nr 1). Obszar ochrony występowania tego gatunku zajmuje 120 m² na terenach lasów nadleśnictwa Buda Stalowska. Stanowisko zimoziółu północnego jest najdalej na południowy wschód wysuniętym stanowiskiem chronionej, nielicznej już w Polsce krzewinki. Na terenie gminy występuje wspomniane już stanowisko chronionej modliszki.

Obszarowa ochrona prawna walorów przyrody ożywionej nie jest dotychczas wyznaczona na terenie gminy. Istnieją natomiast obszary warte szczególnej ochrony oraz obszary, w stosunku do których procedura legislacyjna została już rozpoczęta. Jest to obszar Stawów Buda Stalowska, który zgodnie z koncepcją CORINE biotops został zaproponowany do wpisania na listę siedlisk środowiska przyrodniczego, zaklasyfikowanych do zachowania jako cennych w skali europejskiej. Niestety w ostatnim czasie nie został zgłoszony przez Ministerstwo Ochrony Środowiska do Komisji Europejskiej, jako teren wskazany do objęcia projektem NATURA 2000.

Na terenie gminy nie ma obecnie wyznaczonych granic ochrony występowania surowców. Złoże siarki, o zaklasyfikowanej zasobności C1 i B -klasyfikujących dane złoże do opłacalności wydobycia - zlokalizowane w północnej części gminy, zostało zamknięte. Jest to decyzja Ministerstwa Ochrony Środowiska i Zasobów Mineralnych z dnia 28 maja 1993 roku. Inne złoże siarki, o zinventaryzowanych zasobach i wyznaczonych granicach ochrony złoże, znajdują się poza granicami gminy. Propozycją obszarowej ochrony jest objęty zbiornik wód podziemnych. Na obszarze gminy wyznaczone są wspomniane dwa obszary ochrony GZWP, są to **Obszar Najwyższej Ochrony (ONO)** i **Obszar Wysokiej Ochrony (OWO)**. Obszar ONO ma przebieg z kierunku S-W na N-E, zajmuje on około 2/3

powierzchni gminy. Są to obszary o użytkowaniu rolniczym i leśnym, częściowo obszary miejscowości i zbiorników wód powierzchniowych oraz północną część miejskiej zabudowy Nowej Dęby. Obszar OWO zajmuje pas położony po wschodniej stronie granicy ONO oraz południowy obszar zabudowy miasta Nowej Dęby i Poręb Dębskich, zajmuje on pas szerokości ponad 1,5 km. Występują tutaj obszary zabudowane oraz tereny będące w użytkowaniu leśnym.

3.4.10. Ocena walorów przyrodniczo-krajobrazowych

Środowisko przyrodnicze i krajobraz obszaru gminy Nowa Dęba są silnie zróżnicowane. Zachodnia część obszaru ulega silnej degradacji antropogenicznej, podczas gdy jej wschodnia część stanowi niezwykle cenny pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszar. Należy jednak zauważyć, iż pozostałości Puszczy Sandomierskiej oraz stawy rybne w Budzie Stalowskiej, które tutaj występują, stanowią niezwykle cenny obiekt pod względem walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Świadczy o tym propozycja wpisania Stawów Buda Stalowska na Europejskie listy ochrony dziedzictwa naturalnego - programy NATURA 2000 i CORINE - biotops. Wszelkie opracowania sozologiczne, wykonywane dla tych obszarów, również klasyfikują je jako niezwykle cenne. Krajobraz tej części gminy charakteryzuje się wysokimi walorami fizjonomicznymi i estetycznymi. Jest on w znacznym stopniu harmonijny i atrakcyjny w skali regionu, a nawet kraju.

3.5. TURYSTYKA

Tereny gminy Nowa Dęba, jak już wyżej zostało zauważone, są terenami ciekawymi przyrodniczo. Przez teren gminy przebiega zielony szlak pieszy wiodący z Majdanu Królewskiego do Baranowa Sandomierskiego. Zachowane pewne elementy dziedzictwa kulturowego Lasowiaków i odradzanie się folkloru lasowiackiego w naszych wsiach, są także atutem naszej gminy. Wszystko to stwarza warunki dla rozwoju turystyki. Jednakże tych atrakcji nie ma tak wiele i są one ukierunkowane dla osób o pewnych wyrobionych poglądach czy zapotrzebowaniu. Mamy więc do czynienia z turystyką łowiecką, fotograficzną (bogate okazy ptactwa), z przyjazdami wędkarskimi na łowiska w Budzie Stalowskiej. Brakuje nam jednak bazy hotelowej. W tej dziedzinie następuje jednakże postęp, gdyż powstaje w mieście hotel, który stworzy warunki do bytności na terenie gminy przez dłuższy okres. Ponadto projektowany jest hotel przy Regionalnym Centrum Rekreacji i Rehabilitacji. Nie mamy też na terenie gminy noclegowni typu schroniska młodzieżowe. Brak jest również obiektów szeroko rozumianej kultury poza miastem.

Nie rozwija się, mimo potencjalnych warunków, agroturystyka. Ta dziedzina turystyki jest szansą na dodatkowe źródła dochodów w gospodarstwach na wsi. Dotyczy to takich miejscowości jak Rozalin, Alfredówka, Jadachy, Cygany.

Z pewnością rozwój turystyki może być jednym ze sposobów na wsparcie niedochodowych gospodarstw rolnych. Tworzenie przez samorząd warunków dla rozwoju bazy turystycznej może przyczynić się do zmniejszenia stopy bezrobocia i podniesienia stopy życia lokalnej społeczności. Szansą pewną może stać się uruchomienie zbiornika wodnego „Machów”, wokół którego rozwijać się będzie cała sfera rekreacyjno-turystyczna.

3.6. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

3.6.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Przekształcenia środowiska jakie następowały w wyniku wycinania Puszczy Sandomierskiej miały związek z przemysłem leśnym i wytopianiem rudy darniowej, które rozwijały się od XV stulecia. Na przełomie XVIII i XIX wieku rozwijał się intensywnie przemysł meblarski i drzewny oraz huty szkła. Przed drugą wojną światową, w latach trzydziestych, było realizowane założenie tzw. Centralnego Okręgu Przemysłowego COP-u, który był lokalizowany w widłach rzek Wisły i Sanu. Powstały wówczas zakłady przemysłowe w Nowej Dębie, Mielcu, Dębicy i Rzeszowie.

Istotne przekształcenia środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy miały miejsce po odkryciu na terenie Równiny Tarnobrzeskiej i Niziny Nadwiślańskiej, w latach pięćdziesiątych, bogatych złóż siarkonośnych.

Rozwinęło się wtedy wydobywanie siarki metodą odkrywkową (Piaseczno, Machów), jak i wytopiania podziemnego (Jeziorko).

a) Przemysł wydobywczy siarki

Eksploatacja siarki w regionie Tarnobrzeskim, w tym na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu gminy Nowa Dęba, była przyczyną wielu negatywnych przekształceń środowiska przyrodniczego. Skutki te, w środowisku przyrodniczym i krajobrazie, będą widoczne nawet po likwidacji przemysłu wydobywczego, w postaci metali ciężkich, w wyniku akumulacji zanieczyszczeń w środowisku. Degradacyjne oddziaływanie wydobywania siarki można podzielić na dwie grupy - na elementy abiotyczne i biotyczne środowiska przyrodniczego. Wpływ na elementy abiotyczne polega na: przekształceniu właściwości fizyczno-chemicznych gleb, skażeniu gleb metalami ciężkimi, zanieczyszczeniu powietrza atmosferycznego, obniżeniu poziomu oraz skażeniu wód podziemnych i gruntowych, przekształceniu rzeźby terenu, budowaniu zbiorników osadowych odpadów poflotacyjnych. Przekształcenie elementów biotycznych środowiska polega głównie na: zagrożeniu stanu zdrowia ludzi, degradacji systemów środowiska przyrodniczego oraz zniszczeniu szaty roślinnej, szczególnie zaś lasów iglastych.

Metoda odkrywkowa wydobywania siarki jest szczególnie szkodliwa dla środowiska przyrodniczego. Charakteryzuje się dużym stopniem energochłonności, wodochłonnością oraz degradacją środowiska przyrodniczego. Wielkość przekształceń w środowisku jest również związana z wadliwością technologii stosowanych ówczesznie w wydobywaniu siarki. Kopalnia „Machów” była czynna w latach 1970-1992, w latach tych wydobyto około 10,4 mln ton siarki. Przez cały czas jej działalności eksploatacja siarki była jednak uznana za kontrowersyjną. Według danych prezentowanych na Międzynarodowym Sympozjum Naukowym w Baranowie Sandomierskim w 1993, wynika, iż uzysk siarki z rudy w kopalniach „Machów” i „Piaseczno” był stosunkowo niski i wynosił on tylko 70-83% według danych rocznych. Z tego powodu do środowiska zostało wprowadzone około 3,5 mln ton siarki w składowanych odpadach poflotacyjnych i w keku siarkowym. W okresie stosowania metody odkrywkowej w kopalniach „Machów” i „Piaseczno”, w latach 1958-1992 wytworzono około 63 mln odpadów poflotacyjnych, które były składowane w osadnikach poflotacyjnych w Cyganach i Ocicach. Odpady poflotacyjne zaliczone zostały do VI-tej kategorii uciążliwości dla środowiska przyrodniczego. Ich wpływ na środowisko polega między innymi na zajmowaniu dużych obszarów pod stawy osadowe. Wybór technologii wydobywania miał również wpływ na ilość wód zużywanych w procesie technologicznym oraz uzyskiwanych podczas odwadniania kopalni.

Osadnik w Cyganach służył również do składowania odpadów elektrownianych i odpadów gipsowych z instalacji odsiarczania spalin w EC „Machów” oraz szlamów z klarowania ścieków przemysłowych. Na odwodnionej powierzchni znajdują się luźne odpady poflotacyjne i odpady spalania wę-

gła, które wiązane są warstwą humusu i nasadzeniami krzewów i drzew. Mimo to zdarza się, że w wietrzne dni materiał ten jest wywiewany z osadnika na przyległe do niego tereny.

W sąsiedztwie wyrobiska kopalni „Machów”, przy osadniku „Ocice I” składowany był również kek siarkowy. Jest to odpad przemysłowy towarzyszący przetwarzaniu rudy siarkowej, który jest zaliczony do II kategorii uciążliwości dla środowiska. Kek siarkowy składowany nawałach emituje związki siarki do atmosfery i zakwasza środowisko geologiczne, gleby i wody czwartorzędowe. Składowisko keku nie jest ekranowane od utworów czwartorzędowych, w „Machowie” składowisko jest ekranowane częściowo od atmosfery warstwą odpadów poflotacyjnych.

b) Zanieczyszczenia gleb

Obecny stan właściwości fizyko-chemicznych gleb gminy Nowa Dęba, w wyniku oddziaływania przemysłu siarkowego, nie wykazuje znacznych zmian. Podwyższoną zawartość kadmu i ołowiu stwierdza się głównie w rejonie osadnika „Cygany”. Stężenia te mogą stanowić zagrożenie dla stanu zdrowia w wyniku nadmiernej koncentracji pierwiastków w roślinach uprawowych. Lokalnie występuje IV poziom skażenia gleb siarką.

c) Skażenia lasów

Część lasów należących do Nadleśnictwa Nowa Dęba, położonych w obrębie Buda Stalowska, wykazuje obniżony stan zdrowotny spowodowany skażeniami przemysłowymi wydobywania siarki na terenie lub w sąsiedztwie gminy. Skażone lasy zlokalizowane są głównie w północno-zachodniej części gminy.

d) Jakość wód powierzchniowych

Jednym z efektów prowadzonej działalności przemysłowej jest niekorzystna zmiana termiczna wód powierzchniowych. Znaczna większość potoków i cieków zlokalizowanych na obszarze gminy Nowa Dęba charakteryzuje się znacznym stopniem zanieczyszczeń, w większości płynące wody powierzchniowe zaklasyfikowane są jako III klasy czystości lub nawet pozaklasowe.

e) Likwidacja Kopalni Siarki „Machów”

Decyzja o likwidacji odkrywkowej kopalni siarki „Machów” została podjęta przez Ministra Przemysłu i Handlu 29 maja 1992 roku. Mimo, że wydobywanie rudy siarki przez „Siarkopol” w Tarnobrzegu planowane było aż do 2013 roku. Jednak w wyniku spadku światowych cen siarki obniżyły się również ceny na polskim rynku. To spowodowało podjęcie decyzji o postawieniu w stan likwidacji kopalni „Machów”. Równocześnie złoża siarki zostały zaliczone przez Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Mineralnych do strat i decyzją z dnia 28 maja 1993 roku - zamknięte.

f) Rekultywacja osadnika odpadów poflotacyjnych „Cygany”

Rekultywacja zbiornika odpadów poflotacyjnych Cygany została już zakończona. Zostało obniżone i zmniejszone lustro wody oraz wykonano nasadzenia roślinne na obszarach wałów i wewnątrz zbiornika.

g) Tereny zalewowe

Na obszarze gminy Nowa Dęba pewne zagrożenie stanowią częste wylewy rzek. Największe zatory, będące jedną z przyczyn tego zjawiska, powstają na potoku Trześniówka i Dęba. Jednak przez

cały rok, zarówno wiosną, jak i latem, większość cieków i potoków zbierając nadmiar wód po opadach, jest przepelniona. W wyniku zmian środowiskowych, jak nadmierne wyrównanie przebiegu cieków powierzchniowych, ograniczeniu zdolności retencyjnych powierzchni, zmian szaty roślinnej czy jednokierunkowych melioracji, pojawiają się lokalne wylewy wód, na wielu obszarach do tego nie przeznaczonych. Zjawisko to jest uciążliwe dla mieszkańców, szczególnie gdy zalewane są obszary upraw lub otoczenie domów. Trudne jest jednak wskazanie bezpośredniej przyczyny tego zjawiska, bowiem cieki te są zlokalizowane na obszarach obniżonych o wysokim poziomie wód gruntowych, które podnoszą się przy intensywnych opadach deszczu. Wtedy też następuje wylewanie się nadmiaru wód na tereny otaczające. Szczególnie narażone, na wylewy wód, są tereny zlokalizowane wzdłuż cieków Trześniówka, Mokrzychówka i Dęba.

h) Obecne i potencjalne zagrożenia środowiska przyrodniczego

Zagrożenia środowiska funkcjonowania przyrodniczego są związane z: funkcjonowaniem obiektów przemysłowych Elektrowni Połaniec, Siarkopolu oraz Dezametu Nowa Dęba, z brakiem gminnego wysypiska odpadów komunalnych oraz działalnością poligonu wojskowego. Zagrożenia liniowe są związane z lokalizacją intensywnie użytkowanej drogi krajowej nr 9, wokół której, w pasie gleb, następuje akumulacja zanieczyszczeń. Część lasów, w obrębie Buda Stalowska, jest zlokalizowanych w II-giej strefie zagrożenia przemysłowego oraz w I-szej strefie uszkodzeń przemysłowych. Istotnym zagrożeniem dla jakości przyrodniczej Stawów w Budzie Stalowskiej jest pobór wód podziemnych dla Tarnobrzegu. Ujęcie to jest zlokalizowane w odległości około 1 km na północny -wschód od stawów.

i) Obniżanie poziomu wód

Istotne zagrożenie środowiska przyrodniczego, w postaci zachwianych procesów przyrodniczych, wynika ze skutków działalności eksploatacyjnej kopalni siarki. Jednym z takich procesów rozpoczętych w środowisku przyrodniczym jest obniżanie się poziomu wód podziemnych w utworach trzeciorzędowych. Jest to zjawisko o długotrwałym i negatywnym wpływie na funkcjonowanie większości elementów systemu ekologicznego gminy. Najszybciej widocznym skutkiem tego procesu jest osuszanie się terenu i degradacja szaty roślinnej.

Obniżanie się poziomu wód gruntowych stwarza również zagrożenie funkcjonowaniu lasów położonych na terenie gminy oraz stawów rybnych i pozostałych zbiorników wód powierzchniowych. Widoczny jest już wpływ tego procesu na zadrzewienia leśne, pojawia się bowiem osłabienie drzewostanów. Innym zjawiskiem wymienianym jako przyczyna osłabiania szaty roślinnej jest nieprawidłowa, jednostronna melioracja. Prowadzi ona do ograniczania retencji wodnej obszarów gminy, znacznych strat wód, rozregulowania stosunków hydrologicznych oraz zachwianiu procesów ekologicznych.

3.6.2. Infrastruktura techniczna

3.6.2.1. Infrastruktura komunikacyjna

Przez teren gminy przebiega droga krajowa Nr 9 w ciągu komunikacyjnym Radom – Rzeszów o długości 12,9 km oraz droga wojewódzka Nowa Dęba – Bojanów – Nisko o długości 1,5 km.

Na terenie gminy znajduje się 6 odcinków dróg powiatowych zamiejskich o łącznej długości 41,9 km, w tym o powierzchni twardej 35,4 km i 6,5 km o powierzchni gruntowej ulepszonej.

Na terenie Nowej Dęby do dróg powiatowych należy 10 ulic: Borowa, Władysława Sikorskiego, Kolejowa, Tadeusza Kościuszki, 1 Maja, Adama Mickiewicza, Henryka Sienkiewicza, Jana Pawła II, Podleśna i Majdańska. Są to drogi o nawierzchni twardej o łącznej długości 8,1 km.

Drogi gminne (w rozumieniu przepisów ustawy, a nie tylko własności) mają długość 120 km, w tym nawierzchnię bitumiczną na długości 15 km, ulepszoną 2 km, natomiast pozostałe mają nawierzchnię gruntową. W stosunku do roku 1998 nawierzchnię bitumiczną zyskały drogi gminne na długości 5900 m.

Taki układ dróg w naszej gminie powoduje, że posiadamy dogodnie połączenia komunikacyjne prowadzące do stolicy województwa – Rzeszowa – 55 km, powiatu – Tarnobrzega (21 km), do Kolbuszowej, Sandomierza, Niska i Stalowej Woli.

Sieć kolejową tworzą częściowo zelektryfikowane linie normalnotorowe PKP oraz szerokotorowa Linia Hutnicza Szerokotorowa. Linie normalnotorowe przebiegające przez teren gminy to:

- linia relacji Rozwadów – Dębica,
- linia relacji Ocice – Rzeszów, w bardzo złym stanie technicznym, mająca duże znaczenie dla poligonu wojskowego w Nowej Dębie, praktycznie nie używana na odcinku Rzeszów - Nowa Dęba,
- jest także odcinek linii Chmielów – Staszów.

Połączenia kolejowe na linii Ocice – Rzeszów zostały zawieszane. Ze stacji Chmielów w ciągu dnia odchodzą pociągi w kierunku Dębicy i Rozwadowa - 4 połączenia. Ze stacji Tarnobrzeg można dojechać do Krakowa – Wrocławia, Warszawy, Skarżyska-Kamiennej, Przemyśla i Zamościa.

Kolejowe przewozy pasażerskie i towarowe, pomimo potencjalnie dużych możliwości, stanowią niewielką część ogólnych przewozów.

Linia Hutnicza Szerokotorowa przebiegająca przez teren Nowej Dęby i Baranowa Sandomierskiego posiada bardzo dogodnie położoną i posiadającą duże potencjalne możliwości stację przeładunku towarów w miejscowości Knapy, położoną 15 km od Nowej Dęby. Jest to jedyna stacja przeładunkowa kolei szerokotorowej na terenie województwa podkarpackiego. Stacja posiada rampę ładunkową o wymiarach 600 x 12 m pomiędzy torami 1520 mm i 1435 mm, place ładunkowe, skład celny, budynek 90 x 30 m wraz z suwnicą bramową 10 t, budynek administracyjny dwukondygnacyjny o powierzchni użytkowej 900 m². Działające na terenie i w pobliżu stacji podmioty oferują usługi związane z przeładunkiem towarów na transport kolejowy i samochodowy. Wykorzystanie kolei szerokotorowej stale wzrasta, w tym także wykorzystanie stacji w Knapach.

3.6.2.2. Gospodarka wodno-ściekowa

a) System wodociągowy

Na terenie miasta i gminy Nowa Dęba znajdują się następujące ujęcia wody:

- czwartorzędowe ujęcie wód podziemnych o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych 600 m³/h Zakładu Produkcji Wody Sp. z o.o. w Nowej Dębie, zaopatrującego w wodę podstrefę TSSE oraz Nową Dębę, Rozalin, Tarnowską Wolę i Alfredówkę z osiedlem wiejskim Buda Stalowska. Zdolność produkcyjna ujęcia wody - 5473 m³/d, maksymalna zdolność wydobywcza - 8137 m³/d. Stopień wykorzystania ujęcia szacuje się na 40-50%;
- ujęcie wód podziemnych dla Jednostki Wojskowej Nr 2090;
- ujęcie wód podziemnych dla Szpitala Miejskiego;

Sołectwa Chmielów, Jadachy i Cygany zaopatrywane są w wodę z ujęcia w Baranowie Sandomierskim; jeszcze w tym roku woda do tych miejscowości będzie dostarczona z ZPW w Nowej Dębie

Według danych spisowych z wodociągu lokalnego (własnego) korzystało 19 budynków na terenie gminy, w których zamieszkiwało 82 osoby. Pozostali – 99,5 % - korzystali z sieci. W porównaniu do 1998 r. nastąpił wzrost osób korzystających z wody z sieci o 16%, mimo, że w tym czasie nie przybywało już sieci wodociągowej. Były to więc przyłączenia do istniejącej sieci wodociągowej.

Zużycie wody wyniosło 420,9 dm³ w skali roku, co dawało 21,1 m³ na 1 mieszkańca.

b) **Kanalizacja i oczyszczanie ścieków**

Miasto i gmina posiada nowoczesną mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 3.500 m³/d - z możliwością dalszej rozbudowy do przepustowości 6.710 m³/d. Oczyszczalnia została oddana do użytku w 1996 roku.

Oczyszczalnia obsługuje Nową Dębę (pozostały jeszcze do wykonania odcinki kanalizacji w os. Dęba i Poręby Dębskie) oraz Tarnowską Wolę. Do nowodębskiej oczyszczalni podłączone będą pozostałe sołectwa z terenu gminy. Obecnie rozpoczyna się faza projektowania kanalizacji dla wsi Chmielów, Cygany i Jadachy.

W osiedlu Buda Stalowska istnieje kontenerowa oczyszczalnia ścieków o przepustowości 50 m³/d. Obsługuje ona trzy budynki wielorodzinne, budynek administracyjny i trzy budynki jednorodzinne.

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o., które eksploatuje w/w oczyszczalnię ścieków odbiera również ścieki od gospodarstw domowych dwoma wozami asenizacyjnymi.

Ponadto ZM „Dezamet” S.A. posiadają, zmodernizowaną w tym roku, mechaniczną oczyszczalnię ścieków przemysłowo-deszczowych o przepustowości 850 m³/d i mechaniczną oczyszczalnię ścieków technologicznych z SUW o przepustowości 250 m³/d. Ścieki sanitarne zakład odprowadza do kanalizacji miejskiej.

Tabl. 12. **Wodociągi i kanalizacja**

Wyszczególnienie	Sieć w km		Podłączenia do budynków mieszkalnych	
	wodociąg	kanalizacja	wodociąg	kanalizacja
Gmina Nowa Dęba - miasto	31,5	26,4	840	532
Gmina Nowa Dęba – obszar wiejski	63,6	0,8	1975	177
Gmina Nowa Dęba - ogółem	95,1	27,2	2815	709

3.6.2.3. **Sieci gazowe**

Teren gminy Nowa Dęba jest zaopatrzonej w sieci gazowe, doprowadzające gaz ziemny do wszystkich miejscowości.

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokoprężny Sędziszów – Komorów - Sandomierz o średnicy 350/300 CN 40, z odgałęzieniami Chmielów - Jeziórko o średnicy 200 CN 40 i Jadachy - Skopanie o średnicy 150 CN 40.

Na terenie gminy znajdują się 3 stacje redukcyjno-pomiarowe w Rozalinie, Chmielowie i Nowej Dębie.

Sieć gazowa rozdzielcza na terenie gminy wynosiła 63,5 km z 4097 odbiorcami.

3.6.2.4. **Sieci elektryczne**

Na terenie gminy - w Chmielowie - znajduje się główny punkt zasilania - GPZ 220/110 kV, do którego doprowadzone są dwie linie najwyższego napięcia (220kV) z Elektrowni Polaniec. Z Chmielowa wychodzą dwie ważne linie przesyłowe energii elektrycznej: Chmielów - Boguchwała i Chmielów – Stalowa Wola.

W Nowej Dębie znajduje się główny punkt zasilania WN/ŚN - GPZ 110/15 kV.

Przez teren gminy przebiega łącznie 7 linii energetycznych najwyższych i wysokich napięć (tranzytowych i lokalnych):

- linia 220 kV 2 x Polaniec – Chmielów (znaczenie wojewódzkie);
- linia 220 kV Chmielów – Boguchwała (znaczenie regionalne);

- linia 220 kV Chmielów - Stalowa Wola (znaczenie powiatowe);
- linia 110 kV Jeziórko - Chmielów o znaczeniu lokalnym, przebieg: gmina Grębów, gmina Nowa Dęba;
- linia 110 kV Chmielów - Tarnobrzeg o znaczeniu lokalnym, przebieg miasto i gmina Nowa Dęba, miasto Tarnobrzeg,
- linia 110 kV Machów - GPZ i KS Machów o znaczeniu lokalnym, przebieg: miasto Tarnobrzeg, gmina Nowa Dęba,
- linia 110 kV Machów - Chmielów o znaczeniu lokalnym, przebieg miasto Tarnobrzeg, gmina Nowa Dęba.

Przesyłem i rozdziałem energii elektrycznej zajmuje się Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A., a eksploatację urządzeń energetycznych oraz obsługę odbiorców prowadzi Rejon Energetyczny w Tarnobrzegu.

System infrastruktury technicznej w naszej gminie określić można ogólnie jako dobry. Wadą systemu infrastruktury może być jednak jej nastawienie na obsługę dużych zakładów przemysłowych (linie przesyłowe energii elektrycznej, gazu, kolej szerokotorowa, sieci ciepłownicze i wodociągowe) i trudność w dostosowaniu elementów tej infrastruktury do potrzeb potencjalnych małych i średnich inwestorów. Nie mniej w podstrefie mogą być spełnione w zasadzie każde warunki dla potrzeb przedsiębiorcy.

3.6.3. Własność nieruchomości

Własność nieruchomości przedstawia poniższa tablica:

Tabl. 13 **Własność nieruchomości:**

LP.	Wyszczególnienie własności	MIASTO (w ha)	WIEŚ (w ha)	ŁACZNIE (w ha)
1.	Grunty Skarbu Państwa	316	6974	7290
2.	Grunty Skarbu Państwa w wieczystym użytkowaniu	184	686	870
3.	Gruntu gminy	173	1033	1206
4.	Grunty gminy w wieczystym użytkowaniu	62	9	71
5.	Grunty samorządowych osób prawnych		1	1
6.	Grunty osób fizycznych	841	3649	4490
7.	Grunty spółdzielni	3	1	4
8.	Grunty kościołów	1	60	61
9.	Grunty powiatów	23	49	72
10.	Grunty województw	15	99	114
11.	Grunty spółek prawa handlowego	49	59	108
12.	Grunty partii i stowarzyszeń		1	1
13.	Grunty spółek Skarbu Państwa		43	43
14.	Pozostałe	4	7	11
15.	Suma	1671	12671	14342

Jak widać z przedstawionej tablicy większość gruntów należy do Skarbu Państwa (57%). Są to głównie lasy, którymi zarządza Nadleśnictwo Buda Stalowska. W rękach osób fizycznych znajduje się 31,3% powierzchni gminy. Nieruchomości te, to w większości użytki rolne wraz z siedliskami, działki budowlane i niewielkie części, przeznaczone w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego na tereny usługowo-przemysłowe.

Gmina posiada swe grunty (9%) głównie we wsiach i są to przede wszystkim łąki i pastwiska oraz lasy. Grunty gminne są w użytkowaniu osób fizycznych, jednostek organizacyjnych gminy i gminnej spółki prawa handlowego.

3.6.4. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

3.6.4.1. Rys historyczny.

Już w X wieku obszar całej Małopolski, obejmującej tereny obecnej gminy Nowa Dęba, został wchłonięty przez państwo Piastów. W końcu XII wieku powstała kasztelania w Sandomierzu, który stał się jednym z największych miast ówczesnej Polski. Osadnictwo i rozwój gospodarczy tych ziem wstrzymywały liczne najazdy Tatarów, pustoszących m.in. okolice na przełomie lat 1259/1260. Na Sandomierszczyznę napadali również Litwini, Jadźwingowie i Rusini.

Ożywienie działalności budowlanej i gospodarczej na tym terenie, nastąpiło w XIV wieku, zwłaszcza za panowania króla Kazimierza Wielkiego. W połowie XVII wieku ogromne spustoszenie tych ziem, przyniósł potop szwedzki. Trzeba podkreślić, że pokonanie wojsk szwedzkich w widłach Wisły i Sanu, przez hetmana Stefana Czarnieckiego w 1656 roku, było możliwe dzięki mieszkańcom okolicznych wiosek. Oni to pod wodzą soltysów z Mokrzeszowa, Nagnajowa, Chmielowa rozbili oddziały szwedzkie osłaniające budowę mostu na Wiśle i nie dopuścili do jego zbudowania, dzięki czemu król szwedzki, gdy nadszedł ze swym wojskiem pod Sandomierz, osaczony został w widłach Wisły i Sanu.

W 1771 roku okolice Tarnobrzega były terenem walk konfederatów barskich z wojskami rosyjskimi. W czasie bitwy w okolicach Dęby i Majdanu Królewskiego, wojskiem konfederatów dowodził Kazimierz Pułaski. Od połowy XV wieku po rok 1772, interesujący nas teren wchodził w skład województwa sandomierskiego. W wyniku pierwszego i drugiego rozbioru Polski, omawiane ziemie znalazły się w *zaborze* austriackim. Dobra królewskie w Puszczy Sandomierskiej przeszły na własność austriackiego skarbu. Przed 1835 rokiem właścicielem dóbr Chmielowa był Herman Schaftgotsch. W 1835 roku dobra Chmielów z przyległościami kupił dziedzic pobliskiego Dzikowa, Jan Dzierżysław Tarnowski. Jako pełnomocnicy Tarnowskiego i współwłaściciele Chmielowa występują: Karol Perrot i Jan Jędrzejewicz.

Powiat tarnobrzegi kształtował się w następstwie reform administracyjnych, przeprowadzonych w 1846 r. i 1867 r. Pod względem administracyjnym powiat podzielony był na 3 gminy miejskie oraz 69 gmin wiejskich. W 1910 r. na terenie powiatu tarnobrzegi w granicach obecnej gminy Nowa Dęba znajdowały się następujące obszary dworskie: Chmielów, Dęba, Jadachy, Rozalin. Na mocy ustawy z 1919 r. zniesiono odrębność administracyjną 51 obszarów dworskich, które włączono do właściwych gmin. Po przeprowadzeniu reformy administracyjnej w 1935 r., gminy wiejskie powiatu tarnobrzegi przemianowano na gromady i utworzono z nich 8 gmin zbiorczych wiejskich, m.in. z siedzibą w Chmielowie obejmującą 8 gromad.

Wśród majątków wielkiej własności zarówno pod względem wielkości jak i sposobu gospodarowania, wyróżniały się dobra dzikowsko-mokrzeszowskie hrabiów Tarnowskich. W 1916 r. latyfundium to zajmowało powierzchnię ponad 18.700 ha, w tym 13.200 ha użytków leśnych. W jego skład wchodziły dwa kompleksy majątkowe, pozostające pod wspólną administracją: Zarządem Dóbr Dzikowskich Zdzisława hr. Tarnowskiego w Dzikowie. Kompleks dóbr dzikowskich ciągnął się prawie nieprzerwanym pasem wzdłuż Wisły i linii kolejowej Dębica Sandomierz od Chmielowa do Nadbrzezia. W jego skład wchodziło sześć folwarków: Chmielów, Miechocin, Wymysłów, Zakrzów, Wielowieś i Trześń. Ponadto obejmował rewiry leśne: Żupawa, Jeziorko, Jadachy, Zwierzyniec, Dęba i Rozalin oraz zakłady przemysłowe w Chmielowie i Dzikowie. W latach 20-tych poprawiła się efektywność funkcjonowania folwarków i zanotowano wzrost dochodowości lasów, stawów rybnych i zakładów przemysłowych w Dzikowie, Chmielowie oraz Budzie Stalowskiej. W latach 1927 - 1928 dochód netto w dobrach dzikowskich wzrósł z 350.500 zł. do 1.027.000 zł. W okresie wielkiego kryzysu 1930 - 1935, wskutek gwałtownego załamania się cen artykułów rolnych, opłacalność produkcji

uległa znacznemu pogorszeniu i w 1935 r. była najniższa w całym dwudziestolecu międzywojennym. Ten stan *rzeczy* zmobilizował właściciela do likwidacji folwarków w Mokrzyszowie i Chmielowie.

W 1937 roku podjęto decyzję utworzenia Centralnego Okręgu Przemysłowego, podzielonego na trzy rejony. W rejonie określanym mianem "okręgu przemysłu przetwórczego" przyległego do widel Wisły i Sanu, znalazł się teren obecnej gminy Nowa Dęba. Ważnym przedsięwzięciem była budowa fabryki amunicji w Nowej Dębie, którą częściowo zrealizowano. Dalsze plany i działania w tym zakresie zniweczył wybuch drugiej wojny światowej.

3.6.4.2. Archeologia.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy Nowa Dęba, pochodzące z epoki kamienia, datowanej do 8300 r. p.n.e., zarejestrowano w Cyganach oraz Jadachach. Natomiast w Alfredówce, odnaleziono ślady osadnictwa z okresu późnego paleolitu, kiedy to klimat po zlodowaceniach zaczął się stopniowo ocieplać, stwarzając dogodne warunki do osiedlania się. Kulturowo zabytki z Alfredówki prawdopodobnie należy zaliczyć do kultury świderskiej i są one pozostałością po istniejącym tutaj obozowisku łowców reniferów. Okres mezolitu (środkowej epoki kamienia), datowany 8300 - 4500 l. p.n.e., jest reprezentowany przez stanowiska w Jadach: przy czym należy podkreślić, że wielokulturowe stanowisko należy do niezwykle interesujących ze względu na odkryte tu obozowisko mezolityczne oraz osadę kultury łużyckiej. Do odkryć z okresu neolitu zaliczamy stanowiska bez bliższego określenia kulturowego w Chmielowie, a także bardzo cenne osady kultury pucharów lejkowatych (3300 - 2500 r. p.n.e.) w Tarnowskiej Woli oraz Rozalinie.

Pierwsze wyroby brązowe na omawianych terenach pojawiają się dopiero w II okresie epoki brązu za sprawą kultury trzcinieckiej (1600 - 1200 r. p.n.e.), która powstała w dorzeczu górnej i środkowej Wisły oraz środkowej Warty, na podłożu kultur postsznurowych przy silnych impulsach z zewnątrz. Jej ludność trudniła się zarówno hodowlą jak i rolnictwem, a przewaga jednej gałęzi gospodarki nad drugą miała charakter lokalny i była uzależniona od warunków środowiska naturalnego. Zabytki kultury trzcinieckiej na terenie gminy Nowa Dęba, spotykamy dość licznie, jednakże na wyjątkową uwagę zasługują z nich osady w Jadachach. Przy omawianiu epoki brązu, trwającej w latach 1800 - 700 p.n.e., trzeba podkreślić, że najpotężniejszym ludem zamieszkującym tereny Polski był lud o kulturze łużyckiej (1300-400 r. p.n.e.) obejmującej i wczesny okres *żelaza* tzw. halsztacki (700 - 400 r. p.n.e.). Duże skupisko stanowisk tej kultury znajdujemy w okolicach Tarnobrzega, w tym również na terenie gminy Nowa Dęba. Występują one w Chmielowie, Cyganach i Jadachach, w sumie 31 stanowisk, z których do szczególnie cennych należą: osady w Jadachach oraz osada w Cyganach, a także cmentarzyska w Cyganach. Na terenie Polski kultura łużycka rozpada się na kilka grup lokalnych, z których jedną jest grupa tarnobrzeńska. Około pół. VI wieku p.n.e kultura łużycka zostaje stopniowo wyparta przez kulturę pomorską i kulturę grobów kloszowych (550-200 r. p.n.e). Stanowisko z tego okresu zostało odkryte w Chmielowie. Następny chronologicznie okres rzymski i kulturę przeworską (II w. p.n.e. - V w. n.e.), reprezentuje stanowisko w Chmielowie. Z okresu wczesnośredniowiecznego pochodzą stanowiska z Chmielowa oraz Jadachów.

3.6.4.3. Osadnictwo i zabytkowe układy komunikacyjne.

Kiedy powstały osady w puszczy sandomierskiej, trudno jest definitywnie rozstrzygnąć. Najwcześniejszymi szlakami, które wiodły pierwszych osadników w głąb puszczy sandomierskiej były rzeki. Osadnik idąc wzdłuż rzeki mógł dostać się bez większego trudu do matecznika puszczy, miał bowiem w niej przewodnika, który go chronił od zabłąkania. Stąd też najdawniejsze osiedla ludzkie w puszczy sandomierskiej spotykamy nad rzekami. Z czasem wzdłuż tych szlaków wodnych powstawały równoległe szlaki dróg lądowych. Osadnictwo zdążyło z terenów gęsto zaludnionych w puszcze sandomierską dwoma szlakami: z Ziemi Halickiej, nad Wisłokę oraz drugim szczególnie nas interesującym, z Ziemi Sandomierskiej, na wzgórze tarnobrzeńskie i pobraże Sanu i Łęgu. Za pierwszych Pia-

stów ludność miejscowa prawdopodobnie najliczniej zaludniała puszcę naprzeciw Sanomierza, jako spełniająca pewne posługi na rzecz tamtejszego grodu, a ponadto pobrzeże Sanu, wzdłuż traktu łączącego Sandomierz z Przemyślem.

Nieliczna ludność na tym terenie żyła skupiona w wioskach, tj. osadach wielodworczych - z uwagi na utrzymanie więzi rodzinnej. Podstawową bowiem formą organizacji grupowej w tym czasie jest organizacja rodowa. W 1359 roku biskup Bodzanta wydał ustawę, która pozytywnie wpłynęła na rozwój osadnictwa na tym terenie. Dzięki wypełnianiu tej ustawy, można było stwierdzić, że w połowie XIV wieku istniała na Pogórze olbrzymia przewaga folwarków i solectw, a brak było wiosek. Wioski powstawały dopiero po 1359 roku.

W XV i XVI wieku powszechnie występowały folwarki, genetycznie związane z praediami i alodiami, które w przeważającej liczbie były rycerskimi, drobnymi gospodarstwami rolnymi. Praedia obok ról uprawnych obejmowały ogrody owocowe, warzywne, hodowlę bydła, koni, itp. Praedia rycerskie znajdowały się w wioskach kmiecych lub jednodworczych osadach, zajmując z reguły obszar jednego zrębu czyli pluga. Ziemie orne tych późniejszych folwarków czy solectw uprawiane były wcześniej przez osadników - kmieci, którzy z nich oddawali dziesięcinę snopową, a później przy lub po lokacji zostały zmienione na folwarki czy solectwa. Z chwilą, gdy rozpoczęła się kolonizacja tych terenów, ludność osiadła na obszarze starego osadnictwa opuszczała swe dotychczasowe siedziby i przenosiła się na nowe miejsca, gwarantujące tzw. wolnicę, a po jej upływie znacznie niższe czynsze i dziesięcinę pieniężną. Do zakładania nowych, względnie powiększania dotychczasowych folwarków przyczyniało się stale postępujące rozdrobnienie własności szlacheckiej, nieraz podział włości między kilku właścicieli. Masowe powstawanie nowych folwarków czy powiększanie starych, rozpoczęło się po pokoju toruńskim w 1466 r., po otwarciu drogi do Gdańska, kiedy to wzrosły znacznie ceny na zboża.

W XIV wieku powszechne było przenoszenie osad oraz zakładanie nowych na prawie niemieckim, o czym świadczy instytucja soltysów, związana ściśle z osadnictwem na tym prawie: w Chmielowie, Mokrzeszowie, Sobowie i Grębowie. Nowe prawo zmieniało zasadniczo zewnętrzny wygląd wcześniejszych wiosek. Wprowadzało gospodarkę uporządkowaną, trójpolową wraz z nowym podziałem gruntów pod zabudowę i uprawę rolną. W miejsce dotychczasowej chaotycznej zabudowy i pojedynczo uprawnych polan leśnych, wytyczono główną ulicę, a przylegającą do niej z obu stron ziemię dzielono pod sadyby i ogrody. W ten sposób wieś otrzymała wygląd taki, jaki w głównych zarysach zachował się do dzisiaj, np. w należącym do najstarszych osad w okolicy - Chmielowie. Po raz pierwszy w źródłach występują w r. 1366 bracia Stefan i Piotr z Chmielowa, osadźcy Woli Ranizowskiej. W r. 1569 na 32 I 1/4 łanach znajdujemy osiadłych 68 kmieci i 31 łowców. Według Pawińskiego w roku 1578 na 21 i 3/4 łanach było 64 kmieci, a na 10 łanach 34 łowców. Oprócz nich dwóch komorników z bydłem, czterech komorników bez bydła i dwóch rzemieślników. W roku 1750 na 32 i 3/4 łanach było 101 gospodarstw i tyleż chałup. Do soltysowa należało 16 morgów ziemi, do dworu 72 morgi, do arendy browarnej 32 morgi. 74 ogrodników posiadało po 1/2 morgi ziemi, 41 po jednej morgi, jeden po 1 i 1/2 morgi, dwóch po 2 morgi. W roku 1753 wieś obsiewała 1938 zagonów, płacąc po 3 grosze z zagonu. W tym czasie spotykamy chłopców o nazwiskach: Kutach, Czubay, Dryka, Kutysz. W r. 1785 wieś liczyła 639 dusz. W porównaniu z kilkudziesięcioma innymi osiedlami wynika, że Chmielów był największym i najludniejszym w ciągu XVI do XVIII wieku.

Na obszarze puszczy chmielowskiej wyrosły dwa przysiółki: Jadachy i Cygany. Początek osady Jadachów dała rodzina Jadachów, młynarzy wspomnianych z lustracji z roku 1569. Jako samoistna osada występuje po raz pierwszy w r. 1640. Według Pawińskiego w r. 1622 liczyła 45 głów. Natomiast osada Cygany wzięła nazwę od osadnika nazwiskiem Cygan, względnie od wędrownych Cyganów, którzy się tu osiedlili. Po raz pierwszy wymieniana jest w źródłach w roku 1649. Jeszcze w r. 1750 występuje Walek Dryka Cygan, Jan Czemersy, a w roku 1753 - Antonii Cygan. W roku 1750 wioski Cygany i Jadachy liczyły 30 gospodarstw i tyleż chałup. Wioski te obsiewały za czynszem 16 i 1/2 morgów, a na nich siedziało 24 zagrodników, z których 15 obsiewało po 1/2 morgi, a 9 po jednej morgi. Młynarzy Jadachów było czterech. W roku 1765 obie wioski obsiewały 2.692 zagony, płacąc po 3 grosze. W roku 1785 Jadachy liczyły 269, a Cygany 219 głów.

Ludność w puszczy sandomierskiej, chociaż rozrzucona w terenie, nie żyła w odosobnieniu. Utrzymanie stosunków sąsiedzkich i potrzeby gospodarcze przyczyniły się do powstania dróg łądowych, łączących poszczególne osiedla ze sobą i z grodem książęcym. Z dróg tych korzystała administracja państwowa, jak i kościelna. Duże znaczenie dla terenów objętych dzisiejszą gminą Nowa Dęba miał szlak nadwiślański ciągnący się po prawym brzegu Wisły. Za Kazimierza Wielkiego mamy też pierwsze ślady istnienia drogi przecinającej się sam środek puszczy sandomierskiej w kierunku południowym. Prowadziła ona od szlaku nadwiślańskiego z Miechocina przez Chmielów, Dębę, Komorów na Kolbuszowę. Tą drogą szła kolonizacja południowej części puszczy sandomierskiej. Była ona też najkrótszym traktem łączącym Sandomierz z Rzeszowem, a jednocześnie stała się głównym szlakiem na Węgry.

Przebieg dróg wszelkiego rodzaju charakteryzuje długotrwała niezmiennność, ze względu na fakt iż sieć osadnicza zmieniała się bardzo powoli. W rezultacie można przyjąć, że stan dróg z XVI wieku, w ogromnej mierze odpowiada stanowi z XVIII czy XIX stulecia. Pewne zmiany wprowadzone zostały w sieci dróg publicznych w związku z rozwojem poczty w XVIII i XIX wieku. Wyodrębniono wtedy osobną kategorię dróg pocztowych, a gdzieś tam zaczęto także prostować niektóre odcinki gościńców.

W 1884 r. dzięki nakładom finansowym tarnobrzesckiego Wydziału Powiatowego, rozpoczęto budowę dróg szutrowych: Tarnobrzeg - Majdan. W roku 1903 powstał odcinek drogi Alfredówka - Buda - Stale. Doniosłe znaczenie dla ulepszenia połączeń komunikacyjnych w okolicach Tarnobrzega, miała budowa linii kolejowej. W 1887 r. oddano do eksploatacji linię Dębica-Tarnobrzeg-Rozwadów z odgałęzieniem Grębów - Nadbrzezie. Korzystne położenie komunikacyjne miały dobra dzikowsko-mokrzyszowskie, na których terenie w dwudziestoleciu międzywojennym znajdowały się cztery stacje kolejowe, w tym jedna w Chmielowie. Zakłady Przemysłowe w Chmielowie, w skład których wchodziła cegielnia i tartak, leżały w bezpośrednim sąsiedztwie stacji w Chmielowie i połączone były z nią torem przemysłowym. Rewiry leśne łączyła z tartakami w Budzie i Chmielowie własna kolejka wąskotorowa.

Jednym z najpilniejszych państwowych zadań komunikacyjnych w okresie dwudziestolecia międzywojennego na tym terenie, było wybudowanie linii kolejowej Tarnobrzeg - Rzeszów. Linia ta zaprojektowana została już w 1919 r. W latach 1919-1920 ułożono nasypy kolejowe i ustawiono część budynków stacyjnych. Roboty te jednak przerwano z uwagi na brak środków finansowych. Dopiero w 1938 r. w związku z budową przemysłu zbrojeniowego COP, oddano na tej trasie do eksploatacji odcinek Dęba - Rozalin - Ocice. Bardzo skromnie prezentował się w tym czasie, państwowy program budownictwa drogowego w powiecie tarnobrzesckim. Przewidywał on naprawę i przebudowę wojewódzkiej drogi bitej Sandomierz - Rzeszów oraz utrzymanie w dobrym stanie dróg Sandomierz - Nisko i Sandomierz - Tarnobrzeg - Dęba.

3.6.4.5. Architektura i budownictwo

a) Architektura sakralna

Zabytki sakralne reprezentowane są przez murowane kościoły parafialne w Chmielowie oraz Tarnowskiej Woli. Kościół par. p.w. św. Stanisława bpa w Chmielowie, wybudowany w stylu neobarokowym, zaliczany jest do najokazalszych budowli sakralnych na tym terenie. Został wybudowany w latach 1923 - 1926, wg projektu arch. Wacława Krzyżanowskiego z Krakowa. Kościół poświęcono w roku 1926, natomiast konsekracji dokonał biskup S. Jakiel w roku 1958. Wzniesiony został z cegły i otynkowany. Posiada plan krzyża lacińskiego, choć jednocześnie bardzo zbliżony do układu centralnego. Trójnawowy, nawa główna czteroprzęsłowa, trzykrotnie szersza od bocznych. Ramiona transeptu i prezbiterium równe szerokością, jednoprzęsłowe. Prezbiterium zamknięte półkolistą apsydą, ujęte po bokach zakrystiami. Na skrzyżowaniu nawy z transeptem ośmioboczna kopuła. Bryła mocno rozbudowana i rozczłonkowana, jednowieżowa. Ramiona transeptu, nawa główna, prezbiterium -

jednakowej wysokości, nakryte dwuspadowymi dachami przysłoniętymi wysokimi szczytami. Nad przęsłem krzyżowym wieża, dwukondygnacyjna, uskokowo zwężająca się ku górze, ośmioboczna, zwieńczona cebulastym, mocno rozbudowanym hełmem.

Elewacje otynkowane, na cokole, zwieńczone mocno wyladowanym, profilowanym gzymsem. Szczyty analogicznie opracowane, wyniesione ponad połacie dachowe, zamknięte od góry faliście lukami odcinkowymi przechodzącymi w zwieńczeniu w ślimacznicę. Między ślimacznicami "Gorejące Serca". Boki ujęte wolutowymi splywami. Fasada jednoosiowa, naroża ujęte szerokimi pilastrami, na osi portal główny, w formie półkolistej arkady ujętej po bokach parami pseudotoskańskich pilastrów podtrzymujących gzyms i przerwany półkolisty fronton, w którym rzeźba Chrystusa. W arkadzie prostokątny otwór drzwiowy w profilowanej opasce. W szczycie nad drzwiami, oparta o gzyms oprofilowana blenda w opasce. Nad nią owalne okno w ramie z czterech liści akantu i muszli w zwieńczeniu.

Oryginalnością form wyróżnia się kościół par. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tarnowskiej Woli. Kamień węgielny pod budowę kościoła poświęcił biskup J. Fischer w 1925 r. Budowę zakończono w 1928 i w tymże roku kościół poświęcił biskup przemyski A. Nowak. Kościół położony jest na północnym skraju miejscowości, przy drodze Tarnobrzeg - Rzeszów. Został wzniesiony z cegły, obustronnie tynkowany. Posadzki wtedy były kamienne. Sklepienia kolebkowe z lunetami oraz żaglaste. Korpus trójnawowy, nawa główna trzykrotnie szersza od bocznych. Prezbiterium węższe od nawy głównej, jednoprzęsłowe, półkoliście zamknięte. Zakrystia od północy prostokątna, wysunięta poza linię ścian korpusu. Analogicznie kaplica od południa. Od frontu przeszło wieżowe z prostokątną kruchtą na osi i przedsionkami po bokach.

Bryła rozczłonkowana, jednowieżowa. Dominuje nawa główna, nakryta dwuspadowym dachem. Nawy boczne z niskimi dachami pulpitowymi. Kaplica dwukondygnacyjna, w przyziemiu prostopadłościenna, wyżej ośmioboczna, nakryta ośmioboczną kopułą z sygnaturką zakończoną dzwonowatym hełmem. Wieża czterokondygnacyjna, schodkowato zwężająca się ku górze. Dwie dolne kondygnacje czworoboczne, wyższe ośmioboczne. Całość nakryta ośmiobocznym dzwonowatym hełmem, zwieńczonym ażurowo opracowanym, krzyżem lacińskim.

b) Budownictwo

W historycznej zabudowie ludowej na tym terenie zdecydowanie przeważały obiekty drewniane. Tych najstarszych pochodzących z końca XIX wieku zachowało się niewiele, np.: dom nr 3 w Rozalinie, dom nr 36 w Tarnowskiej Woli. Przeważająca większość budynków zainteresowania konserwatorskiego, datowana jest na lata 20-te i 30-te naszego stulecia.

W zabudowie zagród wiejskich na terenie gminy Nowa Dęba, typowe rozwiązanie sprowadza się do założenia składającego się z trzech podstawowych budynków: domu mieszkalnego, budynku inwentarskiego i stodoły. W obiektach wchodzących w skład siedliska, występuje głównie konstrukcja zrębowa. Podstawę konstrukcji stanowi podwalina zwęglowana na obłap lub na nakładkę z zamkiem, posadowiona na kamieniach polnych lub ceglanej podmurówce. Od góry konstrukcję zrębu spinają oczepy związane na nakładkę z zamkiem oraz zacięte w oczepie belki stropowe ułożone w poprzek budynku. Więźba dachowa konstrukcji krokwiowe - jętkowej, krokwie zaczopowane w opasce, oczepie lub belkach stropowych.

W wielu budynkach występuje zewnętrzny szalunek. Deski szalunku z reguły przybijane są w układzie pionowym. Konstrukcja sumikowo - łątkowa do wznoszenia zrębu nie jest spotykana. Ten rodzaj konstrukcji stosowano do osadzenia okien i drzwi, zwłaszcza w okresie międzywojennym.

Na terenie gminy Nowa Dęba, przeważają domy szerokofrontowe, dwutraktowe, w których pomieszczenia tworzą dwa ciągi wewnątrz rozplanowanych równoległe do osi wzdłużnej budynku. Wnętrzami tymi zwykle są dwie lub trzy izby, komora i sień. Rozplanowanie wewnątrz domów występujących na terenie gminy Nowa Dęba dzielimy zasadniczo na dwie grupy:

- z dośrodkowym układem pomieszczeń, gdzie urzędnia ogniowo – grzewcze są usytuowane w centrum budynku a pomieszczenia wnętrza rozmieszczone są wokół tych urzędzeń, np. dom nr 36 w Tarnowskiej Woli;
- z osiowym układem pomieszczeń, gdzie pomieszczenia usytuowane są symetrycznie po obu stronach budynku, np. dom nr 3 w Alfredówce.
Na terenie gminy, zasadniczo spotykamy dwa typy dachów, mianowicie:
 - dwuspadowe, najczęściej spotykane, np.: dom nr 3 w Alfredówce, dom nr 3 w Rozalinie, dom nr 36 w Tarnowskiej Woli.
 - naczółkowe, rzadziej występujące, np. leśniczówka w Budzie Stalowskiej.
 Nie spotyka się już dachów czterospadowych, tak do niedawna charakterystycznych dla zabudowy wsi: Cygany, Jadąchy, Rozalin. W wielu domach datowanych od początku XX wieku do lat 40-tych naszego stulecia, występują dekoracyjnie opracowane szczyty, listwy podokapowe, szalunek narożników, nadokienniki, ganki itp. Ten rodzaj budownictwa reprezentuje przede wszystkim dom nr 96 w Alfredówce.

c) Zespoły rezydencjonalne i folwarczne

Prawdopodobnie już w 1564 roku istniał w Chmielowie jakiś dwór, o którego kształcie nie mamy żadnych wiadomości. Następna informacja o istnieniu wcześniejszego dworu w Chmielowie pochodzi z 1782 r., kiedy to folwark dworski płacił dziesięcinę kolegiacie sandomierskiej. Nie zachowały się żadne przekazy o miejscu, w którym stał wcześniejszy dwór. Po pierwszym rozbiore Polski Chmielów wszedł w skład dóbr rządowych austriackich. Przed rokiem 1835 właścicielem Chmielowa był Herman Schaftgotsch, który nie wiadomo kiedy kupił dobra chmielowskie od rządu austriackiego. Prawdopodobnie Schaftgotsch nie rezydował w Chmielowie, z akt A.D. Tarnowskich wiadomo, że w 1832 r. dzierżawcą Chmielowa był Cetnarski. Jan Dzierżysław Tarnowski, dziedzic pobliskiego Dzikowa, kupił w 1835 r. dobra Chmielów z przyległościami za cenę 2.975 guldenów. Jako pełnomocnicy Tarnowskiego i współwłaściciele Chmielowa występują K. Perrot i J. Jędrzejewicz. Potwierdzenie istnienia dworu w Chmielowie w końcu XIX wieku znajdujemy w „Pamiętnikach” włościanina Jana Słomki, który pisze, że ok. roku 1860 były w Dzikowie, głównej posiadłości Tarnowskich, w obiegu kwity dworskie z Mokrzyzowa, Machowa i Chmielowa. Na przełomie XIX i XX wieku dzierżawcą Chmielowa był Roman Grieswald. Po drugiej wojnie światowej Chmielów przeszedł na Skarb Państwa. Od tego czasu dwór nie jest użytkowany i ulega ciąglej dewastacji.

Dwór w Chmielowie zwany "Belwederem", pochodzący z I poł. XIX w., usytuowany jest w południowo-zachodniej części miejscowości. Wybudowany z cegły palonej, obustronnie otynkowany. Złożony na planie wydłużonego prostokąta, dwutraktowy, zwrócony elewacją frontową w kierunku północno-zachodnim. Bryła prostopadłościenna, jednokondygnacyjna, bez podpiwniczenia, nakryta dachem czterospadowym o połaciach dachówkowych.

Elewacja frontowa poprzedzona czterokolumnowym portykiem usytuowanym na osi, zwieńczonym trójkątnym frontonem. Elewacje obiega niewysoki cokół oraz profilowany gzyms podokapowy. Skrajne osie elewacji frontowej wyodrębnione zostały pasami boniowań. Na osi środkowej otwór drzwiowy, w którym prostokątne, dwuskrzydłowe, pływające drzwi w profilowanym obramieniu. Otwory okienne prostokątne w gładkich obramieniach. Elewacja ogrodowa poprzedzona niewielkim tarasem, z którego zejście do ogrodu. Na osi środkowej drzwi na taras. Dekoracja z boniowań jak w elewacji frontowej. Również okna otrzymały analogiczne opracowanie. W poddaszu lukarny. Elewacja boczna (pn.-wsch.) trójosiowa z dwukolumnowym portykiem na osi, o porządku pseudodoryckim. W centrum wejście boczne do dworu. Elewacja boczna (pd.-zach.) dwuosiowa z ryzalitem. Naroża ryzalitu ujmują boniowane lizeny. W ryzalicie wejście boczne do dworu. Wszystkie otwory okienne i drzwiowe prostokątne.

Wnętrze dwu traktowe. Oś poprzeczną budynku wyznacza obszerna sień i salon z bezpośrednią komunikacją na taras. Trakt frontowy mieści po dwa pomieszczenia po obu stronach sieni. W trakcie ogrodowym, oprócz salonu pokój od strony południowo-zachodniej oraz pomieszczenia

zaplecza od strony północno-wschodniej. Pomieszczenia pozbawione wystroju. We wszystkich pomieszczeniach wylewki betonowe. Ściany i sufity tynkowane.

Wokół dworu, na obszarze ok. dwóch hektarów, rozciąga się park o układzie swobodnym, założony w I poł. XIX w. Do dworu prowadziła aleja dojazdowa, której zakończenia znajdowały się po pn.-wsch. i pd.-zach. granicy. Przed frontem dworu znajdował się kolisty klomb z podjazdem. W parku występowały grupy drzew i krzewów, które w części pn.-zach. zgrupowane były w dwóch skupieniach. Nieliczenie naniesione ścieżki w tej części parku miały układ swobodny. Znajdowało się tu również niewielkie zagłębienie wypełnione wodą, która odpływała w kierunku północnym. Część rolniczo-ogrodnicza przylegała do parku od strony pn. i zach. Miała ona zwłaszcza w części pd.-zach. regularny kwaterowy charakter z siecią prostopadłe krzyżujących się ścieżek wzdłuż których rosły krzewy.

Park posiada zadrzewienie, wśród którego występują topole z lat 60-tych oraz drzewa starsze będące pozostałością po dawnym układzie kompozycyjnym. Starodrzew jest reprezentowany m.in. przez: grab pospolity, robinie akacjową, lipę drobnolistną i szerokolistną, dąb szypułkowy, klon zwyczajny, brzozę brodawkowatą, kasztanowiec zwyczajny, a z iglaków: okazały cis pospolity - drzewo pomnikowe. Na szczególną uwagę wśród starodrzewia zasługują dwa potężne dęby szypułkowe - drzewa pomnikowe. Na terenie parku nieliczenie występują krzewy. Zgrupowane są głównie we wsch. części parku. Jest ona mniej dostępna i stąd większe zagęszczenie krzewów w tej części. W większości występujące krzewy możemy uznać za wynik zaniedbań pielęgnacyjnych oraz samosiewu. Należą do nich: bez czarny, kruszyna pospolita, tarnina, głóg dwuszyjkowy, leszczyna pospolita, lilak zwyczajny.

Przy założeniu rezydencjonalnym funkcjonował folwark m.in. z takimi obiektami jak: wozownia, cegielnia, tartak, młyn parowy, które zostały omówione w dziale - zabytki techniki.

d) Zabytki techniki

Z licznych niegdyś obiektów techniki, funkcjonujących na terenie obecnej gminy Nowa Dęba, przetrwało do dzisiaj zaledwie kilka, m.in. znajdujące się w Chmielowie: młyn i elewator zbożowy; kuźnia; budynek stacji kolejowej; pozostałości elektrowni, która utraciła cechy zabytku techniki.

Przed pierwszą wojną światową na terenie tym, działały młyny wodne i wiatraki. Stopniowo jednak zaczęły pojawiać się młyny o napędzie parowym. W końcu lat 20-tych istniały one już w kilku okolicznych miejscowościach, m.in. w Dębie. Wszystkie były zakładami niewielkimi, zatrudniającymi najwyżej kilku robotników, najczęściej jednak obsługiwanych przez właściciela i jego członków rodziny.

Największym przedsiębiorstwem fabrycznym w powiecie tarnobrzeskim w latach 20-tych naszego stulecia, były Zakłady Przemysłowe Zdzisława hr Tarnowskiego w Chmielowie uruchomione w 1908 r., składały się z cegielni i tartaku parowego. Oba obiekty przemysłowe, administrowane przez wspólną dyrekcję, były przez cały okres międzywojenny rozbudowane i unowocześniane.

Cegielnia chmielowska, posiadała obszerną halę fabryczną, wyposażoną w dwa ciągi maszyn i pięciu szop do naturalnego suszenia cegieł. Początkowo produkcja miała charakter sezonowy. W 1921 r. uruchomiono suszarnię kanałową, dzięki czemu jeden ciąg maszynowy przestawiony został na produkcję całoroczną, a cegielnia mogła wytwarzać 2 mln cegieł. W latach 1924 - 1926 wybudowano przy cegielni nowoczesną fabrykę dachówek, wyposażoną w sztuczną suszarnię "Kellera" oraz zmodernizowano i rozbudowano piec do wypalania wyrobów ceramicznych. Nowy zakład produkował rocznie 2,5 mln dachówek. Przystosowany był również do wytwarzania 50 000 gąsiorów oraz rurek drenarskich dla potrzeb melioracyjnych. Obok cegielni znajdowała się kopalnia znakomitego łupku ilowego, eksploatowanego przy pomocy wyciągu, napędzanego silnikiem parowym. W latach dobrej koniunktury, poprzedzających drugą wojnę światową, cegielnia wraz z dachówczarnią i kopalnią gliny zatrudniała na dwie zmiany 160 robotników w systemie akordowym oraz 2 pracowników umysłowych.

Tartak chmielowski, o rocznej zdolności produkcyjnej 10 000 m³ materiałów tartych, wyposażony był w 3 traki do przecierania drewna, 2 cyrkularki, heblarkę, 2 piły poprzeczne oraz urządzenie do produkcji parkietów. Maszyny poruszane były dwoma agregatami parowymi o mocy po 150 HP oraz generatorem elektrycznym na prąd ziemny o mocy 120 kV. W tartaku przecierano drewno, pochodzą-

ce głównie z własnych lasów, dowożone z odległych rewirów leśnych kolejką wąskotorową. W przededniu drugiej wojny światowej tartak pracował na dwie zmiany, zatrudniając 82 robotników i 3 pracowników umysłowych.

Po pierwszej wojnie światowej z inicjatywy Zdzisława Tarnowskiego związała się spółka z ograniczoną odpowiedzialnością pod firmą Galicyjska Fabryka dla Przetworów Produktów Rolniczych z kapitałem zakładowym 12 mln marek polskich. Jej udziałowcami byli znani wielcy właściciele ziemscy, m.in. Jan Gotz Okocimski i Stanisław Niezabitowski oraz konsorcjum banków małopolskich. Do hrabiego Tarnowskiego należało początkowo 28 proc., a następnie 67 proc. udziałów kapitałowych. Zadaniem spółki było uruchomienie w Chmielowie wytwórni krochmalu i płatków ziemniaczanych. W tym celu na terenach zajmowanych przez Zakłady Przemysłowe Zdzisława hr. Tarnowskiego wzniesiono odpowiedni budynek fabryczny oraz zakupiono urządzenia do wyrobu około 500 ton mączki kartoflanej. W bezpośrednim sąsiedztwie wytwórni zbudowano nieduży młyn zbożowy o zdolności przemiałowej 2,5 tony *zboża* dziennie. Młyn ten pracował na potrzeby właściciela i na wygody ludności wiejskiej. Budowa wytwórni mączki kartoflanej była przedsięwzięciem nieudanym. Okazało się, że dobra dzikowsko - mokrzyszowskie nie dysponowały odpowiednią ilością ziemniaków do przerobu, zaś ich dowóz do zakładu czynił produkcję nierentowną. Już od 1922 r. wytwórnia zaprzestała działalności produkcyjnej. Właściciel nosił się z zamiarem przystosowania budynku krochmalni do potrzeb projektowanej fabryki kaffi.

Na jesieni 1937 r. Artur hr. Tarnowski przystąpił do budowy w Chmielowie młyna przemysłowego kosztem 198 000 zł. Zakład ten uruchomiono w kwietniu 1939 r. Młyn zainstalowany w nowym budynku murowany, wyposażony był w komplet maszyn do przemiału zboża i wyrobu kaszy o wydajności 1 300 ton rocznie. Poruszany 5 silnikami elektrycznymi, był najnowocześniejszym młynem w powiecie tarnobrzeskim do czasu uruchomienia pierwszych zakładów w ramach budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego. W latach pomyślnej koniunktury Zakłady przemysłowe w Chmielowie zatrudniały około 250 robotników i pracowników umysłowych. Znacznie skromniejsze rozmiary miały inwestycje przemysłowe Zdzisława Tarnowskiego w Budzie Stalowskiej gdzie w 1909 r. uruchomiony został trzytraktowy tartak, poruszany maszyną parową o mocy 80 HP. Zakład na początku lat dwudziestych został unowocześniony, zainstalowano traki szybkobieżne oraz nową maszynę parową o sile 165 HP, przystosowaną do opalania trocinami. Tartak połączony był kolejką wysokotorową z rewirami leśnymi i stacją kolejową w Chmielowie, Przy pracy na jedną zmianę zatrudniał 35 robotników i był zdolny do przetarcia 14 000 m³ drewna rocznie przy 10 - godzinnym dniu pracy. W kwietniu 1930 r. tartak spłonął doszczętnie; uratował się jedynie skład kłoców i desek.

W Budzie Stalowskiej, w związku z budową stawów rybnych, podjęto sezonową eksploatację torfu. Jego urobek nie przekraczał 10 ton dziennie przy 10 - godzinnym dniu roboczym. Torf dostarczano do Chmielowa kolejką wąskotorową. Zużywany był na własne potrzeby do opalania lokomobili w Zakładach Przemysłowych oraz w gospodarstwach folwarcznych.

W związku z intensywną eksploatacją lasów w dobrach dzikowsko -mokrzyszowskich gromadziły się duże ilości karpiny; surowca nadającego się do przeróbki chemicznej. W 1925 r. uruchomiono w Budzie Stalowskiej niewielki zakład suchej destylacji drewna, który przerabiał rocznie około 1 000 m³ karpiny. Otrzymywano z niej około 51 ton węgla drzewnego, 15 ton smoly, 110 ton terpentyny. W procesie destylacji uzyskiwano niewielkie ilości asfaltu, corbolineum, octu drzewnego, kalfaonii i mydła żywicznego. Przy produkcji tej zatrudnionych było czterech robotników. Podstawowy produkt, węgiel drzewny, zużywany był w całości na własne potrzeby w Zakładach Przemysłowych w Chmielowie oraz kuźniach znajdujących się w gospodarstwach folwarcznych hrabiego Tarnowskiego.

W pobliżu miejscowości Dęba, Departament Uzbrojenia MSW zlokalizował Wytwórnię Amunicji Nr 3. W tym celu zakupił od Artura hr. Tarnowskiego 1.500 ha lasów, za cenę 1.527.000 zł. Koszt całej inwestycji obliczono na 44 mln zł, za którą to kwotę zamierzano wybudować największą w kraju fabrykę sponek i zapalników, wraz z wydziałami scalania pocisków artyleryjskich, napelniania amunicji wielkokalibrowej i bomb lotniczych. Projektowane obiekty przemysłowe oddalone były od głównych szlaków komunikacyjnych, dlatego już latem 1937 r. przystąpiono do budowy bocznic kolejowej Dęba

- Ocice długości 16 km, łączącej teren wytwórni z linią Sandomierz - Dębica. Bocznica ta miała w przyszłości stać się częścią linii kolejowej Tarnobrzeg - Rzeszów. Na wiosnę 1938 r., równocześnie z bocznica kolejową oddano do użytku drogę łączącą teren wytwórni z szosą Tarnobrzeg - Rzeszów. Wymienione inwestycje umożliwiły rozpoczęcie właściwych prac budowlanych przy halach fabrycznych oraz instalowanie urządzeń technicznych niezbędnych do funkcjonowania Wytwórni Amunicji. Przy robotach tych zatrudnionych było ok. 2.200 robotników. Do wybuchu wojny we wrześniu 1939 roku, zdołano ukończyć budynki Wydziału Ruchu oraz uruchomić produkcję jedynie na Wydziale Zapalników, zaś pozostałe obiekty fabryczne miały być ukończone dopiero w sierpniu 1940 r. Znacznie zaawansowana była budowa elektrowni fabrycznej o mocy 2.200 kW. Dobięła końca instalacja sieci wodociągowej, gazociągowej, telefonicznej oraz budowa osiedla mieszkaniowego, które składało się z 19 domów wielorodzinnych, hotelu dla urzędników, hotelu dla przyjezdnych i szkoły podstawowej.

3.6.4.5. Cmentarze

Do nekropolii będących w kręgu zainteresowania konserwatorskiego należą: cmentarz parafialny pierwotny i obecny w Chmielowie, cmentarz wojenny z 1915 r. w Chmielowie-Mogiłach, cmentarz komunalny w Nowej Dębie, cmentarz parafialny w Tarnowskiej Woli. Najobszerniejszym założeniem jest obecny cmentarz parafialny w Chmielowie, założony w końcu lat 20 - XX w. Usytuowany na północno-wschodnim skraju miejscowości między drogą Nowa Dęba – Tarnobrzeg, a torami kolejowymi. Rozplanowany na rzucie trapezu, ogrodzony plotem metalowym i częściowo murem. Najstarsza część cmentarza znajduje się części południowej. Głównym elementem rozplanowania cmentarza są dwie aleje przebiegające od frontu przez całą szerokość. Aleja na starszej części obsadzona jest kilkudziesięcioletnimi lipami. Ponadto z drzew na uwagę zasługuje kilka brzoź oraz potężny dąb. Kwatery posiadają nieregularne formy i częściowo są zatarte. Nagrobki sytuowane są jednorzędowo i zwrócone frontem w kierunku drogi Nowa Dęba - Tarnobrzeg. Przeważają pomniki wykonane z lastrika i betonu. Brak jest nagrobków o indywidualnie opracowanych formach.

Dawny cmentarz w Chmielowie-Mogiłach, założony w 1924 r., zachował się w szczątkowym stanie. Jego teren porasta zagajnik z przeważającymi samosiewami robinii akacjowej oraz kilku brzoź. Brak jest śladów układu kompozycyjnego cmentarza, a jedynie przez jego wschodnią część przebiega droga polna. W centrum przetrwał krzyż z 1925 r., odnowiony w 1991 r. Spośród zachowanych nagrobków najstarszy pochodzi z 1927 r.

Cmentarz w Nowej Dębie zaliczany jest do nekropolii o prostej i czytelnej kompozycji. Założony w I ćw. XX w. na planie prostokąta. Usytuowany przy ul. Cmentarnej, odchodzącej od ul. Kościuszki. Kwatery wydzielone są alejkami przecinającymi się pod kątem prostym. Roślinność reprezentowana jest przede wszystkim przez tuje. Nagrobki sytuowane są jednorzędowo i zwrócone przeważnie w kierunku alejek. Dominują nagrobki wykonane z lastrika.

Cmentarz parafialny w Tarnowskiej Woli, założony w I ćw. XX w., usytuowany jest przy skrzyżowaniu drogi Nowa Dęba - Tarnobrzeg z drogą przez wieś Alfredówka. Położony na nieznacznym wyniesieniu terenu, w otoczeniu lasu od strony południowej i wschodniej. Rozplanowany na rzucie prostokąta, z nieregularnymi alejkami i dążącym do geometrycznego układem kwater. Zdecydowana większość nagrobków wykonana jest z lastrika, wszystkie usytuowane są jednorzędowo i zwrócone frontem w kierunku południowym.

Do rzadko spotykanych nekropolii należą cmentarze wojenne w Chmielowie-Mogiłach i Machowie - "Na Górach". Cmentarz w Chmielowie-Mogiłach pochodzi z okresu I wojny światowej, a założony został w 1915 r. Położony jest na obrzeżach miejscowości, pośród pól. Rozplanowanie cmentarza jest zupełnie zatarte. Pochowanych na nim było 95 żołnierzy walczących armii, w tym 61 z austro-węgierskiej, 33 z rosyjskiej i 1 z niemieckiej. Na cmentarzu było 19 mogił pojedynczych i 12 masowych.

Drugi cmentarz położony jest przy granicy gminy od strony północnej, w nieistniejącym obecnie przysiółku "Na Górach". Założony został w 1915r. na powierzchni około 0,1 ha. Znajdują się tu mogiły

około 90 żołnierzy z armii austro-węgierskiej. Cmentarz jest dobrze zachowany, mogiły ziemne usytuowane są regularnie, całość ogrodzona jest metalowymi barierkami.

Nowe cmentarze założone wraz z powstaniem parafii w Cyganach i Jadachach, liczą sobie po kilkanaście lat.

3.6.4.6. Miejsca Pamięci

Na terenie gminy Nowa Dęba miało miejsce na przestrzeni dziejów, wiele wydarzeń związanych z postępowymi ruchami społecznymi, jak też i walkami o niepodległość Ojczyzny. Niektóre z tych wydarzeń zostały upamiętnione. W miejscowości Cygany, na jej zachodnim skraju, przy drodze do Chmielowa, postawiono krzyż na wielostopniowym cokole, poświęcony poległym żołnierzom polskim, w latach 1914 - 1920. Na ścianie frontowej głównego cokołu tego krzyża, zamocowano tablicę inskrypcyjną z wrytymi imionami i nazwiskami 29 żołnierzy poległych w latach 1914 -1920 i zakończona niezwykle wymowną sentencją: " NIE UMIERA TEN/ KTO TRWA W PAMIĘCI ŻYWYCH". Dodatkowo na krzyżu tym, umieszczono na niższym stopniu cokołu, tablicę inskrypcyjną z dwoma nazwiskami poległych za Ojczyznę w 1939r.

Wielką dozą patriotyzmu przemawia do nas monumentalny "Pomnik Grunwaldu", wzniesiony w Chmielowie, przy drodze Tarnobrzeg - Rzeszów, usytuowany na skraju zagajnika. Swą surową formą, nie tylko sugestywnie przywołuje wielkie wydarzenie historyczne sprzed wieków i oddaje dramatyzm tamtych dni, ale przede wszystkim kształtuje w nas postawę nacechowaną patriotyzmem. Do niewielu elementów dekoracyjnych na tym monumencie, należy tarcza z orłem w koronie na zwieńczeniu oraz tablica z zarysem tarczy, na której dwa miecze. Umieszczono też tablicę z "mówiącą sama za siebie" inskrypcją: "UCZ SIĘ/ Z GRUNWALDU/ KOCHAĆ/ OJCZYZNĘ/ 1410 - 1910/ OBELISK/ ZNISZCZONO/ W 1942 R./ ODNOWIONO/ W 1948 R."

Pełnym wyrazu jest samotny metalowy krzyż w Alfredówce, na mogile poległych za wolność Ojczyzny w latach 1914 - 1920. Usytuowany na niewielkim wyniesieniu terenu pośród równinnych łąk i ogrodzony tradycyjnym drewnianym płotkiem sztachetowym, jest bardzo ekspozycyjnym obiektem w miejscowym krajobrazie. Jedynie mała tablica inskrypcyjną z lakoniczną informacją o 20 poległych za wolność Ojczyzny w latach 1914 - 1920, jest zbyt skromna jak na "wielką sprawę", której dotyczy.

Na ścianie frontowej kościoła parafialnego w Chmielowie wmurowano tablicę, która jak głosi wryta na niej inskrypcja, ma "OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA/ WIECZNEJ PAMIĘCI OFIAROM/ II WOJNY ŚWIATOWEJ/ POLEGLYM PODCZAS/ BOMBARDOWANIA CHMIELOWA/ DN. 2. IX. 1939 R." Niżej zostało wymienionych 60 mieszkańców, ofiar bombardowania. Obok wymienionej tablicy, na froncie kościoła w Chmielowie, umieszczono tablicę poświęconą: "ŻOŁNIERZOM ARMII KRAJOWEJ/, którzy zginęli śmiercią męczeńską." Zawarto też na niej informacje o trzech poległych.

Podczas wyzwania tych terenów spod okupacji hitlerowskiej, miała miejsce akcja "Bura", w której poległo wielu żołnierzy Armii Krajowej. Pamięć trzech uczestników tej akcji, którzy zginęli 29. VII. 1944 roku, została uczczona wmurowaniem tablicy na kościele parafialnym p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Nowej Dębie.

3.6.4.7. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne

Wznoszenie kapliczek, figur i krzyży przy drogach lub w przydomowych ogródkach jest zwyczajem bardzo starym i szeroko praktykowanym. Na terenie gminy Nowa Dęba spotykamy różnorodne obiekty w tej grupie zabytków.

Do okazalszych i cenniejszych obiektów małej architektury sakralnej, zaliczana jest kapliczka w Rozalinie, wybudowana w 1913 roku. Murowana z cegły, otynkowana. Założona na planie prostokąta, jednokondygnacyjna. Wyróżnikiem jest interesujące opracowanie wejścia, ujętego portalem w postaci półkolistej arkadowego obramienia, flankowanego dwoma pilastrami. W ścianach bocznych

okna z dekoracyjnymi obramieniami. Dach dwuspadowy z sygnaturką, w polu trójkątnego frontonu umieszczono herb Tarnowskich -Leliwa oraz datę 1913.

Liczniej na terenie gminy występują skromniejsze kapliczki w postaci słupów bądź filarów, z małymi wnękami, w których umieszczane są rzeźby lub obrazy z przedstawieniami postaci boskich lub świętych. Kapliczki te często zdobione są szczykami, gzymsami, plicinami o różnych formach i nakrywane daszkami lub tylko wieńczone wykutymi z metalu krzyżami. Kapliczki takie, datowane od pocz. XX do lat 40-XX wieku, spotykamy m.in. w Alfredówce, Cyganach, Jadachach. Do niezwykle cennych obiektów omawianej grupy zabytków, należy drewniana kapliczka słupowa, przy *zagrodzie* Nr 25 w Alfredówce. Na słupie o przekroju kwadratu, dekorowanym ornamentem geometrycznym, ustawiono kapliczkę otwartą na trzy strony arkadami i nakrytą dwoma krzyżującymi się daszkami z latarenką w zwieńczeniu.

Również w Alfredówce spotykamy się z bardzo rzadkim typem kapliczki szafkowej, zawieszanej na potężnym dębie w pobliżu miejscowej szkoły. Niewiele zachowało się na tym terenie zabytkowych krzyży drewnianych. Są one wykonane z różnych gatunków drzew, często z dębu jako materiału najtrwalszego i posiadają z reguły skromne zdobienia oraz wyryte inskrypcje. Na szczególną uwagę wśród nich zasługuje krzyż z drewnianą, ludową rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego w Chmielowie, usytuowany przy drodze Tarnobrzeg -Rzeszów.

Kapliczki, figury i krzyże przydrożne z reguły ogradzane dekoracyjnymi płotkami oraz obsadzone roślinnością średnią i wysoką, nie tylko identyfikują mieszkańców pod względem wyznaniowym ale stanowią też malowniczy akcent w miejscowym krajobrazie.

3.6.4.8. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków

1. Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława bpa w Chmielowie, Nr rej. zabytków A/258 z dn. 20.05.1981 r.
2. Dwór tzw. "Belweder" I pozostałości parku w Chmielowie, Nr rej. A/71 z dn. 20.05.1977 r.
3. Zespół kościoła parafialnego p.w. Najświętszego Serca Jezusowego w Tarnowskiej Woli, Nr rej. zab. A/439 z dn. 22.04.1991 r.
4. Stanowisko kultury łużyckiej Nr 2 w Jadachach, Nr rej. A/403 z dn. 11.12.1968 r.

Wykaz obiektów w ewidencji dóbr kultury

ALFREDÓWKA

1. SZKOŁA, mur., 1. 20 - XX w., ob. przebudowany.
2. ZAGRODA Nr 3: a) dom, drewn., 1. 20 - XX w., b) obora, drewn., 1. 20 - XX w., c) stodoła, drewn., 1. 30 - XX w.
3. ZAGRODA Nr 94: a) dom, drewn., 1. 20 - XX w., b) stajnia, drewn., 1. 20 - XX w., c) piwnica, mur., 1. 20 - XX w.
4. DOM Nr 96, drewn. /otynk., 1. 30 - XX w.

BUDA STALOWSKA

5. LEŚNICZÓWKA, drewn., 1. 30 - XX w.

CHMIELÓW

6. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
 - a. wozownia, mur., XIX/XX w., b) młyn parowy, ob. elektr., mur., pocz. XX w.
7. KUŹNIA, mur., pocz. XX w.

JADACHY

8. SZKOŁA, mur., 1. 20 - XX w.

ROZALIN

9. KAPLICA, mur., 1913 r.
10. DOM Nr 3, drewn., XIX/XX w.
11. DOM Nr 26, drewn., pocz. XX w.

TARNOWSKA WOLA

12. DOM Nr 31, drewn., pocz. XX w.
13. DOM Nr 36, drewn., k. XIX w.

Wykaz obiektów w ewidencji dóbr kultury, postulowanych do wpisu do rejestru zabytków

1. KAPLICA, mur., z 1913 r. w Rozalinie.

3.7. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Do najważniejszych problemów w dziedzinie ochrony środowiska należeć będzie:

- 1) budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach i na obrzeżach miasta;
- 2) budowa kanalizacji burzowej;
- 3) uporządkowanie gospodarki wodnej w zlewni rzek Dęba i Trześniówka;
- 4) zabezpieczenie utylizacji odpadów komunalnych;
- 5) wymiana kotłowni uciążliwych na ekologiczne.

Gmina winna w dalszym ciągu wdrażać działania proekologiczne, które służą zachowaniu jej środowiska naturalnego.

W dziedzinie infrastruktury duże znaczenie będzie miał rozwój budownictwa mieszkaniowego socjalnego i spółdzielczego oraz poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych (remonty kapitalne i modernizacja). Koniecznym są działania w zakresie poprawy stanu dróg gminnych. W części gminy należy przygotować się także do modernizacji sieci gazowej. W sołectwach Chmielów i Cygany system sieci wodociągowych wymaga znacznych działań modernizacyjnych, które winny ograniczyć straty na przesyłach.

Należy nieco inaczej spojrzeć na środowisko kulturowe. W gminie mamy niewiele zabytków kultury, tym bardziej więc należy podejmować starania o ich zachowanie. Nie musi być to tylko zadanie gminy, lecz także właścicieli obiektów oraz Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Dopuszczyć należy komercyjne wykorzystanie jednego z naszych zabytków – dworu „Belweder” w Chmielowie, jeśli gmina nie będzie w stanie zagospodarować tego obiektu, po przejęciu z rąk Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Polsce.

Należy również promować naszą gminę jako miejsce atrakcyjnie przyrodniczo pod względem turystycznym. To wymaga bazy turystycznej, nie tylko hotelowej, ale także dla potrzeb mniej wymagającego turysty (schroniska młodzieżowe).

3.8. GOSPODARKA

3.8.1. Podmioty gospodarcze

Na terenie gminy działało w 2002 r. 1146 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, z tego w mieście 873, zaś we wsiach 273. Widać, że działalność gospodarcza skoncentrowana jest na terenie Nowej Dęby (76%). Jeśli zaś chodzi o wsie, to największą podmiotów gospodarczych zanotowano na terenie Chmielowa.

Tabl.14. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sektorów własności

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor				
		publiczny		prywatny		
		Własność				
		państwowa	samorządów terytorialnych	prywatna krajowa		zagraniczna
razem	w tym zakłady osób fizycznych					
Gmina Nowa Dęba – miasto	873	6	30	836	714	1
Gmina Nowa Dęba – obszar wiejski	273	1	7	265	235	-
Ogółem	1146	7	37	1101	949	1

Struktura jednostkowa w gminie wskazuje na dominację sektora prywatnego (96%). Decyduje o tym przede wszystkim znaczna liczba zarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Od roku 1998 mamy do czynienia ze stałym wzrostem liczby podmiotów gospodarczych na terenie naszej gminy, co obrazuje poniższa tabela:

Tabl.15. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002
Ogółem	874	977	1020	1060	1146

Zdecydowanie najczęściej firm według klasyfikacji PKD notowano w dziale Handel i naprawy – 39,4%, w Przemśle – 12%, w Obsłudze nieruchomości i firm, nauce – 10,5%, w Budownictwie – 10,5%.

Tabl.16. Podmioty gospodarcze według wybranych sekcji PKD

Wyszczególnienie	Przemysł		Budownictwo	Handel i naprawy	Transport, gosp. magazynowa i łączność	Obsługa nieruchomości i firm, nauka	Edukacja	Ochrona zdrowia i opieka społeczna
	ogółem	w tym przetwórstwo przemysłowe						
Gmina Nowa Dęba - miasto	116	114	80	357	37	90	30	4
Gmina Nowa Dęba – obszar wiejski	21	21	41	95	12	30	12	5
Ogółem 2002	137	135	121	452	49	120	42	9
Ogółem 1998	102	101	84	375	47	72	21	7

Największy wzrost liczby podmiotów został odnotowany w sekcji Handel i naprawy - o 77 firm oraz w sekcji Budownictwo – o 67, a także w Obsłudze nieruchomości - o 48. Można wnioskować, że dotychczasowa funkcja gospodarcza gminy związana głównie z przemysłem zaczyna przesuwać się w

kierunku lokalnego ośrodka usługowo-handlowego. Świadczy o tym wzrost liczby firm w/w sekcjach PKD. Znaczący wzrost liczby przedsiębiorstw produkcyjnych można powiązać z informacjami o działaniach specjalnej strefy ekonomicznej i wyodrębnianiem się nowych spółek z dotychczasowych firm produkcyjnych. Można także postawić tezę o tworzeniu się małych firm przemysłowych, co wynika z danych zawartych w ewidencji działalności gospodarczej.

Wskaźnik przedsiębiorczości (liczba prywatnych firm zarejestrowanych w gminie w przeliczeniu na tysiąc osób w wieku produkcyjnym) wyniósł 56,5. Mimo, że odnotowaliśmy znaczący wzrost ilości podmiotów gospodarczych, to zauważyć należy, że tak samo działo się w gminach należących do naszego powiatu, gdzie ten wzrost był jeszcze wyższy. W ten sposób średnia dla całego powiatu była wyższa od danych zanotowanych w naszej gminie. Dynamikę rozwoju przedsiębiorstw na terenie gminy odzwierciedla poniższa tabela:

Tabl.17. **Dynamika rozwoju podmiotów gospodarczych**

Wyszczególnienie	Dynamika 1998÷2002	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców	
		1998	2002
Gmina Nowa Dęba	31,1%	44,6	56,5
Powiat Tarnobrzeski	32,3%	43,3	59,0
Województwo Podkarpackie – tereny wiejskie	18,3%	X	65,9

Na terenie gminy funkcjonuje jeden duży przedsiębiorca (zgodnie z definicją z ustawy Prawo działalności gospodarczej) – Zakłady Metalowe „DEZAMET” S.A. Podstawowa jego działalność to produkcja dla potrzeb przemysłu zbrojeniowego (amunicja); w produkcji cywilnej zakłady specjalizują się w wytwarzaniu sworzni i innych części do maszyn budowlanych, konstrukcji spawalnych, w usługach galwanicznych, w obróbce na automatach wysokowydajnych.

3.8.2 Tarnobrzeska Specjalna Strefa Ekonomiczna

Od 1997 r. na terenie i obiektach ZM „Dezamet” funkcjonuje podstrefa Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „EURO-PARK WISŁOSAN”.

Utworzenie strefy na terenie dawnego województwa tarnobrzeskiego miało być szansą na rozwiązanie problemów koniecznej restrukturyzacji kilku dużych obszarów przemysłowych. Głównymi celami tego przedsięwzięcia są: wykorzystanie nadwyżek siły roboczej, dywersyfikacja dominujących rodzajów działalności gospodarczej oraz zagospodarowanie zbędnego majątku w postaci działek gruntowych, budynków i budowli.

Na terenie naszej gminy funkcjonują dwie podstrefy: podstrefa Tarnobrzeg (168,9 ha), z rejonem Machów (92,5 ha, z tego część w naszej gminie) oraz podstrefa Nowa Dęba (241,0 ha) z położonym w pobliżu rejonem Majdan Królewski (12,4 ha), przy granicy gminy Nowa Dęba. Dodać należy do podstrefy przynależy rejon Przeworsk (3,6 ha). Preferowane w strategii dywersyfikacji dominujących branż nowe sektory przemysłu to:

- przetwórstwo tworzyw sztucznych,
- produkcja wyrobów dla motoryzacji – kooperanci finalnych wyrobów,
- produkcja żywności,
- produkcja części elektronicznych dla informatyki, telekomunikacji,
- przemysł metalowy,
- przemysł elektromaszynowy,
- produkcja wyrobów farmaceutycznych.

Podstrefa w Nowej Dębie powinna wykorzystać możliwości, jakie z jednej strony dają tradycje techniczne tego rejonu, a z drugiej czyste środowisko. Przemysł metalowy, o wieloletnich tradycjach, pozwoli na stworzenie średniej wielkości przedsiębiorstw, kooperujących ze znaczącymi firmami, np. z branży motoryzacyjnej. Obiecujące perspektywy rozwoju na terenie podstrefy ma także branża zmechanizowanego sprzętu gospodarstwa domowego (możliwość tworzenia joint venture) oraz, z uwagi na nieskażone środowisko, przemysł farmaceutyczny i kosmetyczny.

Od 1 stycznia 2001 r. w Tarnobrzelskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN oferuje się inwestorom pomoc publiczną, zwaną pomocą regionalną. Przedsiębiorca działający w ramach udzielonego zezwolenia może korzystać z pomocy regionalnej z dwóch tytułów: poniesionych nakładów inwestycyjnych lub utworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy.

Maksymalną wielkość pomocy regionalnej, jaką może otrzymać przedsiębiorca na projekt inwestycyjny, wynosi 50% nakładów inwestycyjnych poniesionych w ramach realizowanego projektu lub 50% dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników. W przypadku małego lub średniego przedsiębiorcy, wskaźnik powyższy podwyższa się o 15%. Daje to w sumie możliwość skorzystania z pomocy regionalnej do wysokości 65%. Pomoc regionalną przedsiębiorca otrzymuje głównie w formie ulgi w podatku dochodowym lub w formie kwot uzyskanych z innych źródeł pomocy. Kwoty uzyskane przez przedsiębiorcę w ramach pomocy publicznej otrzymane z kilku źródeł krajowych lub zagranicznych podlegają sumowaniu.

Dotychczasowe efekty funkcjonowania TSSE:

Na koniec maja 2004 roku wydano 91 pozwoleń na działalność prowadzoną w strefie, w tym w strefie działało 49 firm. Z tej liczby 17 przedsiębiorstw prowadziło działalność na terenie podstref Tarnobrzeg i Nowa Dęba.

Podstrefa Tarnobrzeg.

Obszar: 168,8 ha

Wskaźnik zagospodarowania rejonu inwestycyjnego Machów – 25,2%

Funkcjonujący inwestorzy:

- Piotrowice II Sp. z o.o. – surowce chemiczne i mineralne
- Zakłady Chemiczne ANSER Sp. z o.o. – chemia budowlana
- KOMA Stahlbau Sp. z o.o. – branża metalowa (*na terenie naszej gminy*)
- Zakłady Mechaniczne SIARKOPOL Sp. z o.o. – obróbka metali, produkcja urządzeń,
- FENIX METALS Sp. z o.o. (dawny DAN ENGINEERING Sp. z o.o.) – hutnictwo - odzysk cyny i ołowiu, (*na terenie naszej gminy*)
- PTU Ra-Tar Sp. z o.o. – utylizacja odpadów komunalnych,
- Tarkon Sp. z o.o. – wyroby z betonu i gipsu, konstrukcje metalowe,
- AGMA Sp. z o.o. – wyroby włókiennicze

Podstrefa Nowa Dęba

Obszar 174,5 ha

Współczynnik zagospodarowania terenów strefy – 88,4%

Funkcjonujący inwestorzy:

- Sanfarm Sp. z o.o. – środki farmaceutyczne,
- Silumin Sp. z o.o. – produkcja odlewów ze stopów aluminiowych,
- Dezamet S.A. – produkcja dla przemysłu maszynowego i obronnego,
- Bester Medical System Sp. z o.o. – sprzęt i urządzenia medyczne,

- Innowacja Sp. z o.o. – branża metalowa,
- Marma Plast Sp. z o.o. – przetwórstwo PCV,
- Wafro-Met Sp. z o.o. – produkcja urządzeń klimatyzacyjnych,
- Nora Stone Sp. z o.o. – przetwórstwo kamienia i PCV,
- Dezal Plus Sp. z o.o. – wyroby z tworzyw sztucznych, obróbka metali.

Zatrudnienie w podstrefie Nowa Dęba na dzień 31.05.2004 – 828 osób, w tym nowozatrudnionych – 230 osób. Nakłady inwestycyjne poniesione do 31.05.2004 – 105 mln zł.

Łącznie na terenie podstref Tarnobrzeg i Nowa Dęba stworzonych zostało 548 nowych miejsc pracy. Stanowi to 12,9% ogółu miejsc pracy stworzonych na terenie TSSE. Natomiast wartość inwestycji w podstrefach wyniosła 134 mln zł, czyli ponad 26% wartości ogółu inwestycji w strefie.

3.8.3. Instytucje otoczenia biznesu

Otoczenie biznesu to komercyjne i niekomercyjne instytucje działające na rzecz przedsiębiorczości oraz kształtujące warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

W zasadzie na terenie gminy tych instytucji nie ma wiele, ale też trzeba zwrócić uwagę na korzystanie przez nasze przedsiębiorstwa z usług takich firm funkcjonujących w sąsiednim Tarnobrzegu.

Banki

Jeśli chodzi o banki, to możemy wymienić tu następujące firmy:

- Bank Spółdzielczy w Tarnobrzegu, z Oddziałem i Filią w Nowej Dębie (bankomat),
- Bank PKO S.A. Oddział Tarnobrzeg, Filia w Nowej Dębie (2 bankomaty),
- Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa przy ZM DEZAMET w Nowej Dębie.

Siec banków uzupełnia agencja Banku PKO BP w Nowej Dębie, punkty kasowe oraz sieć bankomatów (w tym Kredyt Banku, PKO BP).

O wiele bardziej rozwiniętą siecią banków dysponuje miasto Tarnobrzeg, stanowiące ośrodek usług finansowych obejmujący do 1999 roku całe województwo. Rozwinięta sieć banków wskazywana jest najczęściej jako jeden z ważniejszych atutów systemu otoczenia biznesu.

W ciągu ostatnich lat można zaobserwować tendencje do ograniczania uprawnień decyzyjnych lokalnych oddziałów banków. Przemiany związane z koncentracją sieci banków powodują przenoszenie uprawnień decyzyjnych szczególnie w zakresie obsługi znaczących klientów na poziom regionalny lub do oddziałów obsługi klientów korporacyjnych. Powoduje to stopniowe ograniczanie uprawnień oddziałów zlokalizowanych na terenie miasta.

Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego

Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego w Tarnobrzegu powstała w 1993 roku. Jej celem jest prowadzenie działań w zakresie rozwoju regionalnego. Agencja utworzona została jako jeden z podmiotów obejmujących teren dawnego województwa podkarpackiego. Obecnie jest jedynym na terenie powiatu i miasta Tarnobrzeg ośrodkiem certyfikowanym w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Agencja prowadzi działania w zakresie wspierania przedsiębiorczości (doradztwo, inkubator przedsiębiorczości), zwalczania bezrobocia oraz opracowania lokalnych programów i planów rozwoju. Agencja posiada doświadczenie w zakresie pozyskiwania środków na rozwój przedsiębiorczości oraz zarządzania projektami finansowanymi ze środków przedakcesyjnych. Gmina Nowa Dęba jest akcjonariuszem tej Spółki.

Zrzeszenia przedsiębiorców i organizacje pozarządowe.

Tarnobrzaska Izba Przemysłowo-Handlowa (TIPH) w Tarnobrzegu działa od 1995 roku. Obejmuje obszar byłego województwa tarnobrzesckiego i zrzesza ok. 100 aktywnych członków. Do głównych zadań TIPH-u należy reprezentowanie interesów zrzeszonych przedsiębiorstw oraz ich promocja zarówno w kraju, jak i za granicą. Izba zajmuje się organizacją targów, szkoleń i seminariów, doradztwem dla firm i przedsiębiorców, misji gospodarczych, kojarzeniem partnerów w biznesie oraz nawiązywaniem i obsługą kontaktów handlowych. Izba wydaje miesięcznik „Biuletyn Informacyjny” i włącza się w większości inicjatyw gospodarczych regionu. TIPH posiada doświadczenie w zakresie pozyskiwania środków na rozwój przedsiębiorczości oraz realizacji projektów finansowanych ze środków przedakcesyjnych.

Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców w Tarnobrzegu – pełni funkcję lokalnego zrzeszenia przedsiębiorców i rzemieślników. Stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie: konsultacji prawnych, szkoleń, kursów, praktycznej nauki zawodu i potwierdzania kwalifikacji zawodowych młodzieży, prowadzenie rozliczeń finansowych, popularyzacji aktów prawnych.

Fundusz MIKRO – Przedstawicielstwo Lokalne w Tarnobrzegu. Prowadzi działalność w zakresie udzielania pożyczek małym przedsiębiorstwom, nieposiadającym wiarygodności finansowej, a przez to możliwości uzyskania komercyjnego kredytu.

Naczelna Organizacja Techniczna Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych – prowadzi działalność w zakresie organizacji konferencji i seminariów, opracowania projektów technicznych, opinii i ekspertyz technicznych, organizacji kursów i szkoleń.

Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży „WSPARCIE” w Nowej Dębie – prowadzi działania w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej bezrobotnych, rozwijania przedsiębiorczości wśród młodzieży, lokalnej współpracy. Od 2004 roku Stowarzyszenie rozpoczęło działania na rzecz stworzenia Ośrodka Wspierania Biznesu i rozwoju działań na rzecz przedsiębiorców. Stowarzyszenie posiada doświadczenie w zakresie pozyskiwania środków i realizacji projektów finansowanych ze środków pomocowych.

Inne firmy i instytucje

Wśród instytucji otoczenia biznesu na terenie Nowej Dęby można wymienić biura rachunkowe, agentów ubezpieczeniowych, biura projektowe i pośrednictwa w handlu nieruchomościami, radców prawnych.

3.9. ROLNICTWO I LEŚNICTWO

3.9.1. Rolnictwo

3.9.1.1. Ogólne informacje o rolnictwie na terenie gminy

Rolnictwo na terenie gminy Nowa Dęba nie odgrywa znaczącej roli. Użytki rolne zajmują zaledwie 42% powierzchni całkowitej gminy, ze względu na dużą jej lesistość. W tej powierzchni mieszczą się tereny zajęte pod stawami (721 ha), tak więc same użytki rolne zajmują 37% powierzchni gminy. Ponad 99% użytków rolnych należy do indywidualnych gospodarstw rolnych.

Gleby w naszej gminie są słabej jakości, głównie żytnio-ziemnaczane z dużym obszarem użytków zielonych. Wskaźnik bonitacji gruntów ornych wynosi 0,80.

Tabl.18. Powierzchnia gminy Nowa Dęba

Wyszczególnienie	Ogółem (ha)	Użytki rolne	Lasy i tereny zadrzewione i zakrzewione	Grunty zabudowane i zurbanizowane	Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi i płynącymi	Nie użytki	Tereny różne
Nowa Dęba - miasto	1671	803	532	273	13	10	40
Nowa Dęba – obszar wiejski	12671	5251	6054	865	38	62	401
Nowa Dęba – ogółem w ha	14342	6054	6586	1138	51	72	441
<i>- w odsetkach</i>	<i>100</i>	<i>42,2</i>	<i>46</i>	<i>7,9</i>	<i>0,2</i>	<i>0,5</i>	<i>3,2</i>

3.9.1.2. Gospodarstwa rolne

W gminie występowało na dzień 20 maja 2002 r. 2116 gospodarstw rolnych, zajmujących ogólną powierzchnię 5504 ha; w tym 4798 ha użytków rolnych i 308 ha lasów i gruntów leśnych. Z liczby tych gospodarstw rolnych 1292 gospodarstwa prowadziły wyłącznie działalność rolniczą, 47 prowadziły działalność pozarolniczą, 100 jedną i drugą, zaś w 677 nie prowadzono żadnej działalności. Wśród gospodarstw rolnych parających się działalnością pozarolniczą najczęściej prowadziło przetwórstwo przemysłowe (38) i handel (35).

Tabl.19. Charakterystyka gospodarstw rolnych

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha		
		ogólna	użytków rolnych	lasów i gruntów leśnych
Ogółem	2116	5505	4798	308
do 1 ha	585	326	254	10
1 – 5	1422	3848	3495	80
5-10	104	699	650	21
10-15	2	22	21	1
15 ha i więcej ..	3	610	378	196
Miasto				
Razem	618	1038	901	48
do 1 ha	282	150	116	7
1 – 5	321	771	687	27
5 ha i więcej	15	116	98	14
Wieś				
Razem	1498	4467	3897	260
do 1 ha	303	175	138	3
1 – 5	1101	3076	2809	53
5 ha i więcej	94	1216	950	204

Gospodarstwa rolne w naszej gminie charakteryzują się dużym rozdrobnieniem. Średnie gospodarstwo w gminie liczy 2,3 ha; w mieście średnia ta wynosi 1,5 ha, zaś na wsi 3 ha. Widać to też po liczbie gospodarstw w przedziale 1 do 5 ha, które stanowią 67% ogółu gospodarstw rolnych w całej gminie. Dużych gospodarstw (powyżej 5 ha) mamy w całej gminie zaledwie 109 (5% ogółu gospodarstw). Zauważyć należy, że proces rozdrobnienia gospodarstw pogłębia się w porównaniu z okresem poprzednim, kiedy to w 1999 r. średnie gospodarstwo rolne zajmowało ponad 3 ha powierzchni. Średnia wielkość naszego gospodarstwa jest zbliżona do średniej powiatowej 2,2 ha oraz jest nieco niższa od średniej wojewódzkiej 2,6 ha.

3.9.1.3. Użytkowanie gruntów rolnych

Wśród 4798 ha użytków rolnych grunty orne stanowiły 2513 ha (w tym odłogi – 540 ha, ugory – 276 ha), sady 8 ha, łąki 2160 ha, pastwiska 116 ha. Grunty orne stanowiły tylko 45,7% użytków rolnych i zajmowały mniejszy odsetek niż w powiecie czy województwie, przy czym należy pamiętać jeszcze o słabej jakości gleb na tych gruntach.

Tabl.20. Użytkowanie gruntów w indywidualnych gospodarstwach rolnych (porównanie z powiatem i województwem)

Wyszczególnienie	Ogółem w gminie		Udział w całości użytków rolnych - powiat	Udział w całości użytków rolnych – województwo
	w ha	w odsetkach	w odsetkach	w odsetkach
Ogółem	5504	100	100	100
użytki rolne	4798	87,2	84,8	45,2
grunty orne	2513	45,7	64,6	70,9
w tym: odłogi	540	9,8		
ugory	276	5,0		
sady	8	0,1	1,3	1,2
łąki	2160	39,2	32,3	20,0
pastwiska	116	2,1	1,5	8,0
las i grunty leśne ...	308	5,6	4,5	36,9
pozostałe grunty	398	7,2	10,7	17,9

Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów w 2002 r. kształtowała się następująco: zboża – 1200 ha, ziemniaki - 385 ha, przemysłowe - 71 ha (buraki cukrowe 1 ha, rzepak i rzepik 70 ha), pastewne - 16 ha, pozostałe - 24 ha (w tym warzywa 11 ha). Spośród zbóż podstawowych najczęściej zasiano pszenicy - 392 ha, żyta – 250 ha, jęczmienia - 24 ha, owsa – 129 ha, pszenżyta - 9 ha.

Jakość gleb, wyniki w produkcji roślinnej i zwierzęcej, struktura indywidualnych gospodarstw rolnych, brak wykształconej specjalizacji w produkcji rolnej powoduje niską jej towarowość. Niewiele też gospodarstw nastawionych jest na produkcję rolniczą na rynek. Większość nastawionych jest na zaspokojenie własnych potrzeb. Zaledwie 21 gospodarstw domowych (0,37% ogółu gospodarstw) zadeklarowało jako główne źródło utrzymania pracę na własny rachunek w rolnictwie. Wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym pracowało 390 osób.

3.9.1.4. Zwierzęta gospodarskie

Z danych spisowych z 2002 r. wynika, że spośród 1198 szt. bydła 931 stanowiły krowy mleczne. Wśród 908 szt. trzody chlewnej były 32 lochy. Ponadto zanotowano 13 owiec, 146 kóz, 153 konie, 252 króliki. Mieszkańcy naszej gminy posiadali 25 tys. szt. drobiu. Hodowcy pszczół mieli 323 pnie pszczele. Na 100 ha UR obsada zwierząt gospodarskich wynosiła 26.

3.9.1.5. Wyposażenie gospodarstw

1762 gospodarstwa rolne wyposażone było w 3412 budynków i budowli. Składały się na to obory – 484, 13 chlewni, 81 kurników, 1020 budynków wielofunkcyjnych, 905 stodół. W 738 gospodarstwach znajdowało się 723 ciągniki, 16 samochodów ciężarowych i 15 kombajnów zbożowych. 1678 gospodarstw rolnych posiadało telefon stacjonarny; 11 było zmuszonych dowozić wodę spoza gospodarstwa. Najwięcej gospodarstw ponosiło wydatki na zakup nawozów, wapna, środków ochrony roślin – 1075; na budowę, remont, modernizację budynków gosp. – 128; na zwiększanie stada podstawowego i zmianę kierunku produkcji zwierzęcej – 30; nowe nasadzenia – 16; zalesienia – 4.

Sprzęt specjalistyczny do produkcji wysokotowarowej (samochody ciężarowe, kombajny) znajduje się w niewielu gospodarstwach. Dane o tym sprzęcie pokrywają się z informacjami o liczbie gospodarstw, które inwestują w rozwój działalności hodowlanej i nowe rodzaje upraw. Są to zapewne te gospodarstwa, które utrzymują się z pracy w rolnictwie.

3.9.2. Leśnictwo

Grunty leśne oraz tereny zadrzewione i zakrzewione w naszej gminie zajmują 6586 ha, co stanowi 46% powierzchni gminy, z tego same lasy zajmują 6518 ha. Lasy stanowią własność Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych, których funkcję na naszym terenie sprawuje Nadleśnictwo Buda Stalowska. 8,5% powierzchni ogólnej lasów zajmują lasy prywatne i gminne.

Lasy nadleśnictwa w 75% zaliczone są do lasów ochronnych. Głównymi kategoriami ochronności są: lasy wodochronne – nadleśnictwo leży w zlewni Wisły, Łęgu i Trześniówki, obejmuje fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Dębica - Stalowa Wola – Rzeszów”; o szczególnym znaczeniu dla obronności; w granicach administracyjnych miast.

Gatunkami lasotwórczymi budującymi drzewostan są: sosna zwyczajna (80,6%), brzoza brodawkowata (7,5%), olsza czarna (4,1%), dąb (4,2%), jodła pospolita (1,9%), świerk pospolity (0,4%), modrzew europejski (0,3%), jesion wyniosły (0,4%), grab i inne (0,6%). Dominują siedliska borowe, które stanowią 70,4%, lasowe 25,4% i łęgowe 4,2%. Większość drzewostanów to drzewostany z dominującą sosną. Na uwagę zasługują drzewostany olszy czarnej, w których wyznaczono drzewa doborowe, drzewostany nasienne wyłączone sosnowe i olszowe.

Nadleśnictwo prowadzi gospodarkę leśną, polegającą m.in. na pozyskaniu do produkcji masy drzewnej w ilości rocznie 65,5 tys. m³, z czego 1/3 przypada na naszą gminę.

3.10. LOKALNY RYNEK PRACY

3.10.1. Zatrudnienie

Rynek pracy na terenie gminy przez wiele lat wynikał z poziomu rozwoju Zakładów Metalowych, które spełniały również funkcję miastotwórczą. Od okresu przekształceń jego pozycja w skali gminy jest już inna. Nie pełni on tej funkcji, jaką spełniał przez lata, ale też dalej należy do największych pracodawców w gminie. Obecnie na rynku pracy wzrasta też rola pracodawców „nieprodukcyjnych” (samorząd, szpital, jednostki organizacyjne gminy i powiatu). Jeśli chodzi o ilość zatrudnionych, to dominują pracodawcy zatrudniający więcej niż 9 osób, gdyż dają pracę 63% zatrudnionych na terenie gminy.

Od roku 1998 obserwujemy pozytywną tendencję wzrostu liczby miejsc pracy na terenie gminy (do 2002 r. o 931 osób). W 2002 osiągnęliśmy poziom zatrudnienia z roku 1995. Jest to sytuacja odwrotna niż w całym powiecie tarnobrzeskim. Zapewne zbieramy owoce przekształceń gospodarczych, jakie miały miejsce w połowie lat 90-tych i wtedy spowodowały znaczny ubytek miejsc pracy oraz powstania Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która już dziś generuje nowe miejsca pracy. A to przekłada się na źródła utrzymania, które obrazuje poniższa tabela:

Tabl.21. Ludność według głównego źródła utrzymania

Grupy wieku	Ogółem	Utrzymujące się						Na utrzymaniu	Nie ustalono	
		z pracy				z pozostałych źródeł				
		razem	najemnej	na własny rachunek lub z dochodów najmu	w swoim gosp. rolnym	razem	w tym			
							z emerytur			z rent
Ogółem	18492	4882	4455	427	91	5554	2397	2052	7576	480
0-14 lat	3574	-	-	-	-	-	-	-	3538	36
15-19	1795	36	36	-	-	78	-	46	1632	49
20-29	2820	1102	1035	67	11	367	-	114	1214	137
30-39	2398	1465	1342	123	20	295	3	99	556	82
40-49	2946	1695	1535	160	36	706	60	368	446	99
50-59	1993	550	483	67	20	1263	374	583	140	40
60-64	735	26	20	6	1	677	434	228	17	15
65 lat i więcej	2231	8	4	4	3	2168	1526	614	33	22
Mężczyźni	9006	2665	2393	272	53	2433	1028	833	3682	226
Kobiety	9486	2217	2062	155	38	3121	1369	1219	3894	254

Dane spisowe opierają się na oświadczeniach mieszkańców, które nie były weryfikowane. Wynika z nich, że z pracy utrzymywało się 26% ludzi (zbliżone do średniej powiatowej), z emerytur i rent utrzymywało się 30%. Na utrzymaniu pozostawało 41%, z czego 68% stanowiły dzieci i młodzież do 19 roku życia.

Poziom życia mieszkańców uwarunkowany jest wysokością osiągniętych dochodów z pracy. Porównanie wysokości średnich wynagrodzeń na terenie powiatu ziemskiego, grodzkiego i województwa podkarpackiego prezentuje poniższa tabela:

Tabl. 22. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 1998 – 2002.

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002
Powiat tarnobrzeski	1116	1524	1686	1893	1930
Miasto Tarnobrzeg	1129	1475	1624	1720	1860
Województwo podkarpackie	-	-	1690	1811	1875

Według powyższych danych przeciętne wynagrodzenie na terenie powiatu kształtowało się w pobliżu lub powyżej średniej dla województwa oraz od 1999 roku powyżej przeciętnej dla miasta Tarnobrzeg. Szczególnie ten ostatni fakt jest zaskakujący, gdyż większe ośrodki miejskie generalnie charakteryzują się wyższym poziomem zarobków. Zasada ta sprawdza się w przypadku pozostałych miast Podkarpacia stanowiących powiaty grodzkie.

Dochody mieszkańców powiatu w dużym stopniu uzależnione są od czynników nieujmowanych w kategoriach statystycznych. Najistotniejsze z nich to przepływy finansowe generowane przez „szarą strefę” oraz dochody generowane przez osoby pracujące za granicą. Już od końca XIX wieku obszar powiatu odznaczał się silnymi migracjami zarobkowymi. Tradycje te kontynuowane były przez cały XX wiek i nasiliły się w związku z trudnościami ekonomicznymi dotychczasowych pracodawców. Zjawisko to dotyczy szczególnie osób młodych. Duża część mieszkańców powiatu najprawdopodobniej znajduje zatrudnienie i otrzymuje dochody z tytułu pracy w „szarej strefie”. Dotyczy to zwłaszcza osób z wykształceniem zawodowym lub konkretnymi umiejętnościami.

3.10.2. Bezrobocie

Według danych na 31 maja 2004 r. bezrobocie rejestrowane obejmowało 1505 osób z terenu naszej gminy, w tym 997 z Nowej Dęby. Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnobrzegu wynika, że liczba ta przewyższa liczbę bezrobotnych zarejestrowanych na koniec 1999r., ale też jest to liczba mniejsza od liczby bezrobotnych rejestrowanych w kolejnych latach:

Tabl. 23. Bezrobotni z gminy Nowa Dęba zarejestrowani w PUP

Wyszczególnienie	Stan na			
	31.12.1999	21.12.2002	31.08.2003	31.05.2004
Gmina Nowa Dęba	1429	1721	1545	1505
w tym Nowa Dęba	X	1129	1038	997

Zwrócić tu należy uwagę, że w stosunku do roku 1999 wzrosła liczba osób w wieku produkcyjnym (tych, którzy w znacznej części winni znaleźć się na rynku pracy) o 839 osób. Świadczyć to może o generowaniu nowych miejsc pracy, ale także o zaniechaniu rejestrowania się bezrobotnych w PUP z różnych względów (szara strefa, świadczenia społeczne w innych instytucjach). Zapewne jeden, jak i drugi fakt ma miejsce.

Najbardziej niepokojącym jest to, że dużą grupę spośród bezrobotnych stanowią osoby bez pracy powyżej jednego roku – 60% (w tym powyżej 2 lat 67% tej grupy); są to osoby długotrwale bezrobotne.

Tabl. 24. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy (na koniec marca 2004)

Wyszczególnienie	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach											
	Do 1 m-ca		1-3		3-6		6-12		12-24		powyżej 24	
	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety
Gmina Nowa Dęba	73	31	164	61	244	90	271	126	296	153	601	352
w tym Nowa Dęba	53	24	111	40	165	67	179	79	203	104	358	199

Dla osób mieszczących się w tej kategorii bezrobocie staje się w coraz większym stopniu sposobem życia i aktywizacja tych osób jest trudniejsza. M.in. z tego powodu, że u pracodawców nie wzbudzą zainteresowania ze względu na dezaktualizację ich wiadomości i doświadczeń. Bezrobocie długotrwałe stwarza zagrożenie patologią społeczną, zmniejsza szansę na znalezienie pracy, a tym samym powoduje degradację materialną i społeczną.

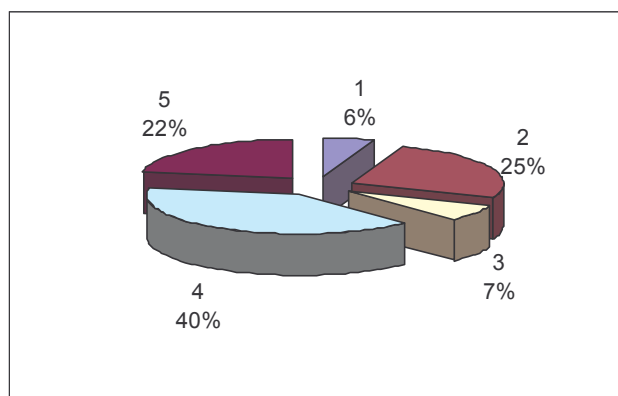
Największa grupa bezrobotnych posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe – 664, tj. 43,8% ogółu bezrobotnych. Przyczyny wysokiego udziału bezrobotnych osób o niskich kwalifikacjach w wielu przypadkach są następujące:

- kwalifikacje potencjalnych pracowników nie odpowiadają aktualnym, coraz wyższym wymaganiom rynku pracy,
- łatwa wymienialność tej grupy pracowników – są oni zwalniani w pierwszej kolejności, a również brak zainteresowania pracodawców podnoszeniem kwalifikacji tych pracowników.

Tabl.25. **Bezrobotni według poziomu wykształcenia** (stan na 31 marca 2004 r.)

Wyszczególnienie	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg wykształcenia										ogółem
	wyższe		policjalne i średnie zaw.		średnie ogólnkształt.		zasadnicze zawodowe		pozostałe		
	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	
Gmina Nowa Dęba	93	54	419	237	109	79	664	309	364	134	1649
w tym Nowa Dęba	69	40	280	144	85	62	416	183	219	84	1069

Wykres 1. **Struktura bezrobocia wg wykształcenia**

W stosunku do roku 1999 widzimy wśród bezrobotnych wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym (z 3% do 6%) oraz z wykształceniem średnim. A więc wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia większe bezrobocie obejmuje również i te grupy osób.

Największą grupę wiekową stanowią bezrobotni w wieku od 18 do 24 oraz od 25 do 34 lat. W tym pierwszym przedziale odsetek osób bezrobotnych wyniósł 34%, zaś w drugim 23,5%, co obrazuje poniższa tablica:

Tabl.26. **Bezrobotni według wieku** (stan na 31 marca 2004)

Wyszczególnienie	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg wieku w latach											
	od 18 do 24		25-34		35-44		45-54		-55-59		60 i więcej	
	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety	ogółem	ko-biety
Gmina Nowa Dęba	405	214	564	287	388	190	275	120	16	2	1	0
w tym Nowa Dęba	282	147	339	163	246	119	190	83	11	1	1	0

Tak duży odsetek osób w tych grupach bezrobotnych wynika z dużego odsetka osób w wieku produkcyjnym, który stanowi 64% całej populacji.

Dodać jeszcze należy, że na koniec maja 2004 r. na 1505 osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnobrzegu zaledwie 224 osoby posiadało prawo do zasiłku (w przypadku naszego powiatu przez 6 miesięcy). W 2004 r. urząd posiadał 701 ofert pracy, czego 370 w ramach pracy subsydiowanej, 254 w ramach pracy stałej, 77 w ramach pracy sezonowej.

3.11. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Problem rozwoju gospodarczego gminy jest dla niej problemem kluczowym. Dlatego zadaniem do realizacji jest sprowadzanie kolejnych inwestorów zewnętrznych na teren TSSE, zarówno w podstrefie Nowa Dęba, jak i Machów. Dla nich też należy przygotować ofertę lokalizacyjną poza terenem strefy. Ważna będzie też „szybka” ścieżka dotycząca obsługi inwestora w UMiG, co z kolei wymusza rozwój infrastruktury IT (oprogramowanie, sprzęt) w urzędzie. Niezbędny jest też rozwój infrastruktury ułatwiającej podejmowanie działalności gospodarczej przez małych inwestorów (drogi, kanalizacja, energia elektryczna). Należy również ustalić zasady współpracy władz lokalnych z przedsiębiorcami, której celem będzie wypracowanie zasad wsparcia inwestorów tworzących na terenie gminy nowe miejsca pracy.

Zwiększanie zatrudnienia przez przedsiębiorców na terenie gminy to zdecydowanie najlepszy sposób na zmniejszanie się bezrobocia. Ponadto należy dążyć do aktywizacji i edukacji młodzieży w zakresie działalności gospodarczej, ale docierać należy także do dorosłych przez system szkoleń dotyczących prowadzenia firmy.

3.12. OŚWIATA

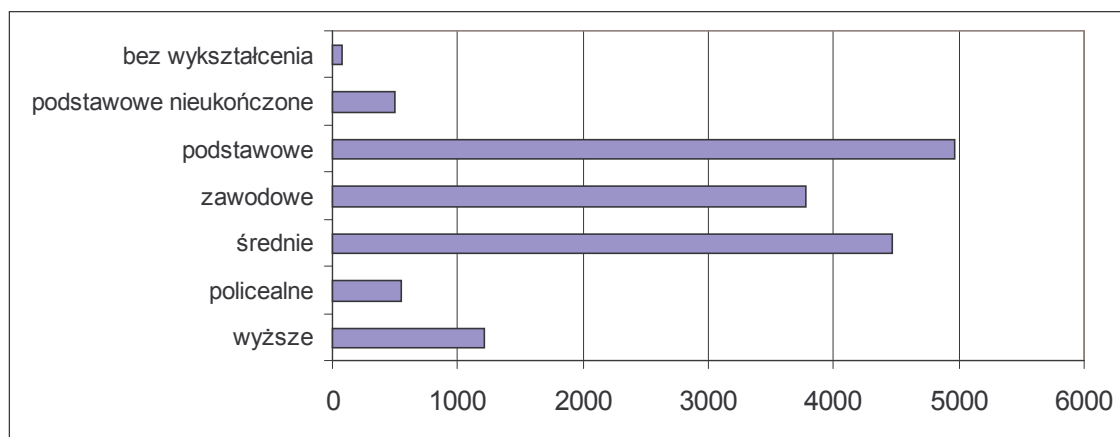
3.12.1. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy

Zajmując się edukacją na terenie gminy rozpocząć należy od przedstawienia danych dotyczących poziomu wykształcenia, zanotowanych w czasie spisu powszechnego w 2002 r. Przedstawia je poniższa tabela:

Tabl.27. Struktura ludności w wieku 13 lat i więcej pod względem poziomu wykształcenia, płci i grup wieku

Grupy wieku	Ogółem	Poziom wykształcenia								
		Wyższe	Policealne	Średnie			Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	Nie ustalony
				razem	ogólnokształcące	zawodowe				
Ogółem	15550	1209	549	4473	1317	3156	3773	4964	503	79
19 lat i mniej	2427	-	-	200	128	72	184	1761	273	9
20-29	2820	340	166	1326	506	820	759	192	13	24
30-39	2398	319	132	803	191	612	898	214	12	20
40-49	2946	287	146	990	209	781	1082	425	6	10
50-59	1993	146	59	558	135	423	553	664	7	6
60-64	735	46	26	187	40	147	102	357	12	5
65 lat i więcej	2231	71	20	409	108	301	195	1351	180	5
Mężczyźni	7499	537	103	2054	344	1710	2329	2228	214	34
Kobiety	8051	672	446	2419	973	1446	1444	2736	289	45

Wykres nr 2. Poziom wykształcenia

Notujemy na terenie gminy 7,77% osób z wykształceniem wyższym, co wskazuje, że odstajemy od średniej krajowej -10,2%, a jeszcze bardziej od średniej dla miasta Tarnobrzega – 13,1%. Liczba osób z wykształceniem średnim (średnie i policealne) osiągnęła poziom krajowy i wyniosła 32,3%.

W stosunku do roku 1988, kiedy to przeprowadzono przedostatni spis powszechny, zauważamy wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym o blisko 88%, wzrost wykształcenia średniego i policealnego o 56%. Wzrosła też liczba osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Trzeba jednak zaznaczyć wzrost liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia o 12%. Mimo pewnego wzrostu poziomu wykształcenia w porównaniu z latami minionymi, widać jednakże, że za mało naszej młodzieży osiąga wykształcenie wyższe.

3.12.2. Sieć szkolna

Na terenie gminy funkcjonują 3 przedszkola sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku od 3 do 6 lat (w tym jedna grupa żłobkowa dla dzieci w wieku od 6 m-cy do 3 lat). Przedszkola te zlokalizowane są na terenie miasta. W przedszkolach na zajęcia uczęszcza 282 dzieci w 13 oddziałach, którymi zajmuje się 27 nauczycieli i 35 pracowników obsługi.

Na terenie gminy funkcjonuje 8 szkół podstawowych (w tym 2 w mieście, z 1 punktem filialnym). W sołectwach przy szkołach podstawowych prowadzone są klasy zerowe dla dzieci 6-letnich, dla których od 1 września 2004 r. zajęcia w „zerówkach” są obowiązkowe. W szkołach tych na 1 września 2004 r. znajdowało się 76 oddziałów i 8 grup świetlicowych, w których naukę pobiera 1413 uczniów. Opiekę nad nimi sprawowało 161 nauczycieli. W szkołach zatrudnionych jest 38 pracowników obsługi.

W 5 gimnazjach znajduje się 32 klasy, do których uczęszcza 790 uczniów. Uczy ich 103 nauczycieli. Obsługę tych szkół sprawuje 11 osób.

Łącznie do szkół prowadzonych przez gminę uczęszcza 2203 uczniów.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne tworzą dwa zespoły szkół prowadzone przez powiat tarnobrzeski.

W skład Zespołu Szkół Nr 1 wchodzi: Liceum Ogólnokształcące, Liceum Profilowane, Technikum Ekonomiczne i szkoły publiczne dla dorosłych – Liceum Ogólnokształcące, Liceum Uzupełniające, Technikum Uzupełniające, policealne Studium Zawodowe, Policealne Studium Ekonomiczne. Do szkoły uczęszcza 760 uczniów.

Zespół Szkół Nr 2 tworzą: Liceum Ogólnokształcące, Liceum Profilowane, Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Technikum Uzupełniające i szkoły publiczne dla dorosłych – Liceum Ogólnokształcące Uzupełniające, Policealne Studium Informatyczne, Policealne Studium Elektryczne, Policealne Studium Ekonomiczne. Do szkoły uczęszcza 771 uczniów.

Funkcjonuje również w naszej gminie Prywatne Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych i Niepubliczne Policealne Studium Informatyczne dla dorosłych (bez naboru w tym roku).

W wyniku reformy systemu edukacji struktura kształcenia w szkołach średnich ulegała kolejnym zmianom. W strukturze kształcenia pojawiły się nowe licea profilowane, ograniczona została liczba uczniów w szkołach technicznych. Wprowadzenie nowych profili kształcenia spowodowało znaczne zmniejszenie liczby osób kształcących się w szkołach średnich technicznych, głównie na rzecz nowych liceów profilowanych. Należy jednak pamiętać, że wprowadzanie systemu wiązać się może z większymi zmianami w strukturze kształcenia, szczególnie w pierwszych okresach. W pierwszych klasach uruchamianych według nowych programów główne zmiany struktury kształcenia dotyczyły ograniczenia naboru do szkół średnich technicznych (do zaledwie 14%), ich miejsce zastąpiły nowe licea profilowane oraz w części licea ogólnokształcące (41%). Na zbliżonym poziomie kształtował się udział uczniów zasadniczych szkół zawodowych w ogóle uczącej się młodzieży.

Szacunkowa liczba młodzieży rozpoczynającej naukę w szkołach ponadgimnazjalnych

Ważnym czynnikiem wpływającym na kształt i formy szkolnictwa ponadgimnazjalnego będą miały zmiany demograficzne zachodzące w najbliższych latach. Zmiany związane szczególnie ze zmniejszającą się liczbą młodzieży w pierwszej kolejności obejmą szkoły podstawowe i gimnazjalne, lecz w drugim okresie obejmować będą także szkoły średnie. Na bazie danych dotyczących liczebności poszczególnych roczników można w przybliżeniu oszacować liczbę młodzieży rozpoczynającej naukę w szkołach ponadgimnazjalnych. Zestawienie takie zawiera poniższa tabela:

Tabl. 28 Liczba uczniów rozpoczynających naukę w szkołach ponadgimnazjalnych

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba uczniów	310	294	282	284	285	219	232	220	185	206

Powyższe zestawienie obejmuje wszystkie osoby w poszczególnych rocznikach. Pewna część młodzieży nie podejmie dalszej nauki w nowodębskich szkołach, część nie podejmie jej w ogóle. Przybliżone dane wskazują, że liczba młodzieży, która będzie mogła podjąć naukę w szkołach ponadgimnazjalnych będzie stopniowo malała.

3.12.3. Baza edukacyjna

Jednostki oświatowe podległe gminie realizują swoje zadania edukacyjne we własnych obiektach, za wyjątkiem Gimnazjum Nr 1, które korzysta z obiektów Zespołu Szkół Nr 1 oraz Gimnazjum Nr 2, które zajmuje część obiektu w os. Dęba, należąca do Starostwa Powiatowego w Tarnobrzegu. Jednostki gminne zajmują 117 sal lekcyjnych (na 129 oddziałów).

Zarówno Zespół Szkół Nr 1, jak i Zespół Szkół Nr 2 zajmują obiekty należące do powiatu tarnobrzckiego.

Przy Zespole Szkół Nr 1 powstaje nowa sala gimnastyczna, budowana przez powiat i gminę, która będzie oddana do użytku w 2005 r. Rozwiąże to problemy tej szkoły, jak też Gimnazjum Nr 1 w zakresie edukacji sportowej. Do budowy sali gimnastycznej w Jadachach przymierza się również gmina, w chwili obecnej zrealizowane są jej fundamenty.

3.13. OPIEKA ZDROWOTNA

3.13.1. Podstawowa opieka zdrowotna

Podstawowa opieka zdrowotna na terenie naszej gminy realizowana jest w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia przez niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej oraz lekarzy i pielęgniarki świadczące usługi w ramach kontraktów indywidualnych. Usługi te świadczą:

1. NZOZ w Nowej Dębie (M. Orłowski, L.Urbaczka);
2. NZOZ w Chmielowie (M. Moliszewski);
3. NZOZ „PROF.-MED” w Nowej Dębie (E.Białek);
4. NZOZ „Novamed” T i M. Struk Sp-ka Partnerska Lekarzy w Nowej Dębie;
5. 1 lekarz rodzinny;
6. 3 stomatologów;
7. 6 pielęgniarek środowiskowo – rodzinnych;
8. 2 położne środowiskowe.

Proces przekształceń w podstawowej opiece zdrowotnej, jaki po 1999 r. przebiegł w naszej gminie, nie wywołał problemów z dostępem do służby zdrowia w jej podstawowym zakresie. Zakłócenia, jakie się pojawiały, wynikały z tarć na linii NFZ – lekarze i pielęgniarki i ich rozwiązanie nie leżało w gestii samorządu gminnego.

3.13.2. Specjalistyczna opieka zdrowotna

Usługi specjalistyczne realizuje położony na terenie Nowej Dęby Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej (SPZZOZ), który został utworzony w 1998 r., a w roku następnym jego organem prowadzącym został powiat tarnobrzcki. W roku 2001 SPZZOZ, zwany od tej pory Szpitalem Powiatowym, otrzymał grunty i środki trwale w nieodpłatne użytkowanie. Szpital posiada 259 łóżek oraz specjalistyczne poradnie opieki ambulatoryjnej. Szpital posiada I poziom referencyjny (najniższy).

Szpital Powiatowy posiada ponad 50-letnią historię. Tradycyjnie na najwyższym poziomie świadczone są usługi w zakresie pediatrii i chorób płuc. Placówka należy do Krajowej Sieci Szpitali Promujących Zdrowie.

W roku 2003 SPZZOZ realizował następujące usługi:

1. Lecznictwo stacjonarne

- Oddział Chorób Wewnętrznych
- Oddział Chorób Płuc i Gruźlicy
- Oddział Chirurgii Ogólnej
- Oddział Ginekologiczno-Położniczy
- Oddział Noworodkowy
- Oddział Pediatryczny

2. Leczenie Psychiatryczne i Uzależnień

- Oddział Psychiatryczny z wydzielonymi łózkami detoksykacyjnymi
- Poradnia Zdrowia Psychicznego
- Poradnia Leczenia Uzależnień

3. Rehabilitacja Lecznicza

- Oddział Rehabilitacyjny
- Oddział Rehabilitacyjny – pobyt dzienny
- Poradnia Rehabilitacyjna
- Rehabilitacja Zabiegowa

4. Opieka Długoterminowa

- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy

5. Ratownictwo i transport medyczny

- Zespół Ratownictwa Medycznego „W”
- Zespół Ratownictwa Medycznego „R”

6. Program Terapeutyczny – leczenie Toksyną Botulinową

7. Ambulatoryjna opieka specjalistyczna

- Poradnia Dermatologiczna
- Poradnia Ginekologiczna
- Poradnia Chirurgiczna
- Poradnia Urologiczna
- Poradnia Urazowo-Ortopedyczna
- Poradnia Kardiologiczna
- Poradnia Diabetologiczna
- Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc
- Poradnia Pulmonologiczna dla dzieci
- Poradnia Reumatologiczna
- Poradnia Neurologiczna

W strukturze usług pojawiają się nowe rodzaje świadczonych usług. Są to poradnie: diabetologiczna, kardiologiczna, rehabilitacyjna, urologiczna, urazowo-ortopedyczna, leczenia uzależnień, gruźlicy i chorób płuc dla dzieci. Porady w tych dziedzinach stanowiły ponad 20% ogółu świadczonych porad. Spośród analizowanych usług najwyższy i najbardziej stabilny wzrost odnotowują porady w zakresie: zdrowia psychicznego, leczenia uzależnień oraz porady ginekologiczne. Pozostałe porady zmieniają się w ciągu analizowanych lat nieznacznie. Wyjątkiem są dziedziny odnotowujące zdecydowany spadek liczby porad, m.in. w zakresie gruźlicy i chorób płuc.

W 2003 roku szpital zatrudniał 435 pracowników. Zatrudnienie w ciągu ostatnich lat kształtowało się na poziomie od 443 do 420 osób. Na koniec 2002 roku w szpitalu zatrudnionych było 33 pełnoetatowych lekarzy oraz 11 na niepełnych etatach. Spośród zatrudnionych lekarzy specjaliści stanowili odpowiednio 15 i 8 osób. Pracownicy administracyjni stanowili ok. 6% ogółu zatrudnionych, a personel gospodarczy ok. 8%.

Baza lokalowa SPZZOZ-u rozlokowana jest w czterech różnych miejscach, tj. przy ul. Marii Skłodowskiej-Curie, ul. Kościuszki, ul. Rzeszowskiej w Nowej Dębie oraz w Chmielowie. Obejmuje następujące obiekty:

1. Budynek Szpitala Nr 1 przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 1a
2. Budynek Szpitala Nr 2 przy ul. Kościuszki 1
3. Budynek Laboratorium Analitycznego
4. Budynek Oddziału Dziecięcego ul. M. Skłodowskiej-Curie 1a
5. Budynek Przychodni Rehabilitacyjnej, ul. Rzeszowska 8
6. Budynek Oddziału Psychiatrii ul. M. Skłodowskiej-Curie 1
7. Budynek Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego ul. M. Skłodowskiej-Curie 1a
8. Budynek Ośrodka Zdrowia w Chmielowie.

Obiekty pomocnicze: Budynek Administracyjny, Kotłownia, Wymiennikownia, Stacja Uzdatniania Wody, Pralnia, Wiaty, Prosektorium.

Stan infrastruktury szpitalnej wymaga wiele zabiegów inwestycyjnych, pomimo realizowanych prac remontowo-budowlanych w ostatnich latach.

3.13.3. Apteki

Na terenie gminy funkcjonują 4 apteki otwarte i 1 zamknięta (w szpitalu). 3 apteki znajdują się w Nowej Dębie, zaś 1 w Chmielowie. Apteki te nie pełnią dyżurów nocnych i w święta. W tym czasie mieszkańcy gminy mogą skorzystać z aptek pełniących dyżury w Tarnobrzegu.

3.14. OPIEKA SPOŁECZNA

3.14.1. Informacje ogólne

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadaniem pomocy społecznej jest podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Zadania gminy w zakresie opieki społecznej realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, w struktury którego wchodzi Środowiskowy Dom Samopomocy.

Do zadań pomocy społecznej realizowanej w oparciu o ustawę o pomocy społecznej w szczególności należą:

1. w ramach zadań własnych gminy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i celowych specjalnych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie pomocy w naturze;
- udzielenie schronienia, posiłku, ubrania osobom tego pozbawionym;
- świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania podopiecznych;

- udzielenie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- sprawienie pogrzebu;
- dożywianie dzieci;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych;
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- praca socjalna, rozumiana jako działalność zawodowa skierowana na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi;

2. w ramach zadań zleconych gminie:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu
- zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Z różnych form pomocy oraz świadczeń korzysta ok. 1500 rodzin.

Formy udzielanej pomocy:

- 1) zasiłek stały
- 2) zasiłek okresowy
- 3) składka na ubezpieczenie zdrowotne
- 4) posiłek
- 5) zasiłki celowe na ubranie
- 6) zasiłki celowe na leczenie
- 7) zasiłki celowe na żywność, zaspokojenie innych potrzeb
- 8) specjalne zasiłki celowe
- 9) zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych wskutek zdarzenia losowego
- 10) usługi opiekuńcze
- 11) praca socjalna, w tym poradnictwo specjalistyczne: psychologiczne i prawne
- 12) inna pomoc niewymieniona w pkt.1-11 w zależności od potrzeb.

Powodami trudnej sytuacji życiowej, z przyczyn której udzielana jest pomoc są:

- 1) ubóstwo
- 2) sieroctwo
- 3) bezdomność
- 4) bezrobocie
- 5) niepełnosprawność
- 6) długotrwała lub ciężka choroba
- 7) przemoc w rodzinie
- 8) potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności
- 9) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych
- 10) brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze
- 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego
- 13) alkoholizm
- 14) narkomania
- 15) zdarzenie losowe
- 16) sytuacja kryzysowa
- 17) klęska żywiołowa lub ekologiczna

Najczęstszymi w naszej gminie spośród wymienionych powodów są:

- 1) ubóstwo
- 2) długotrwała lub ciężka choroba
- 3) bezrobocie
- 4) niepełnosprawność
- 5) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych

Szczególną formą pomocy rodzinie jest **pomoc w formie opłaty posiłków** w szkołach dla dzieci. Niejednokrotnie jest to jedyny ciepły posiłek zjedzony przez dziecko.

Ośrodek finansuje dożywianie dzieci we wszystkich szkołach na terenie miasta i gminy oraz dla uczniów dojeżdżających do szkół poza gminę.

W ciągu roku żywionych jest stale ok.650 dzieci szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich.

Ośrodek świadczy również pomoc w formie **usług opiekuńczych** w ramach zadań własnych dla osób niesamodzielnych ruchowo, starszych, przewlekle chorych i **specjalistycznych usług opiekuńczych** w ramach zadań zleconych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania podopiecznych.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych (robienie zakupów, sporządzanie i podawanie posiłków, opiekę higieniczną), załatwianie spraw w instytucjach, usprawnianie do funkcjonowania w społeczeństwie, zapewnienie kontaktu z otoczeniem.

Zakres usług opiekuńczych obejmuje także kontakt z lekarzem, pielęgniarką środowiskową, instytucjami. Z usług opiekuńczych korzysta stale około 50 osób, a potrzeby w tym zakresie stale rosną. Wzrasta liczba osób w podeszłym wieku w tym samotnie zamieszkałych.

3.14.2. Zakres działań pomocy społecznej

Do określenia skali problemów społecznych na terenie gminy służyć będą dane dotyczące rodzin objętych pomocą i określenie powodów ich trudnej sytuacji życiowej. Przedstawiają to poniższe 2 tablice:

Tabl.29. Liczba rodzin korzystających z poszczególnych form pomocy:

Forma pomocy	Liczba rodzin
Zasiłki stałe	61
Składka na ubezpieczenie zdrowotne	40
Zasiłki okresowe	290
Schronienie	1
Posiłek	650
Ubranie	23
Zasilek celowy na leczenie	72
Zasilek celowy z tytułu zdarzenia losowego	1
Sprawienie pogrzebu	1
Zasiłki celowe i w naturze ogółem	506
Zasilek celowy specjalny	195
Zakup węgla i dowóz w miejsce zamieszkania	90
Zakup posiłku wigilijnego i dowóz w miejsce zamieszkania	220
Wyprawka szkolna dla pierwszoklasisty (podręczniki szkolne)	60
Usługi opiekuńcze	50

Tabl. 30. Charakterystyka rodzin objętych pomocą pod względem trudnej sytuacji bytowej rodziny:

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin
Sieroctwo	1
Ubóstwo	824
Potrzeba ochrony macierzyństwa	59
Bezrobocie	607
Niepelnosprawność	545
Długotrwała choroba	807
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	73
Alkoholizm	116
Narkomania	7
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	11
Bezdomność	4
Przemoc w rodzinie	16

Z przedstawionych danych wynika, że najczęstszą przyczyną interwencji służb socjalnych są: ubóstwo, długotrwała choroba, bezrobocie i niepełnosprawność.

3.14.3. Przykładowe charakterystyki wybranych problemów społecznych

Bezrobocie – dane w pkt. 3.10.2.

Alkoholizm i narkomania

W związku z narastającym bezrobociem coraz więcej mieszkańców naszej gminy boryka się z codziennymi problemami finansowymi, narasta frustracja. Niejednokrotnie wiele osób „rozwiązuje” swoje problemy poprzez nadmierne spożywanie alkoholu. Brak perspektyw uniemożliwia im prawidłowe funkcjonowanie w środowisku.

Problemem jest narastające wśród młodych ludzi zjawisko narkomanii – co także jest spowodowane trudną sytuacją materialno-bytową wielu rodzin. Chęć oderwania się od otaczającej rzeczywistości, nieumiejętność radzenia sobie z sytuacjami trudnymi prowadzi do ucieczki w świat środków odurzających.

Alkohol wywiera wpływ na nasze życie i problemy całego społeczeństwa. Badania pokazują ogromny wzrost spożycia alkoholu. Znacznie zmalała ilość abstynentów, trzykrotnie wzrosła ilość pijących. Obniża się wiek inicjacji alkoholowej, zwiększa się ilość pijących kobiet. Szacuje się, że w Polsce około 5 milionów ludzi żyje w rodzinach alkoholowych. Choroba alkoholowa sprzyja wzrostowi bezrobocia, przemocy, przestępczości. Społeczność bezrobotnych nasycy się coraz bardziej osobami uzależnianymi. Utrudnia to zarówno ich leczenie, jak i poszukiwanie pracy. Jak wykazują badania, szkodliwe następstwa nadużywania alkoholu występują w niemal każdym rodzaju przestępczości. Pod wpływem destrukcyjnego działania alkoholu na komórki mózgowie, u ludzi nadużywających napojów alkoholowych ujawnia się często agresja będąca przyczyną bójek i awantur, a nawet zabójstw czy samobójstw. Picie zwiększa także częstość przypadków wykorzystywania dzieci, oraz innych incydentów stosowania przemocy w rodzinie. Policyjne statystyki odnotowują informacje o aktach psychicznego i fizycznego gwałtu w rodzinie, cierpien i innych poważnych przestępstwach. Alkohol jest przyczyną wielu tragicznych wypadków na naszych drogach.

Również na terenie naszej gminy Policja i Straż Miejska odnotowują przypadki naruszeń prawa pod wpływem alkoholu, większość interwencji przeprowadzanych jest w związku z nadużywaniem alkoholu.

Próba zmniejszenia rozmiarów tego problemu jest realizacją Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Realizacja tego programu leży w kompetencjach Miejsko – Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Program ma na celu ograniczenie spożycia napojów alkoholowych oraz zmianę struktury ich spożywania przez osoby dorosłe, upowszechnianie edukacyjnych programów profilaktyki szkolnej, rodzinnej i środowiskowej, szczególnie dla dzieci i młodzieży głównie poprzez organizację czasu wolnego. Zadaniem Komisji jest m.in.: zwiększanie dostępności i skuteczności programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i członków ich rodzin - na terenie gminy działa Klub Abstynenta, grupa Al. – Anon dla żon alkoholików; zwiększenie skuteczności i dostępności programów interwencji społeczno-prawnych i pomocy psychologicznej służących przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; nadzór nad przestrzeganiem zasad prawnych służących kontroli postępowania osób nietrzeźwych, w szczególności: nietrzeźwych kierowców, sprawców przemocy, a także osób pijących alkohol w niedozwolonych miejscach.

Niepełnosprawność

MG OPS w 2003 roku objął swoją pomocą 545 rodzin, w których występuje niepełnosprawność. Przy Ośrodku działa Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Na zajęcia codziennie od poniedziałku do piątku od godz.7.30 do 15.30 uczęszcza 35 uczestników. W ŚDS są organizowane zajęcia w pracowniach: kulinarnej, plastycznej, krawieckiej, stolarni, rękodzieła

artystycznego oraz komputerowej. Fachowa opieka, którą są otoczeni pensjonariusze ŚDS pozwala tym osobom na odnalezienie się w swojej inności, a przede wszystkim na uwierzenie w swoje siły i możliwości. Należy zauważyć, że niejednokrotnie zajęcia w ŚDS są jedyną „atrakcją” w życiu osób z zaburzeniami psychicznymi, które na co dzień muszą borykać się z ogromną presją społeczeństwa, które przez swoją niewiedzę i brak zrozumienia „odpycha” od siebie osoby niesprawne intelektualnie.

Tabl.31. Osoby niepełnosprawne według kategorii niepełnosprawności, płci, ekonomicznych grup wieku, poziomu wykształcenia oraz aktywności ekonomicznej

Wyszczególnienie	Osoby niepełnosprawne								
	ogółem			prawnie			tylko biologicznie		
	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
Ogółem	3349	1571	1778	2950	1420	1530	399	151	248
Według ekonomicznych grup wieku									
przedprodukcyjny	320	174	146	291	7	134	29	17	12
produkcyjny	1740	971	769	1664	925	739	76	46	30
poprodukcyjny	1289	426	863	995	338	657	294	88	206
Według poziomu wykształcenia									
wyższe	110	72	38	100	66	34	10	6	4
policealne	73	15	58	56	13	52	8	2	6
średnie	722	340	382	676	321	355	46	19	27
zasadnicze zawodowe	664	417	247	618	386	386	46	31	15
podstawowe ukończone	1394	549	845	1151	471	471	243	78	165
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	138	42	96	107	37	37	31	5	26
Według aktywności ekonomicznej									
aktywni zawodowo	532	310	222	494	287	207	38	23	15
pracujący	425	245	180	386	230	166	29	15	14
bezrobotni	107	65	42	98	57	41	9	8	1
bierni zawodowo	2279	1249	1530	2421	1122	1299	358	127	231
nieustalony status	38	12	26	35	11	24	3	1	2

Starość

Stale rośnie odsetek ludzi w podeszłym wieku. Jednocześnie znacząca liczba osób – szczególnie młodych - wyjeżdża za pracą poza granicę kraju lub wyprowadza się do większych ośrodków miejskich. Przyrost naturalny jest ujemny. Według danych ze spisu w 2002 r. na terenie gminy zamieszkuje 1832 kobiet i 907 mężczyzn w wieku poprodukcyjnym.

Pojawiają się przypadki osób, które straciły pracę w wieku po 50-tce, były bez pracy przez ostatnie kilka lub kilkanaście lat, nie mają odpowiedniego stażu pracy, a więc nie mają prawa do emerytury lub renty – pomimo, że ze względu na wiek są uznane za niezdolne całkowicie do pracy. W najbliższych latach zjawisko to będzie narastało.

Szereg osób zawansowanych wiekowo to osoby samotne, samotnie zamieszkałe lub samotnie gospodarujące

Rodziny niepełne

Odsetek rodzin niepełnych w środowisku gminy jest znaczny. Przyczyny tego zjawiska są bardzo różne: np. śmierć jednego z rodziców (zdarza się, że dzieci pozostają bez renty rodzinnej, gdyż rodzic nie pracował lub pracował „na czarno”), rodzice są w separacji lub po rozwodzie (obecnie nawet z chęci uzyskania świadczeń rodzinnych), rodziny żyją w faktycznym rozbiciu, młode kobiety wyjeżdżają poza granicę kraju za pracą i wracają jako matki samotne (są przypadki osób z dwójką dzieci, gdzie ojciec jest nieznan), zdarza się, że jedno z rodziców wyjeżdża za pracą i nie wraca oraz nie pomaga rodzinie (przykład: w styczniu wyjeżdża matka lat 35 do pracy, w marcu zrywa kontakt z rodziną

oświadczając, że znalazła sobie kogoś innego i przestaje pomagać rodzinie). Dramaty i tragedie rodzinne ciągną się latami, a skutki trwają nawet całe życie.

Przemoc w rodzinie.

Zjawisko znane, lecz bardzo słabo rozpoznane. Liczba stwierdzonych przypadków przemocy jest niewielka, chociaż szacunki w tym zakresie są alarmujące. Szczególny wymiar przemocy w rodzinie ma molestowanie seksualne nieletnich dzieci. Przykładem (który miał miejsce na terenie naszej gminy) może być przypadek molestowania przez kilka lat przez ojca kilkorga własnych dzieci. Dramat rodziny nie kończy się w momencie, gdy ojciec „idzie” do więzienia. Udzielanie pomocy w takich przypadkach jest bardzo złożone i trudne, a praca z taką rodziną trwa przez lata.

W znakomitej większości rodzin wymagających pomocy społecznej posiadane przez rodzinę dochody wystarczają zaledwie na bieżące potrzeby: opłaty i skromne wyżywienie. Szereg rodzin ma znaczne zadłużenia w opłatach za czynsz, energię elektryczną, wodę i ścieki.

Osoby starsze niemal wszystkie pieniądze wydają na opłaty i leki. Brakuje im na odzież, środki pomocnicze np. protezy szczęk, środki czystości, itp.

Mieszkania i domy rodzin potrzebujących pomocy są często mocno zaniedbane: od wielu lat nie malowane, popsute urządzenia – piecyki, piece, instalacje sanitarne i elektryczne. Wyposażenie mieszkań jest skromne i często mocno zniszczone.

3.14.4. Dom Pomocy Społecznej

Dom Pomocy Społecznej w Nowej Dębie prowadzi swoją działalność już 13 lat. Jest jednostką organizacyjną Powiatu Tarnobrzeskiego, o zasięgu ponadgminnym. Przeznaczony jest dla osób dorosłych, przewlekle somatycznie chorych, w większości wymagających pomocy osób drugich. Na stałe mieszka tu 42 pensjonariuszy. Pod koniec 2003 roku wszystkie miejsca były zajęte. Na mocy wydanych decyzji kilkanaście osób oczekuje na wolne miejsce w ośrodku.

Przyjmowani są zarówno mężczyźni, jak i kobiety. Dom zabezpiecza mieszkańcom podstawowe usługi w postaci miejsca zamieszkania, z wyeliminowanymi barierami architektonicznymi – posiadamy windę dla osób niepełnosprawnych, zamontowane uchwyty. Wypełniając swoją funkcję, zaspokajają przede wszystkim potrzeby bytowe, do których zaliczyć należy przygotowywanie posiłków (w tym także diet), pranie w pralni i prasowanie bielizny pościelowej i osobistej oraz utrzymanie czystości.

Istotnymi usługami, które świadczy Dom są usługi opiekuńcze polegające na podnoszeniu sprawności przebywających tutaj osób, jak również aktywizowanie mieszkańców i mobilizowanie do podejmowania działań na ich korzyść. Znaczącą pomocą, jaką świadczy DPS jest wykonywanie usług wspomagających, umożliwiających udział w terapii zajęciowej, realizację potrzeb religijnych (w budynku znajduje się kaplica Św. Józefa, posługę duszpasterską sprawują kapłani z parafii p.w. Podwyższenia Św. Krzyża). Pensjonariusze mają umożliwione korzystanie z biblioteki znajdującej się w Domu.

Jako instytucja zapewnia usługi zdrowotne w postaci pielęgnacji chorych, konsultacji lekarskich w tym specjalistycznych. Prowadzona jest rehabilitacja lecznicza oraz promocja zdrowia. Pensjonariusze mają zapewniony dostęp do środków medycznych, ortopedycznych i pomocniczych (pieluchomajtki, podkłady, itp.)

Obecnie zmieniła się formuła finansowania pobytu pensjonariuszy w DPS-ach. Od roli głównego finansującego uwolniło się państwo, przesuwając to zadanie na samego podopiecznego, bądź na jego krewnych, a w przypadku, gdyby ci nie byli w stanie finansować pobytu krewnego w DPS-ie – na gminy. Ta sytuacja wywołuje w skali kraju zmniejszenie popytu na usługi DPS-ów, gdyż krewni, jak i gminy, szukają innych form opieki nad przyszłymi pensjonariuszami. Sytuacja ta nie dotyczy jeszcze nowodębskiego Domu, ale może w przyszłości także zaistnieć.

3.15. KULTURA

3.15.1. Działalność Samorządowego Ośrodka Kultury

Zadania gminy w zakresie działalności kulturalnej realizuje jednostka organizacyjna – Samorządowy Ośrodek Kultury oraz stowarzyszenia, które podejmują się, zgodnie ze swymi statutami, działań kulturalnych.

SOK to jednostka łącząca w sobie dom kultury z biblioteką publiczną. Stale formy pracy kulturalnej skupiają się w trzech dziedzinach: muzycznej, plastycznej i teatralnej. W domu kultury działa zespół taneczny „Dębianie”, który prezentuje tańce regionu lasowiackiego, rzeszowskiego i lubelskiego oraz tańce narodowe. Zespołowi przygrywa kapela ludowa „Dębianie”, która również występuje samodzielnie z własnym repertuarem. W SOK-u działa również formacja hip-hopowa „Akceptacja”, zespoły rockowe „Sanders” i „Cofi Rock”, zespół wokalny „Sekstet”, Zespół Małych Form Tanecznych i Zespół Tańca Dawnego. Pensjonariusze Domu Pomocy Społecznej utworzyli przy SOK-u chór męski. Prowadzone są zajęcia gry na instrumentach muzycznych. Działalność plastyczną realizuje Młodzieżowa Sekcja Plastyczna, Klub Miłośników Sztuki skupiający twórców z dziedziny malarstwa, rysunku i rękodzieła artystycznego. Działa także Pracownia Ceramiczna.

Teatralne formy działalności SOK-u reprezentują Zespół Małych Form Teatralnych, dziecięcy teatr kukielkowy „Bajdurek”, teatr młodzieżowy.

Taka różnorodność działalności powoduje, że dom kultury może zaprezentować dużą ilość imprez dla mieszkańców naszej gminy. W ciągu roku odbywa się ponad 20 imprez cyklicznych przygotowanych przez SOK.

Biblioteka publiczna, wchodząca w skład SOK-u, posiada w swych zbiorach blisko 66 tys. woluminów udostępnianych w oddziale głównym (wypożyczalnia, oddział dla dzieci i czytelnia) oraz w trzech filiach: w os. Dęba, w Chmielowie i Cyganach. Z biblioteki korzysta ponad 3100 czytelników, a rocznie notowanych jest 47 tys. wypożyczeń. Pracownicy biblioteki obok wypożyczeń prowadzą również lekcje biblioteczne, organizują spotkania z pisarzami.

3.15.2. Działalność organizacji pozarządowych w sferze kultury

W sferze kultury działa kilka organizacji pozarządowych, które realizują się w zakresie upowszechniania kultury lasowiackiej, kultury dawnego średniowiecza i odrodzenia, organizacji wystaw i spotkań.

Nowodębskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne to organizacja, która na swoim koncie ma kilka ciekawych spotkań, m.in. z synem budowniczego i pierwszego dyrektora Wytwórni Amunicji Nr 3 w Dębie. Było inicjatorem ufundowania tablicy poświęconej mjr. Janowi Gryczmanowi, obelisku upamiętniającego Adama Mickiewicza; wydało Nowodębskie Zeszyty Historyczne. Wspólnie z IPN organizuje wystawy w SOK-u.

Bractwo Rycerskie Miasta Nowa Dęba to ciekawa organizacja, która za swój cel postawiła sobie wychowywanie młodego pokolenia w poszanowaniu dawnych zwyczajów, tradycji, wartości, ale poprzez zabawę. Bractwo utworzyło Gwardię Miejską, która odwzorowując realia historyczne, jest atrakcyjnym elementem wszelkich pokazów, uroczystości państwowych. Przy Bractwie działa też Zespół Tańca Dworskiego „Gratia Iuvenis”, którego członkowie osiągnęli wysoki poziom artystyczny. Tańce dworskie Polski, Francji, Holandii czy Włoch prezentowane są zarówno na imprezach gminnych czy Festiwalu Tańców Dworskich w Krakowie.

Odzywają starania o zachowanie tożsamości kulturowej mieszkańców naszego regionu – Lasowiaków. Jednym z pierwszych, który to uczynił był Zespół Śpiewaczy „Cyganianki” z Cyganów. Występujący w tradycyjnych strojach lasowiackich zespół ma w swoim repertuarze pieśni i piosenki regionu (czerpane z zasobów Marii Kozłowej), wykonywane gwarą lasowiacką, obrzędy i zwyczaje tego terenu. W Rozalinie działa Zespół Obrzędowy „Bielowianie”, słynący z przedstawień „Wesela Bielowskiego”. Powstałe przed kilku laty Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju Wsi Cygany postawiło również na kultywowanie tradycji lasowiackich. Z ich inicjatyw powstała Izba Pamięci im. Marii Kozłowej, w której zebrano wytwory kultury materialnej Lasowiaków. Stowarzyszenie było organizatorem seminarium dotyczącego życia Lasowiaków, wydało dwa biuletyny poświęcone tej problematyce.

3.16. AKTYWNOŚĆ LOKALNA

Pod koniec 2003 r. na terenie gminy funkcjonowały następujące stowarzyszenia:

Tabl. 32. Wykaz organizacji pozarządowych

Lp.	Nazwa jednostki
<i>Organizacje sportowe</i>	
1.	Klub Darta Sportowego „NOVA CLUB“ w Nowej Dębce
2.	Klub Kyokushin Karate w Nowej Dębce
3.	Klub Sportowy - Cygany
4.	Ludowy Klub Sportowy w Tarnowskiej Woli
5.	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy w Rozalinie
6.	Ludowy Zespół Sportowy w Jadachach
7.	Miejski Klub Sportowy „Stal“ w Nowej Dębce
8.	Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka“ w Nowej Dębce
9.	Uczniowski Klub Sportowy „Sprinter“ przy ZSZ w Nowej Dębce
10.	Uczniowski Klub Sportowy „Stenga“ w Nowej Dębce
11.	Uczniowska Sekcja Piłki Siatkowej w Nowej Dębce
12.	Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Sportowych i Turystycznych w Nowej Dębce
<i>Ochotnicze Straże Pożarne</i>	
13.	Ochotnicza Straż Pożarna w Cyganach
14.	Ochotnicza Straż Pożarna w Chmielowie
15.	Ochotnicza Straż Pożarna w Jadachach
16.	Ochotnicza Straż Pożarna w Alfredówce
17.	Ochotnicza Straż Pożarna w Tarnowskiej Woli
18.	Ochotnicza Straż Pożarna w Rozalinie
19.	Ochotnicza Straż Pożarna w Nowej Dębce (oś. Deba)
20.	Ochotnicza Straż Pożarna w Porębach Dębskich
<i>Inne stowarzyszenia</i>	
21.	Towarzystwo Zdrowia Psychicznego Nowa Dęba
22.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Miejski w Nowej Dębce
23.	Małopolskie Stowarzyszenie Chorych na Cukrzycę w Nowej Dębce
24.	Towarzystwo Przyjaciół Liceum im. Jana Kochanowskiego w Nowej Dębce
25.	Towarzystwo Przyjaciół Nowej Dęby i okolic
26.	Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju Wsi Jadachy
27.	Podkarpackie Stowarzyszenie Edukacyjne w Nowej Dębce
28.	Stowarzyszenie Społeczno-Oświatowe w Chmielowie
29.	Stowarzyszenie Na Rzecz Ekorozwoju Wsi Cygany
30.	Społeczny Komitet Pomocy Szpitalowi Powiatowemu w Nowej Dębce
31.	Zarząd Rejonowy Ligi Obrony Kraju
32.	Polski Związek Wędkarski Koło Nr 12 w Nowej Dębce
33.	Oddział Terenowy Stowarzyszenia Ogólnopolski Ruch Mieszkaniowy, Nowa Dęba
34.	Stowarzyszenie Bractwo Rycerskie Miasta Nowa Dęba
35.	Letnia Szkoła Pediatrii w Nowej Dębce
36.	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Wsparcie” w Nowej Dębce
37.	Koło Gminne Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów Resortu SWRP w Nowej Dębce

38.	Nowodębskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne z/s w Nowej Dębie
39.	Towarzystwo Pomocy Humanitarnej dla Ubogich i Cierpiących w Nowej Dębie
40.	Stowarzyszenie Przedsiębiorców w Nowej Dębie
41.	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Zarząd Rejonowy w Nowej Dębie
42.	Komitet Miast Bliźniaczych Nowa Dęba – Fermoy - Ploemeur

Organizacje pozarządowe realizują wiele zadań, uzupełniając w ten sposób działalność samorządu gminnego. M.in. organizują wypoczynek letni dzieci i młodzieży, angażują ich w zajęcia pozaszkolne, prowadzą działania profilaktyczne, przeprowadzają zawody sportowe, organizują uroczystości rocznicowe i patriotyczne, wspierają starania osób bezrobotnych i starszych.

Część z tych stowarzyszeń prowadzi w zasadzie działalność branżową. Istnieją także stowarzyszenia, które w swym statucie mają zapisane kilka rodzajów działalności i te są bardziej widoczne wśród mieszkańców gminy. Obecnie trwa proces wypracowywania karty współpracy samorządu gminnego z organizacjami pozarządowymi.

Większość organizacji korzysta z obiektów wynajmowanych, użyczanych przez gminę lub gminne jednostki organizacyjne oraz powiatowe.

Do dyspozycji organizacji sportowych służy stadion sportowy w Nowej Dębie, 4 boiska sportowe w sołectwach, 25 boisk do gier zespołowych, korty, basen odkryty, 5 sal gimnastycznych, 1 hala widowiskowo-sportowa. Obiektami odkrytymi na terenie miasta zarządza Samorządowy Ośrodek Sportu i Rekreacji. Największe osiągnięcia sportowe odnosi sekcja badmintonu MKS STAL Nowa Dęba, która w minionym sezonie występowała w ekstraklasie. Z tego klubu wyszedł też tegoroczny olimpijczyk Grzegorz Sudol, który w chodzie na 50 km zajął wysokie 7 miejsce.

Ochotnicze straże pożarne dysponują 8 remizami, które są użyczane tym organizacjom przez gminę. Obecnie trwa proces budowy nowej remizy pod potrzeby OSP Cygany.

3.17. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców gminy należy do kilku celów strategicznych w obszarze społecznym. Realizacji tego zamierzenia służyć będzie wzmocnienie organizacyjno-techniczne służb porządkowych (policji i straży miejskiej) oraz zaangażowanie społeczności lokalnej w odpowiedzialność za stan swego bezpieczeństwa.

W dziedzinie pomocy społecznej należy przeciwdziałać procesom wykluczenia i marginalizacji części mieszkańców gminy. Ze względu na skalę i charakter ich problemów konieczne jest zaangażowanie wielu grup społecznych i instytucji. To wymaga rozwiązań systemowych i długofalowych.

Mając na celu wszechstronny rozwój, jak i doskonalenie na rzecz potrzeb rynku pracy, należy zapewnić warunki do realizacji potrzeb edukacyjnych mieszkańców gminy, poprzez rozwój usług i poprawę zaplecza. Należy w tym celu dążyć do stworzenia szerokiej oferty edukacyjnej na każdym poziomie kształcenia. Ważne będzie podnoszenie jakości kształcenia, poprzez rozwój kadr, ale także modernizację bazy szkolnej. Dużą rolę w wyrównywaniu szans edukacyjnych będą odgrywać stypendia społeczne i naukowe.

Działania związane z uczestnictwem mieszkańców w życiu kulturalnym gminy, zarówno ze strony „dawców”, jak i „odbiorców” kultury jest obszarem organizacyjnie i programowo ograniczonym poprzez znaczną koncentrację „kapitału kulturowego” w jednostce organizacyjnej gminy. Należy dążyć do większej aktywności społeczności lokalnej i instytucji w rozwoju kultury na terenie gminy.

Działania związane z uczestnictwem mieszkańców w życiu społecznym gminy oparte na aktywności obywatelskiej, są działaniami rozwijającymi się, wymagającymi ścisłej współpracy tak ze strony samorządu, jak i samych obywateli.

Ze względu na wysoki priorytet zagadnień związanych z ochroną zdrowia należy realizować takie działania, które zapewnią mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa w dziedzinie profilaktyki i ochrony zdrowia. W dużej części działania te są realizowane i wymagają tylko prowadzenia stałego monitoringu i szybkiego reagowania w przypadku pojawiania się sytuacji kryzysowych.

4. CELE STRATEGICZNE WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY NOWA DEBA NA LATA 2004-2013

W przyjętej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Nowa Dęba na lata 2004-2013 wyznaczone zostały cele strategiczne, cele operacyjne i zadania, z których wypływają projekty/przedsięwzięcia przyjęte w niniejszym planie.

Cele strategiczne zapisane zostały w strategii w 3 obszarach:

I. OBSZAR GOSPODARCZY

Cele strategiczne

- 1. Program promocji gminy.*
- 2. Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność gminy.*
- 3. Wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych.*
- 4. System wspierania przedsiębiorczości.*

II. OBSZAR SPOŁECZNY

Cele strategiczne

- 1. Podniesienie i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców gminy.*
- 2. Zapewnienie warunków i tworzenie potencjału dla rozwiązywania problemów z zakresu pomocy społecznej.*
- 3. Zapewnienie warunków do wszechstronnego rozwoju osobowości człowieka na wszystkich szczeblach edukacji w gminie.*
- 4. Tworzenie warunków umożliwiających uczestnictwo mieszkańców gminy we wszystkich obszarach życia kulturalnego.*
- 5. Kreowanie polityki gminnej otwartej na sport i aktywność mieszkańców, umożliwiającej samorealizację i pełne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej.*
- 6. Stworzenie warunków do pełnej i wszechstronnej ochrony zdrowia mieszkańcom gminy.*

III. OBSZAR EKOLOGICZNY

Cele strategiczne

- 1. Edukacja ekologiczna społeczności lokalnej.*
- 2. Tworzenie systemu ochrony środowiska przed zagrożeniami.*
- 3. Wykorzystanie turystycznych i rekreacyjnych walorów przyrodniczych gminy*
- 4. Promowanie walorów środowiskowych gminy*

Plan Rozwoju Lokalnego stanowi konkretyzację celów, programów i zadań zapisanych w strategii. Przez to osiąga zgodność z tym podstawowym dokumentem strategicznym gminy.

5. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE

Ustalenie zadań (projektów, przedsięwzięć) wynikało z wizji i celów zawartych w przygotowywanej równoległe z Planem Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Nowa Dęba.

Przy ustalaniu hierarchii zadań wzięto pod uwagę następujące wskazówki:

- zgodność z celami strategii gminy,
- skuteczność projektu w realizacji celów,
- czy projekt ma szansę realizacji,
- czy cel projektu przekłada się na bezpośrednią korzyść dla beneficjentów,
- uwzględnienie w projekcie polityki horyzontalnej, w tym:
 - równość szans
 - społecznienie
 - społeczeństwo informatyczne.
- efektywność – stosunek pomiędzy sytuacją wyjściową a rezultatami (czy uzasadniony jest wstępny szacunek kosztów).

Pod uwagę brany był również stan zaawansowania projektu:

- czy projekt posiada kompletną dokumentację techniczną, w tym:
 - a) studium wykonalności,
 - b) operaty – pozwolenia wodno prawne,
 - c) raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
 - d) kosztorysy inwestorskie,
 - e) matryca logiczna,
- pozwolenie na budowę,
- pełne zabezpieczenie finansowe w formie zapisów w budżecie gminy, budżecie partnerów realizujących dany projekt – z określeniem wielkości i źródeł finansowania,
- listy intencyjne partnerów deklarujących wspólną realizację projektu,
- harmonogram realizacyjny zadania rzeczowo – finansowy z określeniem etapowania, terminów realizacji poszczególnych etapów, kosztów realizacji w danym etapie, źródeł finansowania projektu.

Wykaz zadań:

Lp.	Numer obszaru	Numer celu strategicznego	Przedsięwzięcie realizacyjne	Zródło finansowania	Numer w rankingu
<i>Cel strategiczny: Program promocji gminy</i>					
1.	1	1.1.	1.1.1. Wydanie katalogu ofert inwestycyjnych i promocyjnych gminy: - aktywne promowanie konkretnych ofert inwestycyjnych - efektywna i profesjonalna promocja gminy	Budżet gminy Środki unijne	11
<i>Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność gminy</i>					
2.	1	1.2.	1.2.1. Modernizacja dróg w Nowej Dębnie – I etap - ul. Wojska Polskiego, ul. Podgórze, ul. Orkana, ul. ks. P. Skargi, ul. Wczasowa. ul. Strzelnicza, ul. Cegielniana	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	2
3.	1	1.2.	1.2.2. Modernizacja dróg w Nowej Dębnie - II etap - Nadole, Zarzecze, Pszczelarska, Do Trafo, Garncarska	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	3
4.	1	1.2.	1.2.3. Modernizacja dróg gminnych – W Górkę w Jadachach, Cygany-Jadachy, Bardo w Rozalinie, Duża Ulica w Cyganach, Sztymberek i Szubienica w Tarnowskiej Woli	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	7
5.	1	1.2.	1.2.4. Rozbudowa oświetlenia ulicznego w Nowej Dębnie: - ul. Łagockiego - ul. Borowa - ul. Sucharskiego	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	13

6.	1	1.2.	1.2.5. Budowa chodników w obrębie drogi krajowej Nr 9: na Kozielcu w Jacharach, w Tarnowskiej Woli, w os. Dęba, os. Poręby Dębskie	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	17
7.	1	1.2.	1.2.6. Budowa infrastruktury technicznej na terenach budownictwa jednorodzinnego: - Dęba I - Chmielów (Sad) - Cygany - Os. Poręby Dęby	Budżet gminy Środki pozabudżetowe Środki unijne	14
8.	1	1.2.	1.2.7. Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego spółdzielczego	Budżet gminy Środki pozabudżetowe Środki unijne Budżet państwa	21
9.	1	1.2.	1.2.8. Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego prywatnego	Budżet gminy Środki pozabudżetowe Środki unijne Budżet państwa Środki prywatne	22
10.	1	1.2.	1.2.9. Budowa Regionalnego Centrum Rekreacji i Rehabilitacji przy ul. Kościuszki w Nowej Dębie - basen kryty - pomieszczenia rehabilitacyjne - hotel - zespół boisk sportowych - zaplecze techniczne	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	4

Cel strategiczny: Wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych					
11.	1	1.3.	<p>1.3.1. Szkolenia i prezentacje w zakresie alternatywnych źródeł dochodu dla mieszkańców gminy</p> <ul style="list-style-type: none"> - promowanie agroturystyki - promocja odnawialnych paliw energii wśród rolników - promowanie rzemiosła opartego na tradycjach ludowych <p>1.3.2. Informatyzacja systemu zarządzania gminą</p> <ul style="list-style-type: none"> - elektroniczny obieg dokumentów w urzędzie i jednostkach organizacyjnych - elektroniczny system udostępniania informacji gospodarczych - bank informacji o instytucjach wspierających przedsiębiorczość - obsługą inwestora 	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	19
12.	1	1.3.	<p>1.3.2. Informatyzacja systemu zarządzania gminą</p> <ul style="list-style-type: none"> - elektroniczny obieg dokumentów w urzędzie i jednostkach organizacyjnych - elektroniczny system udostępniania informacji gospodarczych - bank informacji o instytucjach wspierających przedsiębiorczość - obsługą inwestora 	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	12
Cel strategiczny: Podniesienie i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców gminy.					
13.	2	2.1.	2.1.1. Zapewnienie nowych etatów dla Straży Miejskiej i Policji	Budżet gminy Budżet powiatu Budżet państwa	23
14.	2	2.1.	2.1.2. Zakup nowoczesnego wyposażenia dla służb i straży	Budżet gminy Budżet powiatu Budżet państwa	30
15.	2	2.1.	<p>2.1.2. Zakup nowoczesnego wyposażenia dla służb i straży</p> <ul style="list-style-type: none"> - komputeryzacja - zakup taboru samochodowego - sprzętu elektronicznego i poligraficznego <p>2.1.3. Wdrożenie systemu szybkiego reagowania na zdarzenia kryzysowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie mapy zagrożeń - monitorowanie miejsc niebezpiecznych - szkolenia i treningi przygotowujące do reakcji na zdarzenia 	Budżet gminy Budżet powiatu Budżet państwa Środki unijne	38
16.	2	2.1.	2.1.4. Organizacja bezpieczeństwa własnego społeczności lokalnych	Budżet gminy Budżet powiatu Budżet państwa	39
17.	2	2.1.	<p>2.1.4. Organizacja bezpieczeństwa własnego społeczności lokalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - pobudzanie inicjatyw społecznych w kierunku działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa - poradnictwo w zakresie stosowania środków obronnych <p>2.1.5. Uruchomienie programu „Bezpieczna gmina”</p> <ul style="list-style-type: none"> - powołanie stowarzyszenia - stworzenie profesjonalnego programu bezpieczeństwa mieszkańców 	Budżet gminy Budżet powiatu Budżet państwa Środki unijne	40

<i>Cel strategiczny: Zapewnienie warunków i tworzenie potencjału dla rozwiązywania problemów z zakresu pomocy społecznej</i>					
18.	2	2.2.	2.2.1. Zapewnienie schronienia, ubrania i posiłku dla potrzebujących - utworzenie kuchni - utworzenie magazynu przyjmowania i wydawania pomocy rzeczowej - utworzenie ośrodka wsparcia dla potrzebujących	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	41
19.	2	2.2.	2.2.2. Utworzenie Centrum Integracji Społecznej	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	53
20.	2	2.2.	2.2.3. Adaptacja nowej siedziby dla potrzeb Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	9
21.	2	2.2.	2.2.4. Utworzenie Klubu dziecięco-Młodzieżowego	Budżet gminy Środki pozabudżetowe Środki prywatne	24
22.	2	2.2.	2.2.5. Utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	54
23.	2	2.2.	2.2.5. Adaptacja pomieszczeń w bloku przy ul. Kościuszki 110 w Nowej Dębie na lokale socjalne	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	18
24.	2	2.2.	2.2.6. Zagospodarowanie terenu wokół Środowiskowego Domu Samopomocy w Nowej Dębie	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa	25
25.	2	2.2.	2.2.7. Modernizacja stołówek szkolnych	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa	42

Cel strategiczny: Zapewnienie warunków do wszechstronnego rozwoju osobowości człowieka na wszystkich szczeblach edukacji w gminie.					
26.	2	2.3.	2.3.1. Stworzenie systemu doradztwa zawodowego dla nauczycieli w szkołach podstawowych i gimnazjach	Budżet gminy	44
27.	2	2.3.	2.3.2. Utworzenie pracowni multimedialnych do nauki języków obcych	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa	26
28.	2	2.3.	2.3.3. Budowa sali gimnastycznej wraz z łącznikiem przy Zespole Szkół w Jadachach	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa Środki pozabudżetowe	5
29.	2	2.3.	2.3.4. Modernizacja boisk szkolnych przy placówkach oświatowych - przy Szkole Podstawowej Nr 2 w Nowej Dębie - przy Szkole Podstawowej Nr 3 w Nowej Dębie - przy Szkole Podstawowej w Cyganach - przy Szkole Podstawowej w Alfredówce - przy Szkole Podstawowej w Tarnowskiej Woli.	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa	43
30.	2	2.3.	2.3.5. Termomodernizacja budynków placówek oświatowych - docieplenia ścian i stropów - wymiana okien - zmiana układów centralnego ogrzewania	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa Środki pozabudżetowe	27
31.	2	2.3.	2.3.6. Utworzenie gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w szkołach podstawowych i gimnazjach	Budżet gminy Środki pozabudżetowe	45
32.	2	2.3.	2.3.7. Zagospodarowanie terenu przy Szkole Podstawowej Nr 3 w Nowej Dębie	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	28
33.	2	2.3.	2.3.8. Powszechna nauka pływania i języków obcych dla dzieci i młodzieży	Budżet gminy Środki pozabudżetowe	55

Cel strategiczny: Tworzenie warunków umożliwiających uczestnictwo mieszkańców gminy we wszystkich obszarach życia kulturalnego.					
34.	2	2.4.	2.4.1. Remont kapitalny obiektu Samorządowego Ośrodka Kultury (SOK) w Nowej Dębie	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa	10
35.	2	2.4.	2.4.2. Unowocześnienie biblioteki publicznej w SOK-u	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa	32
36.	2	2.4.	2.4.3. Wypromowanie produktu kulturalnego Nowej Dęby – Zespołów „Dębianie” i „Gratia Juvenis”	Budżet gminy Budżet państwa Środki pozabudżetowe	29
37.	2	2.4.	2.4.4. Promocja kultury lasowiackiej jako dziedzictwa narodowego	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa Środki pozabudżetowe	20
Cel strategiczny: Kreowanie polityki gminnej otwartej na sport i aktywność mieszkańców, umożliwiającej samorealizację i pełne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej.					
38.	2	2.5.	2.5.1. Utworzenie funduszu stypendialnego dla sportowców	Budżet gminy	46
39.	2	2.5.	2.5.2. Rozbudowa i modernizacja Ośrodka Rekreacyjno-Wypoczynkowego nad Zalewem	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe Budżet państwa	15
40.	2	2.5.	2.5.3. Modernizacja boisk sportowych wraz z zapleczem przy SOSiR w Nowej Dębie oraz na terenie wsi - modernizacja trybun - modernizacja bieżni - renowacja nawierzchni głównej boisk piłkarskich - budowa zaplecza techniczno-sanitarnego	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	16
41.	2	2.5.	2.5.4. Stworzenie Centrum Obsługi Organizacji Pozarządowych i Centrum Wolontariatu	Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa Środki pozabudżetowe	31

<i>Cel strategiczny: Stworzenie warunków do pełnej i wszechstronnej ochrony zdrowia mieszkańców gminy.</i>			
42.	2.	2.6.	2.6.1. Promowanie i realizowanie programów profilaktycznych
			Budżet gminy Środki unijne Budżet państwa Środki pozabudżetowe
			56
<i>Cel strategiczny: Edukacja ekologiczna społeczności lokalnej.</i>			
43.	3.	3.1.	3.1.1. Organizowanie szkoleń dla przedsiębiorców i instytucji w zakresie przepisów ochrony środowiska i pozyskiwania środków na zadania proekologiczne <ul style="list-style-type: none"> - zapoznanie się z najnowszymi przepisami prawa pozwoli na uniknięcie wielu problemów związanych z bieżącą działalnością firmy - ułatwienie możliwości finansowania inwestycji dostosowujących firmę do nowych wymogów ochrony środowiska
			Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe
			47
44.	3.	3.1.	3.1.2. Udział szkół w programach, akcjach i konkursach ekologicznych <ul style="list-style-type: none"> - kreowanie właściwych postaw społecznych - dbałość o środowisko naturalne
			Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe
			48
45.	3.	3.1.	3.1.3. Kontynuacja programów edukacji dotyczących selektywnej zbiórki odpadów <ul style="list-style-type: none"> - utrwalenie już uzyskanych rezultatów - wzrost trwałości sposobu postępowania z odpadami
			Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe
			50
46.	3.	3.1.	3.1.4. Organizacja konkursów o tytuł "Czystej i bezpiecznej zagrody", "Ładnej działki", "Najbardziejziekwięconego balkonu" <ul style="list-style-type: none"> - wzrost aktywności społecznej w zakresie utrzymania czystości i estetyki - poprawa stanu estetyki i czystości
			Budżet gminy Środki pozabudżetowe
			49
47.	3.	3.1.	3.1.5. Wdrażanie pilotażowego programu rozwoju plantacji wierzby energoetycznej przez rolników indywidualnych <ul style="list-style-type: none"> - zagospodarowanie nieużytków - możliwość uzyskiwania dodatkowych dochodów z działalności mało wrażliwej na chwilową koniunkturę - tworzenie nowych miejsc pracy - poprawa stanu środowiska naturalnego
			Budżet gminy Środki pozabudżetowe
			33

Cel strategiczny: Tworzenie systemu ochrony środowiska przed zagrożeniami.

48.	3	3.2.	3.2.1. Budowa kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Chmielów, Cygany, Jadachy z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni w Nowej Dębie	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	1
49.	3	3.2.	3.2.2. Budowa kanalizacji sanitarnej w os. Dęba – Olszyna, ul. Wczasowa	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	6
50.	3	3.2.	3.2.3. Budowa kanalizacji sanitarnej os. Poręby Dębskie – Zawiszy, Bieszczadzka, Gruszkowa, Wrzosowa	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	8
51.	3	3.2.	3.2.4. Dążenie do wykupienia udziałów ujęcia wody w Nowej Dębie	Budżet gminy	60
52.	3	3.2.	3.2.5. Modernizacja Komory Pomiarowej przy Bramie Dąbrowickiej i połączenie systemów wodnych Gmin Nowa Dęba i Baranów Sandomierski - wzrost bezpieczeństwa zaopatrywania Gmin w wodę - większa możliwość zapewnienia ciągłości dostaw	Budżet gminy Środki pozabudżetowe	35
53.	3	3.2.	3.2.6. Uporządkowanie gospodarki wodnej w zlewni rzek Trześniówka i Dęba	Budżet gminy Środki pozabudżetowe	34
54.	3	3.2.	3.2.7. Opracowanie i wdrożenie programów służących ochronie środowiska - określenie niezbędnych do zrealizowania działań na przyszłość - identyfikacji zagrożeń wraz z podaniem sposobu ich uniknięciem - wprowadzenie zasad postępowania prośrodowiskowego	Budżet gminy Środki pozabudżetowe	51
55.	3	3.2.	3.2.8. Udział w ponadgminnym projekcie utylizacji odpadów - zabezpieczenie miejsca i sposobu pozabawienia się odpadów pochodzących z terenu Gminy - uniknięcie wzrostu kosztów utylizacji odpadów	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	52
56.	3	3.2.	3.2.9. Utworzenie Gminnego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych - uporządkowanie gospodarki odpadami niebezpiecznymi - stworzenie systemu kontrolowanej i ukierunkowanej zbiórki odpadów niebezpiecznych	Budżet gminy Środki pozabudżetowe	37

57.	3	3.2.	<p>3.2.10. Wymiana uciążliwych kotłowni na ekologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu środowiska dzięki ograniczeniu niskiej emisji - oszczędność energii - oszczędność paliw - rozwój produkcji czystszej energii 	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	57
58.	3	3.2.	<p>3.2.11. Tworzenie ciągów zieleni wysokiej w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu</p> <ul style="list-style-type: none"> - obniżenie poziomu hałasu - obniżenie uciążliwości wynikającej z nadmiaru spalin i kurzu 	Budżet gminy	58
Cel strategiczny: Wykorzystanie turystycznych i rekreacyjnych walorów przyrodniczych gminy					
59.	3	3.3.	<p>3.3.1. Zaprojektowanie i wykonanie ścieżek pieszych i tras rowerowych, tras narciarskich i biegowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - stworzenie bazy dla wzrostu aktywności fizycznej i spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu - stworzenie bazy dla lepszego poznawania otaczającego nas środowiska naturalnego 	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	59
60.	3	3.3.	<p>3.3.2. Tworzenie infrastruktury pod budowę bazy turystyczno-rekreacyjno-sportowej na zwałowisku posiarkowym Kopalni Siarki „Machów” i wokół zbiornika wodnego „Machów” w Chmielowie</p>	Budżet gminy Środki unijne Środki pozabudżetowe	36

6. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANIAMI

Plan Rozwoju Lokalnego jest spójny z dokumentami strategicznymi gminy Nowa Dęba. Projekty (przedsięwzięcia) wypływają wprost z celów strategicznych, programów i zadań „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Nowa Dęba”. Wpisuje się realizacyjnie w dokument planistyczny, jakim jest „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Nowa Dęba”. Swoje odzwierciedlenie ma również w „Lokalnym Programie Rozwoju Powiatu Tarnobrzeskiego – Plan Strategiczny na lata 2004-2013”. Plan zgodny jest ze „Strategią Województwa Podkarpackiego na lata 2000-2006. Aktualizacja na lata 2004-2006.”
Odpowiada również „Narodowemu Planowi Rozwoju na lata 2004-2006”.

7. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZACYJNYCH WSPÓLFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU REGIONALNEGO W LATACH 2004-2006

Lp.	Nazwa planowanego przedsięwzięcia	Okres realizacji	Oczekiwane wskaźniki rezultatów	Nakłady w tys. zł.			Numer w rankingu
				całość	nakłady w latach 2004-2006	w tym z UE	
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Chmielów, Cygany, Jadachy z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni w Nowej Dębce	2004-2007	- długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej - liczba wybudowanych przyłączy / przykanalików	12 300	11 400	9 000	1.
2.	Modernizacja dróg w Nowej Dębce – I etap - ul. Wojska Polskiego, ul. Podgórze, ul. Orkana, ul. ks. P. Skargi, ul. Wczasowa. ul. Strzelnicza, ul. Cegielniana	2005-2006	- długość zmodernizowanych dróg	7 000	7 000	5 250	2.
3.	Modernizacja dróg w Nowej Dębce - II etap - Nadole, Zarzecze, Pszczelarska, Do Trafo, Garncarska	2005-2006	- długość zmodernizowanych dróg	250	250	150	3.
4.	Budowa Regionalnego Centrum Rekreacji i Rehabilitacji przy ul. Kościuszki w Nowej Dębce	2004-2006	- liczba dzieci objętych systematyczną nauką pływania - liczba nowych miejsc noclegowych - liczba zabiegów rehabilitacyjnych	12 150	12 150	9 000	4.
5.	Budowa sali gimnastycznej wraz z łącznikiem przy Zespole Szkół w Jadachach	2003-2006	- powierzchnia nowej bazy sportowej - liczba dzieci korzystających z sali gimnastycznej	2 621	2 621	1 950	5.

6.	Budowa kanalizacji sanitarnej w os. Dęba – Olaszyna, ul. Wczasowa	2005	-długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej - liczba wybudowanych przyłączy / przykanalików	1 000	1 000	750	6.
7.	Modernizacja dróg gminnych – W Górkę w Jadachach, Cygany-Jadachy, Bardo w Rozalinie, Duża Ulica w Cyganach, Sztymberek i Szubienica w Tarnowskiej Woli	2006	- długość zmodernizowanych dróg	2 800	2 800	2 100	7.
8.	Budowa kanalizacji sanitarnej os. Poręby Dębskie – Zawiszy, Bieszczadzka, Gruszkowa, Wrzosowa	2005	-długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej - liczba wybudowanych przyłączy / przykanalików	300	300	225	8.
9.	Adaptacja nowej siedziby dla potrzeb Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	2004-2006	- powierzchnia adaptowanej bazy lokalowej	300	300	150	9.
10.	Remont kapitalny obiektu Samorządowego Ośrodka Kultury (SOK) w Nowej Dębce	2004-2008	- powierzchnia wyremontowanej lokalnej bazy kulturalnej	2 000	1 000	700	10.
11.	Wydanie katalogu ofert inwestycyjnych i promocyjnych gminy	2005-2006	- liczba wydanych katalogów i folderów	40	40	20	11.
12.	Informatyzacja systemu zarządzania gminą	2005-2008	- liczba wdrożonych systemów elektronicznego obiegu dokumentów w jednostkach organizacyjnych gminy - liczba kontaktów obywateli i firm on-line z urzędem	250	150	100	12.
13.	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w Nowej Dębce: ul. Łagockiego, ul. Borowa, ul. Sucharskiego	2005-2006	- liczba wybudowanych punktów oświetleniowych	200	200	100	13.
14.	Budowa infrastruktury technicznej na terenach budownictwa jednorodzinnego: Dęba I, Chmielów (Sad), Cygany k. stadionu, Os. Poręby Dęby ul. Podleśna	2006-2008	-długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej, teletechnicznej, - długość nowobudowanych dróg	1 200	650	450	14.
15.	Rozbudowa i modernizacja Ośrodka Rekreacyjno-Wypoczynkowego nad Zalewem	2005-2006	- powierzchnia zmodernizowanej bazy turystycznej i rekreacyjnej	2 000	2 000	1 000	15.

16.	Modernizacja boisk sportowych wraz z zapleczem przy SOSiR w Nowej Dębie oraz na terenie wsi	2005-2008	acyjnej - powierzchnia zmodernizowanej bazy sportowej	800	600	200	16.
17.	Budowa chodników w obrębie drogi krajowej Nr 9: na Kozielcu w Jadachach; w Tarnowskiej Woli, w os. Dęba, os. Poręby Dębskie	2005-2006	- długość nowych chodników	600	600	200	17.
18.	Adaptacja pomieszczeń w bloku przy ul. Kościuszki 110 w Nowej Dębie na lokale socjalne	2005-2006	- powierzchnia zaadaptowanych pomieszczeń	100	100	50	18.
19.	Szkolenia i prezentacje w zakresie alternatywnych źródeł dochodu dla mieszkańców gminy	2005-2006	- liczba osób biorących udział w szkoleniach	160	160	130	19.

8. SYSTEM WDRAŻANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Nowa Dęba realizowany jest w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. UE nakłada na państwa członkowskie – beneficjentów korzystających ze środków finansowych funduszy pomocowych obowiązek przestrzegania zasad i procedur, które zostały określone w Rozporządzeniu ramowym nr 1260/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 r.

Poszczególne projekty będą wdrażane w oparciu o zasady wydatkowania środków według źródeł ich pochodzenia. Korzystanie ze środków własnych, jak i środków unijnych wymusza konieczność sprostania wielu wymogom formalnym, głównie za sprawą odmiennych zasad wykorzystania danych środków finansowych.

8.1. INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PLANEM ROZWOJU LOKALNEGO

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Nowa Dęba będzie pełnił specjalny zespół pracowników Urzędu Miasta i Gminy Nowa Dęba oraz jednostek organizacyjnych gminy, zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy Nowa Dęba.

Zakres zadań Instytucji Zarządzającej będzie obejmował m.in.:

- ustalenie szczegółowych zasad i kryteriów realizacji Planu,
- zapewnienia zgodności realizacji Planu z poszczególnymi dokumentami programowymi gminy,
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Planu,
- przekazywanie informacji o realizacji Planu w formie raportu
- promocja Planu,
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji Planu.

Instytucja zarządzająca może tworzyć grupy robocze, korzystać z opinii ekspertów lub usług innych instytucji.

8.2. INSTYTUCJA WDRAŻAJĄCA PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

Urząd Miasta i Gminy Nowa Dęba jako instytucja wdrażająca Plan Rozwoju Lokalnego odpowiedzialny jest za:

- przyjmowanie i składanie wniosków od pozostałych jednostek organizacyjnych gminy,
- kontrolę formalną składanych wniosków, ich zgodności z procedurami i zapisami w Planie,
- monitorowanie wdrażania poszczególnych projektów.

9. MONITOROWANIE, OCENA I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

9.1. SYSTEM MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Kluczowe znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji Planu Rozwoju Lokalnego będzie posiadał Burmistrz Miasta i Gminy Nowa Dęba, który będzie opracowywał roczny raport o realizacji Planu. Plan ten będzie następnie przedkładany Komitetowi Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, a następnie właściwej komisji Rady Miejskiej. Raport wraz z wnioskami z realizacji Planu będzie przedkładany Radzie Miejskiej na sesji absolutoryjnej.

9.2. SPOSOBY OCENY PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Skuteczność realizacji Planu Rozwoju Lokalnego będzie poddawana bieżącej ocenie przez Burmistrza Miasta i Gminy, następnie przez właściwą komisję Rady Miejskiej we współpracy z komisjami branżowymi. Ocena komisji będzie przedstawiana Radzie Miejskiej w trakcie sesji absolutoryjnej.

9.3. KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

Plan Rozwoju Lokalnego będzie dokumentem otwartym i w miarę potrzeb będzie uzupełniany przez wpis nowych projektów raz w roku kalendarzowym w okresie planowania budżetu.

Wszelkie postulaty i wnioski do Planu Rozwoju Lokalnego będzie przyjmowała osoba wyznaczona przez Burmistrza, pełniąca rolę koordynatora zespołu zadaniowego przygotowującego Plan.

Postulaty i wnioski mogą zgłaszać radni, sołtysi i przewodniczący zarządów osiedli, nieformalne grupy mieszkańców, stowarzyszenia, jednostki powiązane z gminą, w tym również PGKiM Sp. z o.o.

Celem działań promocyjnych i informacyjnych w zakresie Planu jest:

- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie ze środków pomocowych na realizację projektów służących rozwojowi regionalnemu, dla wszystkich społeczności lokalnych,
- zapewnienie czytelnej informacji o kryteriach oceny i wyboru projektów oraz obowiązujących w tym zakresie procedurach,
- zapewnienie bieżącej informacji o zakresie pomocy UE dla poszczególnych projektów i rezultatach działań,
- współpraca z instytucjami monitorującymi realizację Planu.

Informacja o realizacji Planu Rozwoju Lokalnego będzie przybierać następujące formy:

- publikacje na łamach czasopisma samorządowego,
- publikacje w lokalnej prasie, relacje w rozgłośniach radiowych i telewizji regionalnej,
- serwis internetowy,
- wizytacje i ekspozycje projektów.